De laatste novitie van Afflighem. Deel 1

bron
De laatste novitie van Afflighem. Deel 1. E. & I. Van Moer, Mechelen 1876

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/daen016laat02_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

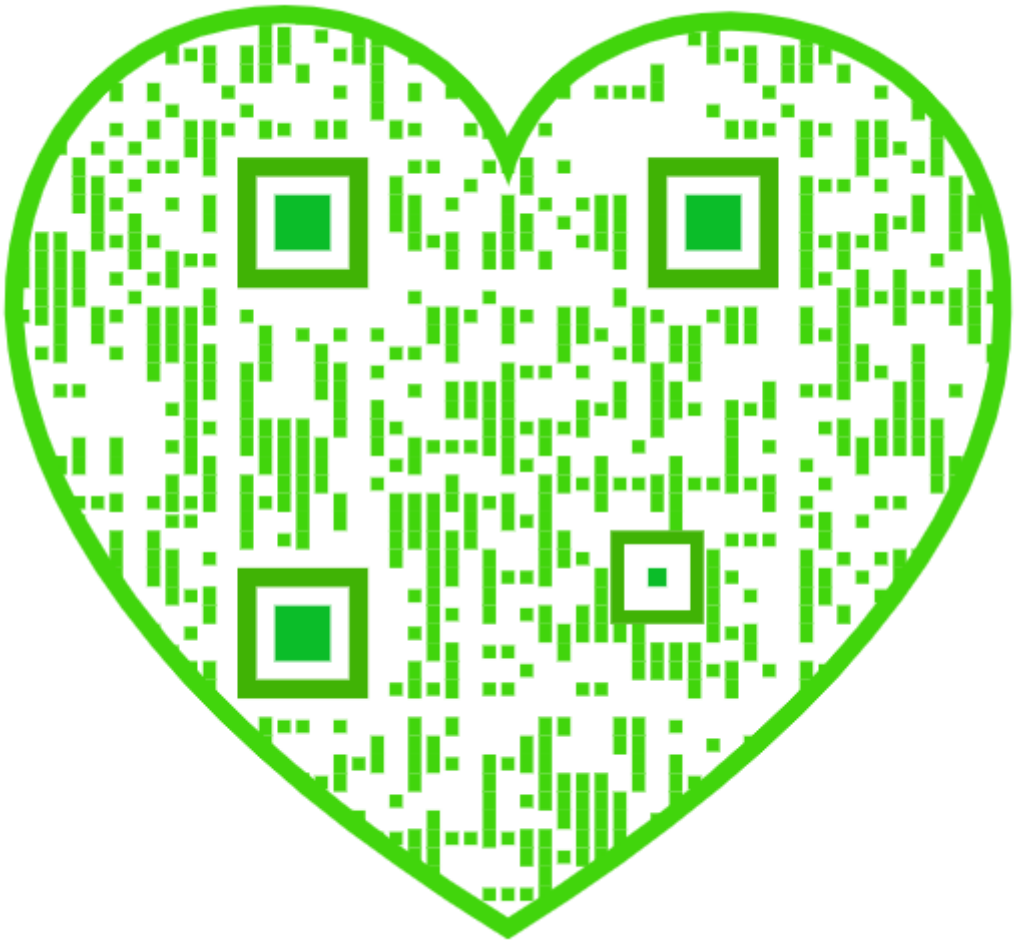

I.
De eerste dag in 't klooster.

AMELIJK laat in den achternoen van Kerstmisavond des jaars 1795 stond een jongeling aan de poort der Benediktijner abtdij welke op een uur afstand van Aelst aan den heuvel van Bouchout-berg ligt. Zijne hand had reeds de bel aangeroerd, maar geen klank had hij gehoord. Driemaal, viermaal deed hij krampachtig de belkoord nederzakken; eindelijk trok hij zijne hand terug. De bel had geklonken.

De jongeling sidderde bij het hooren van dien korten, schellen klank. Misschien was het van koude dat hij trilde. Want de oost-

wind joeg geweldig over de eenzame bergvlakte en sedert eenige dagen had het zoo zeer gevroren dat al de vensters der abtdij gansch versierd waren met ijsbloemen, die nu in de flauwe zonnestralen glinsterden.

Toen de jongeling zijne bloote hand van de bel terugtrok, voelde hij dat er ijs aan kleefde. Dan plaatste hij zijn oor aan het sleutelgat der zware eikenpoort; eenige minuten gingen aldus voorbij. De luisteraar hoorde niets dan het joelen van den wind tegen den kerktoren en het kloppen van zijn eigen hart. Eindelijk lieten zich slepende voetstappen hooren. Op eens werd een grendel met gedruisch verschoven, een deurtje opende zich in de groote poort en ‘Geloofd zij Jesus-Christus!’ sprak eentonig de broeder portier, een monnik die er lijdend en zeer bejaard uit zag. ‘Inder eeuwigheid, amen!’ antwoordde de jongeling, den hoed afnemend. En zijne stem had gesidderd; de halfdonkere voorplaats vermeerderde zijne vrees. ‘Ik zou geern den eerwaarden heer Abt spreken,’ zegde hij zacht en bijna biddend tot den leeken-broeder. Op gansch zijn uitwendige lag eene groote moedeloosheid te lezen.

De portier scheen dit eenigszins te bemer-

ken, want met eene blijkbare deelneming, hernam hij: ‘Welligt om de H. Sakramenten te bedienen? De eerwaarde heer Abt is nog in de Vespers.... Het H. Olijsel bedienen, dit gaat den huisbestierder aan. Intusschentijd zal ik u eenen kruik bier en brood toedienen.’

Daarmeê sloeg hij het poortje toe en ging zwijgend door de voorplaats naar het inwendige des kloosters, bij tijd omziende of de jongeling hem volgde. Eene tweede poort werd geopend en beide traden welhaast in eene kleine kamer; 't was de portierscel.

‘Zie, zet u nu maar aan tafel. Het eten zal u aanstonds gebracht worden.’

In plaats van te doen zoo als de broeder hem zegde, nam de jongeling het woord. ‘God loone uwe goede meening, broeder portier. Doch voor eene aalmoes kwam ik naar hier niet. Ik heb gewichtigere dingen met den eerwaarden heer Abt te behandelen.’ En smeekend blikte de jongeling naar den kloosterling en zag hem zoo treurig in de oogen al moest hij daardoor medelijden verwekken.

De broeder portier wierp een navorschenden blik op den bezoeker, bestaarde hem langer dan de eerste maal en moest waar-

schijnlijk over den uitslag zijns onderzoeks te vrede zijn. Hij sloeg zijne monnikskap om zijn hoofd en zegde al weggaande: ‘Ik wil eens proberen en u melden.... Ik hoor gerucht.... de Vespers zijn uit. Heden komt gij nogtans op ongepasten tijd.... op Kerstmisavond.... De Completen worden twee uren vroeger gezongen.... Ik ga zien, maar kan niets verzekeren.’

De jongeling had maar een smeekenden blik tot antwoord, en - zoo dacht de portier toch - in dien blik glansden tranen. De broeder ging slijpvoetende heên, en waarlijk! hij had zich niet bedrogen. Dikke tranen rolden uit des jongelings oogen als de portier weg was. Deze kwam echter niet spoedig terug; en middelerwijl hield de vreemdeling op van weenen. Hij zag in de cel rond. Een groot kruisbeeld hing in 't midden van den breeden muur. Daaronder stond op den muur zelf, in groote drukletters: ‘*Wie mij navolgt, wandelt niet in de duisternis*.’

Hij las en herlas deze woorden. En was het nu de warmte der plaats of de troost welke die woorden bevatteden: de jongeling voelde zich van minuut tot minuut beter gesteld.

Eensklaps trad de broeder portier binnen: ‘Volg mij op.’

Het hartkloppen herbegon, sterker dan eerst, in den jongen mensch, als hij de witgeschuurde trappen welke naar des Prelaatskamer geleidden, hoorde kraken. Bij elken stap dien hij opsteeg, werd zijn adem korter en 't scheen hem dat zijne keel als toeklemde toen hij op den korridor der eerste verdieping gekomen was. Hier deed de portier hem voor eene dubbele deur van notelaren hout stil staan, en ging zelf zijwaarts door eene andere dubbele deur. Die korridor was zeer groot, bruin geschilderd en versierd met een uit marmer gesneden kruisbeeld, van levensgrootte. Aan beider kanten stonden prachtige laurierboomen. Voor het beeld hing aan den zolder eene kunstige gotische lamp, welker licht in een glas brandde en eene purpervioletten kleur op den Gekruiste liet vallen. Daarbij doodenstilte en schemerend daglicht; op den muur onder het kruisbeeld stond weêr iets te lezen. Hij trad nader en las:

'*Verloochent uw eigen zelven, neemt uw kruis op en volgt mij na. Want denkt niet uw kruis te kunnen ontvlugten, geen sterveling heeft dit ooit kunnen doen.*'

Zijne oogen waren van die woorden niet af te trekken. De waarheid er van voelde hij in zijn eigen hart. Nu borst een smartend

gevoel in zijne ziel los. Onvrijwillig boog hij de kniën voor het beeld des Gekruisten en een wonderlijk visioen verscheen voor zijne oogen. Zijne kinderjaren kwamen terug. Vroolijk en onbezorgd stond hij op den berg welke hij nu zoo rouwvol betreden had. Eensklaps steeg achter de vroolijke stad Aelst welke met sperren bosschen als bezoomd scheen, de zon op, eerst bloedrood en flauw, tot dat zij immer hare stralen uitbreidende, in eenen vuurbol veranderd was. Nu schoten hare gulden stralen, het neveldeksel verdrijvende, over berg en dal. Er geschiedde een ontwaken, een vroolijk zijn in geheel de natuur. De waters glansden als zilver en de haan op den hoogen kloostertoren als goud. De vogels zongen hun vreugdelied ten dank aan hunnen Schepper, terwijl de helklinkende klokken des kloosters de menschen toeriepen: *Ave, Maria*. De adem Gods werkte. Dan had de knaap ook zijn mutsken afgenomen en gemurmeld: *Wees gegroet, Maria!*.... Zijn klein hart stroomde over van geluk.... Nu was hij jongeling geworden. Sedert lang had hij het ontwaken van Gods prachtige natuur niet meer gezien. De knaap was nu een jongman, en verdwenen waren al die reine vreugden. Nu, alléén, in die oude abtdij

had het verdoofd kindergevoel weêr vlam geschoten. Hij bad inderdaad: *Ave, Maria!*

'Volg mij!' en de portier klopte op zijnen schouder. Hij zag op en was verwonderd zich op de kniën voor het kruisbeeld te vinden. Spoedig richtte hij zich op. Binnen de dobbeldeur stond eene hooge monniksge stalte.... Het hart des jongelings werd door hamerslagen getroffen. Alles verduisterde voor zijne oogen.

'Wat begeert gij?' Deze woorden moesten uit een menschlievend hart komen, want zij gingen den jongeling ook in het hart, even als de klanken van liefderijke moederlippen komende het angstig kind gerust stellen en verheugen. Hij deed eene diepe buiging en zag dan eerst bevreesd, maar welhaast vrijmoediger den Benediktijner abt in de oogen. Welk eerbiedwaardig gelaat! dacht hij.

'Waarin kan ik u van dienst zijn?' vroeg de Prelaat andermaal.

'Ik wou.... ik bid.... uwe goedheid.... in gewichtige omstandigheden....' hakkelde de jongeling. Helaas! de schoone aanspraak welke hij zoo dikwijls onderwege herhaald had, was uit zijn gedacht verdwenen. Hij meende eenen strengen man te vinden, dien hij met smeekende woorden moest verbidden

en nu bevond hij zich voor eenen mensch wiens gelaat en woorden de goedheid des harten verriedden. Eensklaps tot bedaren gekomen zijnde, sprak hij kortweg:

‘Eerwaarde, ik zou Benediktijner willen worden!’

Verwonderd bezag de Prelaat den sprekende. Een goedwillige lach speelde rond zijnen mond. ‘Gij wilt Benediktijner worden?’ herhaalde hij vriendelijk als iemand die denkt niet wel gehoord te hebben.

‘Nu, dat is toch zoo onmogelijk niet,’ voer hij voort, ‘wel te verstaan, indien gij goesting voor het kloosterleven hebt.’

Wederom straalde een schat van medegevoel over zijn ernstig gelaat, toen hij den smeekende aanschouwde.

Deze stond sprakeloos voor hem zijne muts in de handen. Hij droeg de gewone kleeding der studenten van dien tijd, eene overjas van blauw laken met grooten kraag; over deze was een groote hemdsband geplooid; eene korte broek en lederen getten; zijn hair, kastaniebruin, viel dik als een leeuwenmaan in natuurlijke krulling tot op zijne schouders, de lichte dons van een aankomenden baard bedekte hem lippen en mond. Dit alles moest wel bij den Abt ten zijnen voordeele spreken.

- ‘Hoe oud zijt gij, mijn zoon?’ sprak deze.

- ‘Twintig jaar, eerwaarde.’

- ‘Twintig jaar slechts, en reeds het leven moede zijn?’ vroeg de Abt.

- ‘Ik ben het leven niet moede, maar ik wil nu eerst waarlijk beginnen te leven!’ De vurige oogen ende hartelijke toon waarop deze woorden uitgesproken werden, maakten op den Abt een goed uitwerksel.

- ‘Gij meent het alzoo, mijn zoon, gij hebt wellicht een slecht leven geleefd en voelt nu drift om u te beteren? Wel ja, gij zijt student? Gij hebt niets geleerd, - een goedaardige lach verzachtte die woorden, - gij hebt uws vaders geld verdronken, liefderlijk geleefd, gesprongen en gezongen en op niets anders gedacht?’

- ‘Gij weet het, eerwaarde!’ antwoordde de student met halfluide stem en nedergeslagene oogen. Daarbij was hij ieverig bezig de randen van zijnen hoed te verfrommelen.

De Abt vestigde zijne oogen in die van den student. Deze kalmer geworden, hief rustig de blikken omhoog, en sprak, terwijl een hevig rood hem op de wangen liep: ‘Met uw verlof, eerwaarde, ik ben niets

meer waard als al de andere studenden. Ik beken het, ja, met schaamte moet ik mijne studiejaren herinneren. Gedronken en gezwierd heb ik, de collegiën ontloopen, vaders geld omgebracht, aan moeder menigmaal tranen ontrukt.... en..... en aan God niet gedacht. Maar ik heb eenen walg van dit nutteloos leven. Ik wil *arbeiden*, ik wil *leeren*, ik wil vooral leeren den storm in mijn eigen hart te bedwingen.... Eerwaarde!.... Dat is de waarheid. Dronken van de wereld, ga ik naar den afgrond. Onder uwe leiding - daar ben ik zeker van - zal ik weder goed en recht worden.'

Hij had met klimmend vuur gesproken. Die weenende oogen, die glooiende wangen stonden hem goed. Na eene kleine poos, de Abt niets antwoordende en met aandacht naar hem ziende, nam hij het wederom het woord: 'Mijns vaders huis is voor mij niet gesloten, eerwaarde, alhoewel ik eenige schulden heb - die laatste woorden zegde hij stiller en zeer rood wordende; - mijn brave vader wil ze betalen, moest hij zijn zelven te kort doen. Neen! niet de honger niet de vrees voor het werk dreven mij naar de poort van het klooster, maar een onuit-

sprekelijk gevoel, iets, dat ik wel gewaar word, maar niet uitspreken kan.'

De jongeling zweeg. Maar de Abt scheen door en door zijne oogen tot in zijn hart te willen zien. De student scheen alle vrees verloren te hebben; zijne borst was ontlast van het zware gewicht dat er op drukte en met kalmte liet hij zijne oogen in die van den Abt rusten. Eenige oogenblikken gingen aldus voorbij.

- 'Nu, wij zullen zien,' zegde de Abt dan, en geheel zijn wezen drukte goedheid uit. 'Blijf eerst eenigen tijd als gast bij ons. Alzoo hebt gij gelegenheid onze huisregels, ons doen en leven van nabij te zien. Volhardt gij *dan nog* in uw eerste besluit om het kleed van den H. Benediktus te dragen, dan zal ik u aan de kapittelleden, mijne medebroeders, voorstellen, en ik denk - zij zullen u wel willen aanvaarden.' Met eenen beteekenisvollen lach boog hij het hoofd. De student maakte eene diepe buiging, en trad, met de grootste vreugde op 't gelaat, terug in den korridor.

Dan klonk de schelle toon eener bel door de stille ruimte. Oogenblikkelijk ontstond er leven. Deuren werden opengeslagen, voetstappen naderden. Maar geen klank eener

menschenstem hoorde men. Monnikken, ernstig en statig, traden den korridor waar de student stond over, en verdwenen achter eene deur welke aan het uiteinde was. Zij droegen allen onder den arm een dik boek in zwarten lederen band en vergulde snee, en gingen den jongeling voorbij, hem van tijd tot tijd zijlings beziende. Maar *hij* bezag de voorbijgangers met merkbare aandacht.

En gij ook wilt dit ordenskleed aantrekken?.... Pater van Afflighem worden?... Glooiender nog werden zijne kaken op dit gedacht.

Nu kwam er een op hem af - de broeder portier. Hij fluisterde hem het onveranderlijk woord *Volg mij* in d'ooren zonder bijna de bleeke lippen te bewegen. De aangesprokene volgde hem nu in de gang van waar de monnikken gekomen waren. Die gang was lang en duister. Aan den muur hingen schilderijen, allen kloosterlingen verbeeldende. De voetstappen der gaanden was het eenigste gerucht dat men hoorde en de jongeling was blij niet alleen te zijn; want hem overliep eene koude, bange trilling. Zoo gingen zij beide vele deuren voorbij, klommen een twintigtal trappen op; daar was weêr een lange korridor en een groot getal cellen.

Voor eene dezer bleef de portier staan en zegde, ze openende: ‘Ga hier in.’

De student ging binnen, de portier deed de deur weer toe, en keerde langs den zelfden weg terug.

Daar stond onze gast in zijne kamer en hield monstering. Een bed, eene tafel, een stoel, een bedstoeltje van eiken hout, een klein kleerkasken. Aan den eenen muur hing een fraai krucifixken, neven de deur een wijwatervatje van porcelijn. Dit was de gansche meublering van dit zeer lang maar smal kamertje. Geene gordijn aan het eenige venster om het daglicht te beletten gansch schitterend en helder binnen te dringen. Die naakte, hooge, grauw gewitte muren maakten een kouden indruk. Het was werkelijk zoo in de kamer. Eene groote kachel verspreidde wel is waar eene weldoende hitte, doch het geronk der schouw zegde genoeg, dat hier wellicht sinds langen tijd geen vuur gemaakt was.

Nadat de gast zijne kamer in oogenschouw had genomen, en daardoor voorzeker niet vervroolijkt was, trad hij naar het venster. Hij hoorde den echo zijner stappen op de koude muren. Het venster gaf op eenen hof in welkers midden eenige fonteinen, omringd

van treurige, eenzame boomstruiken te zien waren. Verders niets! Geene dier schoone gezichten welke de abdij zoo weelderig bezat. Recht over zijn venster waren eene lange reeks andere vensters met kleine vervuilde ruiten. Geene levende ziel was er te zien, geen gerucht, hoe stil ook, te hooren. De sneeuwvlokken bedekten de looten, de wind ontrukte aan de venters een geluid als dit eeneroude orgel. De klank der klok van de poort, drong tot in zijne kamer en ging daar uitsterven gelijk de laatste afscheidsgroet eens stervende. Het werd den gast zoo treurig in het hert, zoo onuitsprekelijk treurig!

Hij zette zich op zijnen stoel, de stoel kraakte. Hij plaatste zijnen arm op de tafel, deze kraakte ook. Alles waar hij zijne oogen op vestigde joeg hem schrik aan. Dan richtte hij troost zoekende, de oogen naar het krucifix, trok als door een plotseling gedacht bezield, het eiken bedstoeltje bij zich, zettede zich op de kniën en bad lang en vuriglijk. Het werd beter in zijn treurig hart en eindelijk joegen de warmte, de stilte, de duisternis welke in altijd dikker vormen door het venster viel, en de geestvermoeinis den slaap over de oogen van den eenzamen stu-

dent. Als zijne lichamelijke oogen gesloten waren, werd de ruime wereld der droomen voor zijne ziel geopend.... Hij droomde; zijne moeder stond bij hem, legde een liefderijken kus op zijne wangen en zegende hem in het nieuw leven waar hij ging intreden.

Een goed uur was hij op reis in den oeverloozen, onzichtbaren oceaan der droomen, als een zwaar geklop den slaper deed ontwaken. Hij vond niet terstond het gebruik der tong; andermaal, sterker, werd er geklopt. *Binnen!* stiet hij met verwondering uit en wreef zich de oogen die door 't licht eener roetkeers als geblind waren.

Benedicite! klonk het uit eene donkere gestalte, die zich nevens het licht bevond. ‘Wilt gij in den refter komen om de kollatie te nemen; het koor is oogenblikkelijk uit.’

Luid riep de kloosterklok van binnen voor het avondeten: ‘*Kom seffens!*’ vermaande men nog eens den slapende die nog niet al te wel kon onderscheiden of hij droomde of wel wakker was. Hij volgde het gestalte met het licht achterna.

Weldra bevonden zij zich in eene groote zaal. In 't midden stonden twee groote tafels waarop tellooren en bekers. De leidsman des jongelings bracht hem stilzwijgend tot aan

het einde dier tafel. De zaal was allereenvoudigst. Aan den achterkant schitterde een vergulden kruis en daaronder was eene fresko-schildering, het laatste avondmaal des Zaligmakers met zijne Apostelen verbeeldende.

De student had ter nauwertijd de oogen rond geslagen, toen de monnikken in reijen van twee binnen traden, hunne kap over 't hoofd wierpen, en voor de tafel bleven staan. Allen hadden de armen onder den scapulier op de borst gekruist. Onder hen bemerkte hij eene hooge, majestatische gestalte, op welker borst voor den zwarten scapulier een gulden kruis met gouden ketting vonkelt. De kap valt, 't Is de Abt.

Hij stelt zich in 't midden der tafel op eene verhevene plaats. Voor hem verschijnt in eens een monnik de oogen vragend naar zijnen meester richtende. Deze werpt eenen blik op de tafel, doet een bijna onzichtbaar teeken met het hoofd. '*Jube, Domine, benediscere!*' roept de vragende met forsche stem. Dan spreekt de Abt in 't latijn de gebeden voor het eten, welke door allen met een krachtig *Amen* beantwoord worden. De monnikken nemen dan plaats achter de

tafels. Dit alles geschiedt stilzwijgend en ernstig. Onze student is verlegen en blijft altijd staan. Op een teeken van den Abt wijst een tafeldiener zijne plaats aan nevens den laatsten monnik. Aan de andere tafel waren de leekenbroeders gezeten.

Allen zaten neêr en de Abt klonk met een belletje dat nevens zijne telloor stond. De monnikken sloegen hunne hoofdmanteltjes achterover, en een van hen, welke zich reeds op den preêkstoel geplaatst had, begon met luide stem te lezen: ‘Uit het oud Testament, 1 boek Moses, 12 kapittel 1 vers. Maar de Heer sprak tot Abraham: Ga uit uw land, uit uwe familie, uit uws vaders huis en kom in het land dat ik u toonen zal.’

Andermaal deed den Abt de bel klinken. Een andere monnik kwam aanstonds voor hem, boog zich en nam het deksel van de soepkom af, welke voor den Abt stond. De oogen van onzen student volgden de minste beweging in de zaal, want hetgeen hij zag maakte zijne nieuwsgierigheid gaande.

De Abt had zich eene portie ingeschept. De tafeldiender neemt de soepkom en stelt ze voor den Prior aan de rechterzij des Abts, dan voor den Onder-prior aan de linkerzij en daarna draagt hij ze in de rij van pater tot pater.

De voorlezer las gedurig voort van vader Abraham. Intusschentijd was een eenvoudig wit korfje bij den gast gekomen. Daarin lag een tarwen brood en een mes. Iedere monnik had zich van het brood een stuk afgesneden en het korfje aan zijn gebuur overgebracht. De student sneed zich ook brood af - het zag er toch zoo schoon, zoo smakelijk uit; zoo malsch was 't, dat het mes er in ging net als door boter. Eindelijk was de soepkom bij hem gekomen. Er waren gestoofde appelen, zijn liefelingskost, in. Doch hij bediende zich maar eene kleine portie, vreezende dat de Abt 't oog op hem mocht houden. Nauwelijks was hij bezig met eten, als de bel eene derde maal klonk. De monnikskappen vielen over de hoofden, de voorlezer sloeg den Bijbel toe en begon uit een ander boek: ‘Uit den E. Alphonsius Rodriguez, van 't gebed.’

Daar kwam de soeptrien voor de tweede maal bij onzen student. Gaarn had hij nog eenige lepelen van dien lekkeren appelflamij uitgeschept, maar hij wilde een weinig appetijt behouden voor de andere spijzen die gingen volgen. Nu trad een der tafeldieners met eene koperen kan voor den Abt, die er met de hand een kruisteeken over maakte.

Voor iederen tafelgenoot stond eene telloor met twee kleine kruiken, in de eene was water in de andere niets. De dienende monnik schonk de ledïge kruiken vol bier en plaatste dan de koperen kan aan het einde der tafel, voor onzen student. Dezen had altijd het gersten-bier dat te Afflighem zelf gebrouwd wordt, hooren roemen en hij vond het lekker en alleraangenaamst. Te veel toch woû hij er niet van nemen. Doch hij zag geene andere schotel verschijnen. De jongeling dacht: ‘Men zal het nog een weinig in de keuken laten; immers 't is veel gezonder als men na de soep een weinig wacht.’

Eindelijk klinkt de bel weer.... de Abt slaet allereerbiedigst de handen te samen.... de voorlezer legt den Rodriguez op zij en begint met forsche stem: ‘Uit den regel van onzen H. Vader Benediktus, 2e kapittel: van de gehoorzaamheid der monnikken.’

Vreemd stond de jongeling te kijken als ieder der tafelgenooten zijne servet toevouwde. Nu begreep hij dat er geen ander gerecht meer zou komen en verweet zich die lekkere appelspijs zoo vroeg afgewezen te hebben. Zijn maagje was niet vol, verre van daar. Vreezende dat er ook geen bier meer komen zou, schonk hij zich seffens eenen kruik in en

had ze zoo geern in eenen slok uitgedronken, zoo zeer streelde dit gerstenzap zijn appetijt. Uit welstaanswille dronk hij in verschillige poozen zijnen kruik uit, en stak reeds de hand uit om ze nog eens te vullen, als de voorlezer de *orde der missen van den volgenden dag* afriep. Nog eenige sekonden.... en de voorlezer verliet den preêkstoel, plaatste zich in het midden vlak voor den Abt, boog en las met luider stem:

Benedicamus Domino.

Deo Gratias riepen allen in koor uit.... de banken werden onder de tafel geschoven.... de monnikken plaatsten zich in rijen eerbiedig voor dezelve om het gebed na 't eten te verrichten. Dat duurde zeer lang. Ook de overleden broeder, en de weldoener des kloosters werden in dit gebed herdacht. De jongeling had zich ook recht gezet en deed ten beste mogelijk al de buigingen en kruismakingen na. Het ontstelde hem fel, als die stemmen van zooveel mannen menschen door de zaal klonken, God bedankende voor die geringe maaltijd.

Als bijna allen den refter verlaten hadden, kwam de Abt bij hem en fluisterde in zijn oor: ‘Gij hebt misschien niet genoeg geëten, drinkt nu ten minste uw bier gerust uit.’

Den tafeldiender eenen wenk gevende, volgde hij ras de anderen naar 't konvent.

‘- Zet u weêr neder,’ vermaande hem de tafeldiender, ‘Daar is brood, eet, drink,’ voegde bij er met doffe stem bij, ‘het avondeten duurt hier maar eenige oogenblikken, en wie aan dit rap eten en drinken niet gewoon is, moet met honger uitscheiden.

De gast was aanstonds te vrede en zettede zich aan tafel waar ook de voorlezer en de beide tafeldieners aten, stom en in zedige houding. Na een kwaart tijds kwam een leekenbroeder met eene brandende kaars en zegde hem: ‘Nu zal ik u naar het bed brengen.’ De jongeling volgde hem, niet zonder de andere allervriendelijkst ‘Goeden nacht!’ te wenschen. Zij antwoordden stalig: ‘*Benedicite!*’

Verwonderd ging hij achter den broeder. De sneeuwstorm joeg tegen de vensters, dat ze beefden. In de lange korridors blies de koude wind door de ruiten en deed het kaarslicht flikkerend dansen; bij die flikkering scheen het den jongeling dat de oude monnikken op de schilderijen zich bewogen, weêr levend werden en spookachtig voor zijne oogen dansten. Zijn geleider ging ras voort, trappen op en trappen af; bracht

hem eindelijk in een celletje, stelde de kaars op het nachttafelken, zegde een vromen ‘Benedicite’ en verdween.

‘Benedicite!’ murmelde de student in zichzelven. En dat deed zijn hart kloppen. Dat *eenig* woordje herinnerde hem de wereld met hare luidruchtige vreugde. Benauwd, zeer benauwd werd hij. Met schrik zag hij naar zijn bed, met het voorgevoel van eenen ongerusten nacht. Eertijds, gisteren nog had hij zich niet spoedig genoeg kunnen ontkleeden. Hoe vroolijk had hij ‘Goeden nacht’ gezegd, en hoe jubelend was hem uit den vriendenkring den tiendubbelen echo ‘Goeden nacht’ weêr in d'ooren geklonken.

En nu meende hij dat er voor hem geen *goede nacht* meer zou wezen.

Met al die gedachten bestormd had hij zich ontkleed. Nog een angstige blik rond zijne cel.... het licht uitgeblazen.... en in eenen sprong lag hij in zijn bed en onder het wollen deksel begraven. Doch bij de laatste flikkering der kaars had hij het kruisbeeld een oogenblik gezien. Dan had de nacht dit beeld zelve onder eene pikzwarte duisternis verborgen. Maar dit zien alleen bracht weder voor de oogen zijner ziel die woorden:

Die mij navolgt, wandelt niet in de duisternis, en er daalde troost in des jongelings hart neder, en de slaap drukte hem zacht de oogen dicht.

II.
Een spook in de bibliotheek.

ANG moest de jongeling al geslapen hebben, als een gerucht hem wakker maakte. De inwendige kloosterklok klonk met korte, ongelijke slingeringen, als ware zij zelve nog slaapdronken. Daarentusschen hoorde men een dof gerucht, als sloeg men met hamers op de deuren. Menigmaal werd dit kloppen herhaald, en dan weêrgalmde eene kloeke mannenstem door de korridors. Het eerste gedacht van den jongeling, die zoo onaangenaam gewekt werd, was dit van brandalarm. Met eenen sprong was hij uit zijn bed, en zag door het venster eene vuurflik-

kering. Geen twijfel meer: het klooster staat in vlam en vuur. Verschrikt tast hij overal rond; licht aansteken kon hij niet; hij zoekt zijne kleederen, maar vindt ze niet; zoekt naar de deur en stoot geweldig tegen de kachel. Immer en immer vermeerderde 't gerucht, de vuurschijn werd helderder. In den korridor hoort hij haastige voetstappen, de klok klinkt met klagendere, benauwere tonen. Hij wil roepen, maar doodelijke angst hecht zijne tong aan 't gehemelte vast. Daar donderen drie slagen op de deur zijner cel; hij hoort roepen;

- '*Benedicamus Domino!*'

Geen antwoord van binnen en dringender herhaalt de stem: '*Benedicamus Domino!*'

- '*Deo Gratias*,' riep de beangste jongeling ten laatste uit; de deur zijner cel ging open en liet het bleek gezicht zien van den broeder portier welke eenen houten klopper in de eene hand hield en in de andere eene brandende kaars.

- 'In Godsnaam toch, brandt het?' riep de jongeling driftig uit.

- 'Neen, ik wek voor den kersnacht. Maar, wat doet gij daar?' De strenge blik des monniks deed den student aan zijnen meer dan onvolledigen opschik denken.

Gloeiend van schaamte sprong hij in zijn bed en van daar vertelde hij aan den portier hoe en waarom hij zoo zeer verschrikt was geweest.

De portier stelde hem gerust, ontstak zijne kaars en verwijderde zich. Nauwelijks was onze gast aangekleed als de klokken der kerk, allen gelijk, riepen om den plechtigen stond der geboorte van het goddelijk Kindeken te vieren. De kersnacht ging beginnen. De student blies de kaars uit en spoedde zich langs den halfdon keren korridor naar de kerk. Het was bitter koud. Ook was hij nog maar halfwege toen hij weêrkeerde om zijnen mantel te halen. Zijn reiskoffer was nog in eene herberg aan den steenweg en zou weldra naar 't klooster gebracht worden; doch, om de waarheid te zeggen, het boeltje had hem niet te zeer overlast. In zijne haast om terug te keeren en bij tijd in den dienst te zijn, geraakte hij eene verdieping te hoog, en opende de derde deur aan den rechter vleugel des gebouws; want daar, hij had het te wel opgemerkt, lag zijne cel.

Hij trad er in, doch bleef verwonderd staan, want voor hem was eene groote zaal. Aan de talrijke stellingen die tegen den muur waren, bemerkte hij dat die zaal de biblio-

theek van 't klooster was. Spoedig wilde hij op zijne stappen terugkeeren, als hij in den korridor 't gerucht van naderende menschen hoorde. Zonder te weten waarom, sprong hij achter eene stelling. Een onverklaarbaar gevoel zette hem aan zich voor de aankomenden te verbergen.

Twee personen, geheel in eenen langen mantel verdoken, kwamen binnen. De eene had eenen dievenlantaarn, en bij deszelfs schijn kon de student zien dat ze beiden geene monnikskleederen droegen. De bibliotheekplanken van voren en van achter slechts met ijzerdraad afgesloten zijnde, zoo kon men gemakkelijk tusschen de boeken zien. De verstekeling, meer nieuwsgierig als bevreesd stak zijne kleine hand door het traliewerk, dat gelukkiglijk groote openingen had, en verschoof twee boeken. Dierwijze was hij in staat alles wat ging gebeuren gade te slaan.

- ‘Alles gaat goed.... geene ziel in onzen weg,’ zei de gestalte die den lantaarn droeg.

- ‘'t Was wel te peizen’ antwoordde de andere ‘die zwartemans zijn immers allen in de kerk.’

Er kraakte iets. Verschrikt liepen beiden weg, als vervolgd door hun boos geweten.

De jongeling had met de hand op de stelling geleund waardoor dit oude meubel kraakte.

- ‘Wat, was dat? Gij zult het daarom toch niet opgeven.... Vriendje.... gelooft gij aan zulke dingen?’

- ‘Schaam u bleek te worden, omdat een wormstekig meubel kraakt.... Spoken.... al wisje-wasjes, praatjes voor den vaak.’

- ‘Dat ge gelijk hebt! Een kameraad gelijk gij zijt,’ - hij trok van onder zijnen mantel eenen kleinen steenen kruik, - ‘schept moed.’

Een aanhoudend gerucht, als die van eene flesch die uitloopt, liet zich hooren.

- ‘Vriendschap, datis een drank! Hij maakt kloek, stout, vreugdig en vurig. Ik ben gansch getroost.... hihi.... en moed heb ik, genoeg om den duivel zelven aan te raden.... hihi.’

Twaalf langzame, doffe slagen verkondigden op den kerktoren middernacht. Eenige vledermuizen, door het licht aangelokt, sloegen met hunne vlerken tegen de vensters. De student zat met 't kiekenvleesch.

- ‘Dapper aan 't werk!’ zegde de tweede, ‘laat ons spoeden. Waar staat het boekdeel?’

- ‘Op de tweede stelling. Neem den lantaarn en zoek het er uit; gij ziet beter. Een groot foliant is 't, in perkament, met koperen sloten, in de derde rij, van boven. Daar stond hij, 'k heb het met eigene oogen gezien, dezen namiddag.’

De luisteraar stond juist achter de tweede stelling; het aangeduide boekdeel maakte den eenen kant uit van zijn wachthuis. ‘Wat zouden die schelmen staan te kijken, indien ik het aan hunne dievenhanden kon ontrukken,’ was 's jongelings eerste gedacht. Maar dan overviel hem de schrik dat hij zonder twijfel ontdekt zou wezen, indien zij met den lantaarn de stelling doorzochten. Haastig trok hij de hand uit het traliewerk, om zich achter eene andere stelling te verbergen; doch hoe verschrikt was hij! Eerst een zwak gekraak, dan een geweldig gerommel. Hij had het verrotte traliewerk opengetrokken en een groot getal boeken doen vallen... Zijn hart klopte hevig en nu meende hij voorzeker ontdekt te zijn.

- ‘Wat was dat?’ riepen de dieven zich toe. Terwijl den eene, welke zoo even brandewijn gedronken had en vaardig was den duivel zelven te ontmoeten, met waggelen de kniën en verbijsterd oog stond te zien, trok

de andere plotselings een lang mes van onder zijnen mantel en sprong in allerijl naar de stelling.

De jongeling zag dit mes flikkeren; het dreigende gevaar gaf hem eene goede gedachte. Op eenen oogwenk lag hij op den grond, die met dikke duisternis omhuld was, uitgestrekt. In de onderste rijen der bibliotheek stonden zeer groote boeken in folio nevens elkander, aldus een papieren muur vormende. Hij durfde niet ademen, maar zijn hart klopte zoo geweldig dat het hem scheen, als moest men dit kloppen de zaal door hooren. ‘Den eersten dag in 't klooster, dacht de student, en hier als een stuk vee door die schurken gekeeld worden!... Ze zullen mij onfeilbaar vinden.....’ Hij hief een weinig het hoofd boven zijne verschansing en zag met afgrijzen dat de man met het mes de stellingen doorzocht en van binnen verlichtte.

- ‘Het traliewerk is ginder gebroken.... De vodden zijn half rot en waarschijnelijk zal het oude boek er uit en op den grond gevallen zijn, Ja, ik zie het, de boeken zijn op den grond gevallen.’

- ‘'t Kan zijn,’ antwoordde de andere; maar neem het boek dat ons aangaat, en zorg dat wij voorts geraken; de zaak

maakt mij verlegen.... toe.... 't is hooge tijd!....

‘Neem gij het, bromde de andere al schertsende. ‘Ziet gij niet dat de drie bovenste rijen achter de stelling gevallen zijn; daarbij zal het niet liggen; wij moeten achter de stelling gaan zien.’ De man hield bij deze woorden den lantaarn omhoog, derwijze dat de jongeling de op den grond gevallen boeken kon zien. Het boek werk dat de dieven zochten was zeker aan 't bovenste van den hoop.. hij greep het vasten trok zich zoo gezwind en snel mogelijk terug.

Nog geen twee stappen was hij voortgekropen, als de kerels met den lantaarn bij den hoop boeken kwamen. Aanstonds legde de jongeling zich zoo plat mogelijk op den buik.... een koud zweet overliep hem.... het beslissend oogenblik was daer.... Gingen de mannen eenige stappen verder, en dit scheen hem bijna zeker, dan was hij verloren.... Doch de dief hield den dievenlantaarn op zulke wijze, dat zijn licht naar hem zelven gekeerd was en de verstekeling in 't donker bleef.

- ‘God zij gedankt!’ zoo sprak de student binnensmonds, diep ademhalende. - Daar klonk uit de kerk het jubelende *Gloria in excelsis Deo*; die woorden weêrgalmden in

de ruime boekzaal. ‘Ja, dacht de jongeling, 't is voor mij een genade-nacht.’

- ‘Vervloekt!’ gromde de dief welke de boeken doorzocht. ‘Het boek is daar niet; is 't kwaad er in gemengd? Drijft Satan den spot met ons?....’

Als eenigst antwoord hoort hij het angstig geroep zijns makkers. Met eenen sprong is bij van achter de stelling. Een nieuw geschrei. De lantaarn valt rammelend ten gronde, de dieven loopen in eenen adem de deur uit. De plotselinge vlucht der dieven, dit angstgeschreeuw, hadden onzen student met bangheid en vrees voor nieuwe gevaren vervuld. Zelfs dacht het hem andermaal voetstappen te hooren; hij liep vol schrik naar de verlatene stelling terug van waar hij kon zien al wat in de zaal omging.

Hij zag en zijn haar rees omhoog, en een koud zweet drong tot in 't merg zijner beenderen. Was het wezentlijkheid, droomde hij, of was 't een uitzinnig vertoonsel zijner inbeelding, hetgeen hij daar zag.

Iets afgrijsselijk lang en dun, zag hij in 't bleeke licht der nieuwe maan verschijnen; ontvleescht, met kalen schedel, diep ingedrukte oogen, een doodshoofd gelijk, dit alles in een wit laken gewenteld, kwam

van den anderen kant der zaal.... Mijn God! wees mij genadig, dacht onze student; ben ik van 't dievenmes maar verlost om in spokenhanden te vallen! H. Benedictus, mijn toekomende patroon.... meer kon hij niet zeggen; zijne tong was als vastgenageld; het geraamte naderde, alhoewel raen niets hoorde.... zeker en vast, 't was een weêrkomende....

- ‘Staan de dooden hier weêr op en gaan zij 's nachts op wandel?’ dacht de kandidaat; en zijne beenen sloegen geweldig tegen elkander. De wandelende doode, het vreeselijk spook blijft eindelijk staan.... o schrik! juist voor de stelling waarachter de student verborgen was.... Het spook komt naar de bibliotheek, doet het traliewerk open. De jongeling was radeloos, hij dacht te sterven als de gruwzame schedel van 't spook hem zoo nabij aangrijnsde.... Doch het spook duwt op iets ter rechterzijde, een veêr kraakt, en seffens vertoont zich een in den muur, gemaakt kasken waarin eenige perkamenten handschriften en een dunne in-kwarto-band lagen. Dezen neemt het spook er uit, doorbladert hem een weinig metzijne ontvleeschde vingeren en legt hem dan weêr. Een nieuw gekraak.... de muur is weder gesloten, het

spook slaat het traliewerk toe, zoo hard dat het langs den anderen kant der zaal weêrklinkt, en gaat langzaam, stap voor stap, naar den kant van waar het gekomen was... Eén uur slaat.... het is verdwenen.

De jongeling bevond zich in doodsangst en koortsachtige afwachting? Was hij wakker, of droomde hij? Hij wist het zelf niet; misschien had de weêrkomende de zaal nog niet verlaten. Eensklaps hoort hij eene klok; hij luistert aandachtig.... o geluk! daar komt volk in den korridor! de kerstnacht is uit; 't zijn de kloosterlingen, denkt hij. En versterkt door 't gedacht dat er levende wezens nabij zijn, vliegt hij van achter de stelling, vlucht, zonder te durven omzien, de zaal uit, vermengt zich onder de monnikken, vindt gelukkiglijk zijne cel, werpt het boek, dat hij onder den arm droeg op het tafelken, kruipt gekleed en al in zijn bed, en lag op weinige oogenblikken in den diepsten slaap gedompeld.....

En de jongeling sliep tot dat hij door de klok en herhaalde hamerslagen tot het morgengebed en daarna voor 't ontbijt in den refter geroepen werd. Daar nam hij zijne portie koffij en wittebroods-boterhammen in

gezelschap eeniger vriendelijke monnikken. Reeds geleerd zijnde, at hij zeer rap en ijlde dan vol nieuwsgierigheid naar zijne eenzame cel; daar vond hij het boek dat op zulke zonderlinge wijze door hem was gered geweest. In 't begin durfde hij er bijna niet naar zien: de dieven, het spook, alles kwam hem voor oogen, ai! daar zag hij nog eens en het dievenmes voor zijne oogen flikkeren, en den akeligen kop van den weêrkomende zijn wezen aanraken.... de beenderachtige hand greep hem aan.... Hij maakte een kruis, schudde het hoofd als om die angstige gepeinzen te verjagen en maakte zich gereed het boek te openen.... tok! tok! ging het op de deur.... de student opende en een pater, die zich als gastmeester aankondigde, trad binnen. Deze verklaarde hem dat zijn ambt bestaat in voor de huisvesting der vreemdelingen te zorgen. Hij was gekomen om den jongen gast de abtdij tetoonen en, indien hij het begeerde, met hem eene wandeling in de hoven te doen. Eens dat de jongeling met het huis bekend was, kon hij, volgens beliefte, elken dag voor tijdverdrijf en gezondheid in de kloosterhoven wandelen.

De jongeling bedankte den pater en vertelde hem dan zijne lotgevallen van 's nachts;

doch verzweeg met voordacht dat wat hem dacht eene spookverschijning te zijn. De hoogst verwonderde pater nam het boekdeel en bad den jongeling hem bij den Abt te vergezellen. Zij gingen niet naar de Prelatenkamer waar de Abt gewoonlijk de vreemdelingen ontving, maar in de cel waar hij woonde en die achter de ontvangstkamer gelegen was. De pater bleef voor de deur staan, keek naar het planksken op 't welk men zien kon of de Abt in zijne cel was, tokte dan stillekens op de deur, en een helklinkend *Deo Gratias* van binnen uitgesproken, gaf hem oorlof in te treden.

Benedicite! zegde de monnik op de kniën vallende, terwijl ook de jongeling zich diep voor den eerwaarden Abt boog. De Abt gaf de knielenden den zegen; dan stonden die op en verhaalden 's jongelings lotgevallen van verleden nacht. Met het allergrootste belang hoorde de Abt hen aan en zegde het boek ziende:

- ‘Ha! nu wordt het mij klaar, wie de dieven waren en watzij stelen wilden. Onder voorwendsel van geschiedkundige studiën te willen maken, hebben zij sedert acht dagen onze gastvrijheid misbruikt. Waarschijnlijk zijn 't winstzoekende koopmans van oudhe-

den, welke oude boekzalen doorsnuffelen om, als de kans schoon is, mede te nemen wat men hun niet verkoopen wil. Dezen morgen, al heel vroeg, zijn ze van hier vertrokken, wel overtuigd zijnde dat hun niets goeds te wachten stond. Overigens, ik herinner mij dat een dier gemeene gasten, dit boek bemerkt hebbende, het wenschte te koopen, natuurlijk voor eenen spotprijs. Hij mocht er opgerekend hebben, dat wij de waarde van dit boek niet zouden geschat hebben....'

- 'Dat boek door u met zooveel tegenwoordigheid van geest gered,' zoo ging de Abt voort, zich tot den jongeling wendende, 'is een der eerste drukwerken van den Aelsterschen boekdrukker Thierry Martens, waarvan er zeer weinige afdruksels overblijven. De groote man, die met zooveel moeite en opofferingen de boekdrukkunst in zijn land gebracht heeft, was een boezemvriend van den Abt onzes kloosters. Zie, op de eerste bladzijde heeft Thierry zelf geschreven dat hij dit boek ten blijke van eerbied en erkentenis, de abt dij van Afflighem schenkt. Om dit boek weêr te krijgen, zouden wij wel eenige duizende guldens hebben moeten uitgeven, en wie weet of het nog te vinden is.. Hebt gij het reeds doorloopen, mijn zoon?'

- ‘Neen, eerwaarde heer Abt! maar ik wenschte toch....’

- ‘Neem het mede naar uwe cel, 't kan later voor uwe studien dienstig zijn, en rekent op de erkentenis van geheel het konvent. Nauwelijks in ons huis getreden, bewijst gij ons reeds eenen onschatbaren dienst. In latere tijden zult gij ons gewis tot zegen verstrekken, misschien.... Goeden moed, mijn zoon.’

De Prelaat boog zich een weinig; de jongeling en zijn geleider mochten vertrekken.

- ‘Ik wensch u proficiat!’ zei de monnik toen zij in den gang gekomen waren. ‘Gij zijt zoo goed als aangenomen in het novitiaat. Hebt gij de laatste woorden des heeren Abts wel overwogen?’

Dit had de jongeling gedaan en er voor zijne aanvaarding in 't klooster gunstige gevolgtrekkingen uitgenomen. Evenwel wilde hij dit niet laten blijken en antwoordde bescheiden:

- ‘Dank, eerwaarde, voor uwe goede meening. Toch, de heer Abt is zoo braaf; voor iedereen heeft hij een goed woord van aanmoediging.’

Toen de student met den foliant in zijne cel gekomen was, begon hij hem aanstonds

te doorbladeren. Hij bezag met eerbied dit groote en eerste meesterstuk waarmede de ieverige man, de roem zijner geboortestad, een nieuw tijdstip voor de beschaving geopend had.

In die overdenking werd hij door een kloppen aan de deur gestoord. Een Benediktijner van ernstig opzien, trad in, zegde den prior des Abts te zijn en begon hem aanstonds eenige vragen toe te richten. De jongeling antwoordde zeer bloode; ‘waarom wilt gij monnik worden?’ Op die vraag zoo natuurlijk in den mond des priors, was de student beroerd; ze scheen hem zoo moeilijk om beantwoorden. Zijn hart sprak hem wel toe waarom hij dit nieuw beroep aannemen wilde; hij voelde het, maar kon zijne gedachten niet duidelijk in woorden kleeden. Was hij reeds verzekerd of het een goddelijke roep was of eene lafhartige vlucht voor den kamp in het groot strijdperk, de wereld genoemd. Zoo diep schokte hem die vraag dat hij er met geen gerust gemoed kon op antwoorden: ‘Ik wil met meer ernstigheid in 't klooster zelf denken of ik tot het kloosterleven geroepen ben; het novitiaat zal mij dit wel leeren.’

Dan begon den prior hem de les voor te

houden, te zeggen hoe en op welke wijze hij zich als kandidaat gedragen moest. De student verloor allengskens zijne bevreesdheid en antwoordde op de vloeiende rede zijns meesters met naïeve openhertigheid en vlammende blikken, hetgeen zijn hart hem ingaf. Hij vertelde zijn jongelingsleven, sprak van vader en moeder, van broeders en zusters en won aldus het vertrouwen van den prior. In dezes hart gingen al de veeren van medegevoel, van innige vriendschap open en als hij den jongeling verliet had deze eenen beschermer te meer in Afflighem.

Nu was het tijd ter kerk te gaan. De plechtige hoogmis ging beginnen. De student verliet zijne cel en kwam welhaast in den plechtigen tempel welke door de abtdijheeren den Almachtige opgebouwd en door de graven van Vlaanderen, de hertogen van Brabant en andere voorname heeren rykelijk begiftigd was. De student was diep getroffen toen hij den ruimen tempel, welke vier duizend personen kon bevatten, binnentrad. Verdeelingen en afmetingen, pilaren en kapiteelen, al de wonderen van beeld-schilderen bouwkunst in die kerk zoo kwistig verstroeid; het geloovige volk dat in bonte menigte binnenstroomde om de geboorte des

Zaligmakers te verheerlijken, het zien van 't gebenedijd Kindeken in het kribbeken nevens 't hoog altaar opgericht, alles sprak tot zijnen dichterlijken geest; alles zette hem aan tot geestdriftige gedachten, tot akten van vurige aanbidding. Hij had plaats genomen in de schoon uitgesnedenegestoelte der monnikken.

Gloria in excelsis Deo! klonk het welhaast van de lippen des priesters en die woorden weêrgalmden in de harten der monnikken en der godvruchtige landbouwers als een echo uit het verblijf der zaligen. Ja! vrede heerschte onder die menschen van goeden wil; zij wisten wel niet of zij het volgende jaar het heilig feest zouden kunnen vieren; misschien zouden de onmenschen, die met den naam van vrijheid op de lippen, overal de kloosterlingen verdreven, de kerken en bidplaatsen ontheiligden, misschien zouden zij ook naar Afflighem komen om hun Vandalenwerk uit te oefenen. Doch, daar dachten zij op dit oogenblik niet aan; een hemelsche vrede daalde als een weldoende dauw in hunne harten, en een geluk waartegen alle aardsche schatten, alle wereldsche genuchten niet kunnen opwegen, vervulde hen.

De student was vol verrukking over alles wat hij zag en hoorde.

Et ne nos inducas in tentationem, zong aan het altaar de celebreerende Prelaat. Als eene vermaning drongen die woorden in 's jongelings ziel.

En leid ons niet in bekoriny, bad hij uit ganscher harte na. Hij overdacht de dwaasheden zijner jongheid, de strikken welke hem in zijn nieuw leven gingen gespannen worden; maar weldra gaf de plechtige kerkdienst zijne gedachten eene andere richting. Het engelen-gezang der koralen, de aangename geuren van den wierook die als eene wolk naar 't gewelf klom, de talrijke flikkerende kaarslichten en de met goud bedekte gewaden der priesters namen zijne zinnen gevangen en hij kwam in eenen toestand op welken men met opene oogen droomt. De eerbiedwaardige gestalte van den Abt, eerbied waardiger nog in 't bisschoppelijk gewaad, herinnerde hem de oude heilige kerkvoogden welke de geschiedenis ons leert kennen. Ja, dan moest de heilige Kerk triomfeeren, dacht hij. Doch plotseling stelde zijn lichtzinnig hart, dat gelijk alle andere van de verhevenste bespiegelingen tot lichtzinnigheden en guiterijen vervalt, een ander gedacht voor oogen. ‘Indien gij eens in die kleederen staakt, den vonkelenden klooster-

staf in de handen hield, den met goud gestikten mijter op 't hoofd..... en moest uwe moeder u dan zien.' De groote blijdschap perste hem tranen uit de oogen.

Het *ita missa est* was gezongen, de opgetooide landslieden hadden de kerk verlaten; ook de student was in zijne cel weêrgekeerd, toen hij, na eenige oogenblikken rustens, door het geluid der klokken naar den refter geroepen werd voor het middagmaal.

Nu zag het er daar iets of wat rijkelijker uit. Dit stond den jongeling nog al aan; hij was ermede opgezet, en bediende zich van alles eene goede portie; zijn blinkend gelaat getuigde van eene maag die wel haren stiel kent; het smakelijk gerstenzap maakte hem verheugd en stout, en toen de Abt van tafel opstond, liet de kandidaat voor d'eerste maal eenen krachtigen *Deo Gratias*, tegen de muren klinken. Hij had de lippen nog niet gesloten, als het schaamterood zijne wangen gloeiend maakte; hij wenschtte duizende uren van daar te zijn. De oogen des Abts waren op hem gevallen; zij hadden zijne vrijpostigheid gezien; - volgens gewoonte scheen de goedheid in de oogen des oversten, doch hem dacht, er schuilde iets anders onder.

- ‘Wat zal de Abt thans van u gaan denken? Gisteren avond, na de soep geëten te hebben, hadt gij geen enkel woord om God te danken, en nu roept en schreeuwt gij boven al de anderen. Doch heeft uw *Deo Gratias* van heden wel eene andere beweegreden als vroeger uw *Leve de Vreugd!* bij eene plezierpartij onder studenten? De Abt heeft dit misschien ook gedacht?.... O! die vermanende oogen!’

Allen hadden den refter verlaten, de broeders waren reeds aan den eenen kant der tafel bezig met alles in orde te brengen, en de jongeling zat nog altijd in zijne gedachten verslonden. ‘Ga nu eens in den hof rondwandelen,’ zei hem de portier die op zijne beurt kwam eten. De jongeling stond op en geraakte eindelijk na een uur gesukkeld te hebben in de hovingen des kloosters. Want op 't einde der laatste eeuw, geleek de abtdij aan eene kleine stad, en was met vijvers en muren afgesloten; wie in 't konvent niet bekend was, kon er uren en uren als in eenen doolhof verdwalen. Eindelijk kwam onze student toch in de uitgestrekte hoven welke de abtdij omringden. Welk heerlijk gezicht bood zich daar voor zijne oogen! Voor hem het kluisbosch waar de eewenoude eik zijne

kruin ten hemel verhief, terwijl eenige stappen verder de sparreboomkens het beneden liggende Aelst als met eenen groenen zoom bezetteden; de sneeuw had alles met een wit feestgewaad omhangen; in de verte zag men de kerktorens van Meldert, Baerdegem, Merchtem, van eene menigte andere dorpen, en de boerenwoningen welke onder den sneeuw schenen begraven te zijn. Dit alles schitterde en vonkelde met eene diamanten pracht, want ook de hemel bracht het zijne bij; hij had zijn reinste blauw gewaad aangetrokken en hoeverre men ook zien kon, nergens was 't minste wolkje te ontdekken. De winterzon werd niet vermoeid hare gulden stralen over al die schoonheden te laten weêrspiegelen.

- ‘O wat is Gods natuur hier schoon!’ zei de student tot den gastmeester die al wandelende zijn brevier gelezen had. ‘Eerwaarde! zie eens hoe die bosschen als kristalen spiegels blinken! Men zou zeggen dat het geheele bosch vol Christusboomen(1) is!’

(1) *Christus-boom*. Het gebruik bestond hier dan nog van op Kerstdag een boom mel lichten bezet en aan welkers takken allerlei speelgoed hing, den kinderen te toonen. Dit gebruik bestaat heden nog in Duitschland en in bijna al de noorderlanden.

- ‘Zoo lang de zon schijnt,’ antwoordde de aangesprokene. ‘Wanneer zij echter achter dikke wolken verborgen is, dan is het woud donker en dat schitterende sneeuwoptooisel komt ons als een vaal doodslaken voor. - Is 't ook zoo niet met den mensch! Wanneer er vrede in ons hart woont, dan ook vertoont zich alles voor onze oogen onder de bekoorlijkste gedaante, doch hoe zwart komt ons alles voor als onze ziel, de goddelijke genade missende, van moeilijkheden omgeven wordt! Jonge vriend, mocht het voor uwe oogen donker, in uw hart stom worden, vergeet liet dan toch niet: gij hebt een machtig versterkingsmiddel: het *gebed*.’

De pater werd in 't klooster geroepen en de student keerde nadenkend in zijne cel terug. Hier verwachtte hem een slimmere vijand. Als een honderdarmig insekt greep de neêrslachtigheid hem aan. Eindelijk nam hij een boekje dat hem over veel jaren door den pastoor van zijn dorp gegeven was; voor de eerste maal opende hij het; hij overzag en doorbladerde het, nu hier dan daar, als iemand die in de lezing geen behagen vindt; doch welhaast was hij in 't lezen zoodanig verslonden dat de avondschemering de druk-

letters voor zijne oogen kwam verbergen. Zulken overvloed van ware wijsheid had hij van dit boekje niet verwacht. Weldra viel de goddelijke troost als dauw in zijne ziel en daarin begonnen de edelste voornemens uit te schieten, even als de viooltjes en de geurige giroffelbloemen door de lentezon uit de treurnis des winters gewekt worden.

III.
De kleeding.

‘E eerwaarde pater prior zou u gaarn spreken,’ zeide op zekeren namiddag broeder Anselm, welke de bediening van huismeester vervulde, tot den kandidaat. Deze werd rood, dan wit; hij had van iets vermoeden en klom spoedig omhoog naar het verdiep op de kamer des priors.

- ‘Morgen is 't Sint-Maurus, de feestdag van eenen heilige onzes ordens. Gedurende de konventmis, ten 6 ure, zal uwe kleeding als novitie plaats hebben. Zoo heeft de hoogeerwaarde Abt het bevolen.’

De kandidaat boog zich diep, zeer diep om

den prior zijne betraande oogen te verbergen. In zijne cel teruggekomen, vond hij er broeder Anselm bezig met zijn klein pakkaadje samen te pakken en zag hem vragend aan.

- 'Van heden af gaat gij hierboven eene novitie-cel bewonen; gij zijt hier niet meer als gast, straks ga ik met u om uw hair te doen snijden.'

Dit gaf den jongeling eenen steek in het hart; al zuchtende wreef hij over zijne bruine hairlokken.

Zij kwamen in eene benedenkamer welke als werkplaats voor de schoen- en kleermakers diende. Verscheidene leeken broeders waren er aan 't naaien. Een onder hen had een nieuw habijt in handen.

- 'Wees zoo goed mijn hair af te scheeren, ik ga de kleeding ontvangen,' zei de jongeling zich op eenen stoel zettende. De kleermaker legde zijn habijt van kant en nam eene groote schaar.

- 'Vaarwel, wereld en uwe ijdelheid!' murmelde de kandidaat met genepen hart en sloot de oogen dicht. De kam gaat door zijn hair, de schaar knipt immer met meer woede, en welhaast ligt een hoopje hair voor zijne voeten; hij wierp er eenen half

vergramden, half weemoedigen blik op. Eindelijk viel er niets meer te snijden. Hij werpt den doek weg, welke men op zijne schouders gehangen had, en loopt al gauw naar zijne cel.

- ‘De kop is in order,’ sprak hij tot zichzelven, u nu moet 't binnenste opgeschikt worden; spoedig aan 't werk!’

Hij knielde neder om zijn geweten in oogenschouw te nemen. Gansch zijn leven, zoo verre hij kon terugdenken, deed hij voor zijne oogen komen. Doch luttel oogenblikken waren er welke hij met voldoening kon overdenken. Het overige was niets als ijdel hopen, nietige vermaken en grondelooze uitkomsten. Alleen zijne vroegste jeugd maalde zich af als een liefelijke achtergrond in zijn ontsteld gemoed.

- ‘'t Is tijd een nieuw leven te beginnen; morgen zal en moet dit geschieden. In 't klooster wil ik mijn verleden begraven, in 't klooster mijne toekomst verzekeren.’

Hij stond op om al 't geen hij in zijn hart gevonden had in eene algemeene biecht aan den prior, terzelfder tijd novitiemeester, getrouwelijk te gaan verhalen. Met ontroering hoorde deze hem aan en gaf hem als zielbestuurder zijne vermaningen en ver-

troostingen, als rechter door God aangesteld de vergiffenis zijner afdwalingen. Hoe straalde 's jongelings aangezicht van geluk, als de prior het teeken des heiligen kruizes maakte, dit teeken welk zijne verzoening met God en met zijn geweten bezegelde. Als een andere mensch, vol moed en inwendige vrengd, keerde hij naar zijne cel weder. Wat was hij recht gelukkig! Zoo gerust en zoo blij! Weg was twijfel en droefgeestigheid, weg die dikke nevels die jaren lang over zijne ziel gehangen hadden!

De leekenbroeder bracht zijn habijt met groote, stijve kraag, breede armbanden, een gordel, doch geen schapulier. Uit nieuwsgierigheid trok hij die kleederen aanstonds aan. Zij pastten hem voortreffelijk.

Dien nacht sliep de student zeer weinig en stond 's morgens bij tijd op Het luidde. De mis onder welke zijne kleeding moest gebeuren, ging beginnen. Hij deed zijne monnikskleederen aan en trok, hoopvol en met een gelaat waar reine vreugd op te lezen was, naar de kerk. 't Was er nog duister; hier en daar hingen olielampen, dienende om den autaar te verlichten en de monnikken toe te laten de letters van hunnen brevier te zien. Eene indrukwekkende duisternis. In 't mid-

den der kerk, recht over den hoogen autaar, stond een bidbankje op 't welk de jongeling ging knielen, terwijl de andere monnikken in hunne gestoelten langs beider kanten der kerk plaats namen. De sakristijbel klonk. De ceremoniemeester, twee patersmisdienders, twee assistenten, de Abt; de mis ging beginnen. Het hart des jongelings klopte als bij hamerslagen. Was 't van vreugd? Of kwam de wereld aan welke hij ging voor eeuwig vaarwel zeggen, voor zijne oogen terug?.... Na het Evangelie schoof een der misdienende paters op den bovensten trap van den autaar een zitbankje op 't welk de Abt den rug naar 't altaar gekeerd, ging nederzitten en zich den mijter op het hoofd liet plaatsen en den kloosterstaf in de hand geven. De prior trad dan tot den jongeling en fluisterde hem eenige woorden in d'ooren. Deze stond van zijn bankvijzen op, ging eenige stappen voorwaarts en wierp zich voor den laatsten trap van den autaar plat op de ijskoude marmersteenen voor de voeten van den Abt. Diepe stilte.

Eindelijk zegt de Abt op statigen toon in 't latijn:

Staat op; *wat vraagt gij, mijn broeder?*

De jongeling staat op, zet zich op de

kniën en antwoordt met zwakke stem:

Mijne ziel zalig te maken onder den regel van den H. Vader Benedictus.

Dan stelt de abt hem in eene ernstige en statige taal de moeilijkheden en plichten van eenen waren monnik voor.

- 'Dit kleed van Sint-Benedictus,' zegt hij onder anderen, 'is het Symbolum der zelfverloochening, der armoede, der gehoorzaamheid en kuischheid. Wat bloemen van vreugde de wereld ook kan bevatten, geen eene bloeit ook voor den monnik. Hij moet de banden van 't bloed en van 't hart losrukken. Van vader, moeder, zusters en broeders, van geboortestad en van vrienden moet hij zich lostrekken om Christus na te volgen. De nauwe plaats binnen de kloostermuren gesloten, dit is zijne wereld, dit is zijn vaderland, en die kan hij nooit, noch in zijn leven, noch na zijne dood, verlaten. De verkeering met de buitenwereld is hem afgesneden. Aan de poort des kloosters moet hij alle ijdelheid verzaken, en die poort, even gelijk het graf, ontsluit zich niet meer voor hem die er als kloosterling binnengekomen is.

Van aardsche goederen mag hij niets bezitten; het *mijn* en het *uw* is in 't klooster onbekend. Zelfs het ruw laken dat zijn lichaam

bedekt, is het zijne niet. Hij heeft geen recht meer tot zijn lichaam, over 't welk de Abt beschikt; hij heeft zijnen wil afgestaan en hem vervangen door gehoorzaamheid en eene onbepaalde gehoorzaamheid. Zijne leden zal hij zelf, op 't bevel des Abts, kastijden. Eveneens is hem de weldaad van den slaap ontzegd. Met vermoeid lichaam strekt hy zich op de harde legerstede uit en moet weêr opstaan, als de slaap hem vastgegrepen heeft. Zijn leven zal niet in genieten, maar in verzaken bestaan: 't is eene langzame voorbereiding tot het sterven. Daarom is voor hem de dood geen onverbiddelijke schuldeisscher, welke voor de luttel genotene vreugden des levens het leven zelf wegneemt, maar een verlangde verlosser uit druk en lijden. Voeg bij dit alles dees: hij kan het juk niet meer van zijne schouders werpen, en 't is een verbreken, daarover te morren - Mijn zoon! gij hebt uwe plichten gehoord, denkt er wel op, drukt mijne woorden diep in uw hart.'

De jongeling is ontsteld, verschrikt. Maar toch volhardt hij, op de herhaalde vraag des Abts, in zijn voornemen. Dan maakt de Abt hem zijne aanvaarding voor den proeftijd bekend, wijdt den scapulier, welken de prior

hem aanbiedt, steekt hem over zijn hoofd en laat den jongeling zijnen ring kussen. Daarmeê is de kleedingsceremonie uit; de Abt keert zich naar den autaar om het H. Misoffer voort te zetten.

Dan knielt de nieuwe novitie op zijn eenzaam bankje de kap over de oogen getrokken, Ja, hij wil zijn leven aan God opofferen. Aan de wereld had hij voorloopig verzaakt: nu is 't voor altijd! - Bij die gedachten, voelt hij doodskoude door zijn gebeente dringen. De monnikken bidden inderdaad den psalm voor de dooden: *Miserere mei Deus;* deze doffe tonen klinken zoo akelig in zijn hart, en 't is hem, als hoorde hij het gerucht van aardklompen die op zijne doodskist geworpen worden.

IV.
In 't novitiaat.

ROEDER Hugo, hartelijke gelukwensching!

Met deze woorden kwam na het ontbijt de eene monnik na den anderen bij den novitie van eene halve uur, om hem de hand te drukken. Broeder Hugo zag er zoo gelukkig uit! De warme koffij had zijn bijna vervrozen lichaam verwarmd en in zijn ontsteld gemoed was de rust teruggekomen. Na eenieder de hand gedrukt te hebben, ging hij bij den Abt om dezes zegen te vragen.

De Abt was in zijne cel niet, doch kwam er na eenige oogenblikken en deed den jongeling bij hem binnentreden.

Benedicite, zegde deze voor den eersten keer met ontroering voor den prelaat nederknielende. 't Was een schoon tafereel - den jongeling aan de voeten des ouden, eerbiedwaardigen mans, beide in de wijd geplooide zwarte monnikskleederen. Toen de Abt zegenend de hand uitstak, schoot de winterzon door de wolken en een gulden straal viel op het hoofd van den novitie neder.

- 'God zelf zegent u, broeder Hugo!' riep de Abt op dit gezicht vol geestdrift uit. Maar in 't hart des jongelings werd het warm en helder, als de Abt hem het geluk van het monniksleven liet zien, in vergelijking van de pijnelijkheden welke hij hem eenige uren van te voren in de kerk afgeschilderd had.

- 'De armoede des kloosterlings,' zegde hij, 'is zijn rijkdom. Wie is rijker dan de mensch die zooveel heeft als hij wenscht en die zich daarbij om de zekerheid van dit hebben geene zorgen brouwt? Aanziet een mensch welken de wereld rijk noemt. Als hij millioenen bezit, wenscht hij er nog andere millioenen bij te hebben. De zorg om zijnen overvloed te vermeerderen, zit bij hem aan tafel; de vrees, er iets van te verliezen, gaat met hem te bed. Hij is een armen mensch

tegen den monnik, die niet meer wenscht dan 't geen hij gebruikt en zooveel heeft als hij wenscht.

De eenvoudigheid van den kloosterlijken disch bevrijdt hem van ziekte en maagoverlastingen, de korte slaaptijd verzekert hem tegen slapelooze nachten. In zijn haren kleed leert hij hitte en koude verdragen. Zijn verhard lijf is tegen een geheel leger van krankheden beschut. Zijn hem de vreugden der wereld ontzegd, zoo heeft hij ook weinig van hare smarten te dragen, als zijn: bedrogene verhopingen, on bevredigbare eerzucht, gekwetste hoogmoed, familiëntwist, enz. Want 't meeste lijden der menschen, doen zij toch hun eigen zelven aan. Ten anderen, bestaat er wel een ongestoord aardsch geluk? Vindt men niet de looze jaloerschheid in de liefde, de verraderij in de vriendschap, den nijd in den roem, de hebzucht in den rijkdom? Doch dit zijn nog maar de gemeenste voor deelen van den kloosterstaat. De andere, veel meer waard, zijn geestelijke, van godsdienstigen aard en worden beter ondervonden dan beschreven. Ik noem u slechts *een* zulker goederen, mijn zoon, doch het is oneindig, onbeschrijfbaar, gelijk de godheid: *het is de vrede*. Die inwendige vrede welke ons

eenen voorsmaak geeft van de gelukzaligheid des eeuwigen Hemels.'

De Abt hield op van spreken, beschouwde den van frischheid blozenden jongeling diede wereld ontvluchtte, zonder ze zelf te kennen en sprak dan met nadrukvollen toon voort.

- 'Let wel op, mijn zoon: bekeer u, zoo gij nog kwaamt in zonde te vallen; want die vrede des harten kan men slechts door *zelfsopoffering* bekomen. *Alleenlijk door verzaken geraakt men tot den vrede*. Doch de wereld verzaken heet: vrijwillig hare wellusten missen, als zij ons nog verlokken. Eerst onbegrensde genoegten, eerst ten volle de driften laten uitgloeien gelijk een volkaan, - en dan meer dan verzadigd, smoordronken, van wellusten afgemat, bedorven tot in 't merg der beenderen, met een koud geworden hart, met doode zintuigen in 't klooster vluchten, neen dit is geene verzaking, dit is geen offer. Zulk een heeft reeds zijn loon gekregen. De edele takken van den olijfboom groeien niet in dorren grond en het uitgebrande hart wordt niet bevochtigd met dezen vrede van welken de Heer zegt: '*Mijnen* vrede geef ik u.'

En nu legde de ontroerde Prelaat zijne hand op des jongelings schouder; en zijne

eerst verhevene stem werd fluisterend, toen hij zei: '*Pax tecum! Vrede met u!*' .....

Dan ging de jonge novitie bij den novitiemeester om zich te zijner beschikking te stellen. Deze bracht hem van uit zijne cel in eene groote plaats, museum genaamd, in 't midden welker eene lange tafel stond en tegen de muren zeer eenvoudige schrijftafeltjes. Aan drie dier schrijftafeltjes waren even zoo veel novitiën gezeten.

De prior stelde den nieuwen aankomeling voor en wees hem een der schrijftafeltjes bij de kachel als zijne plaats aan; want al de novitiën waren den dag door te samen in die plaats en alleenlijk voor 't slapen en aankleeden had iedereen zijn celleken, waar, bijgevolg, buiten gevallen van ziekte, nooit vuur gemaakt werd. Daarna maakte de prior hem met de voorschrevene levensorde der novitiën bekend en stelde hem een afdruksel van den brevier der Benediktijners ter hand - vier dikke boeken in groot octavo; hij legde hem verders uit welke gebeden de paters dagelijks op die of gene feestdagen lezen moesten, het getal, de beteekenis, de rangschikking, de benaming ervan, in een woord de manier om den brevier te gebrui-

ken. De jongeling luisterde met gespannen aandacht, doch geraakte uit al die uitleggingen niet wijs. Overigens, hij zegde ten beste mogelijk zijne mede-novitiën na.

De eerste dag van 't novitiaat is ten einde; broeder Hugo knielt na het avondmaal in zijne eenzame doch voor hem zeer lieve cel neêr. Lang, zeer lang bleef hij daar zitten, doch, wat wenschen en beloften dit minnende hart zijnen Schepper toestuurde, dit kunnen wij onze lezers niet mededeelen.... dit weet God alleen.

Weken, maanden gingen aldus voorbij, eentonig, doch rustig en afgewisseld door de wekelijksche zondagrust en de feestviering der heiligen. De voormalige studiosus is geheel en gansch veranderd. In 't geestelijk leven is hij diep verslonden, zijne handelwijze is ernstig, is die van een waren kloosterling. Alles in hem verraadt den adel eener reine en schoone ziel, waarin de hartstochtelijke driften onder toom gehouden worden. En toch werden hem de bekoringen niet gespaard.

Soms, toen de novitie, in schoone lentedagen, voor zijn venster stond en de prachtige landstreek aanschouwde, dan schoot er een naamloos wee in zij jeugdig hart;

wijl hij daar buiten, in de schoonheid van Gods vrije natuur, het vreugdevol gejoel zag der wemelende landslieden, het vroolijk huppelen en zingen der kinderen die vaders zuren arbeid kwamen verzoeten of 's avonds voor hem, met de schup op de kleine schouders, naar huis liepen, of in 't bosch van gras- of klaverbloemtjes tuiltjes en kransjes maakten, wijl hij vooral de schuldelooze vermaken der jonkheid zag, dan kwam bijwijlen zijn gemoed vol. Immers, zoo is 't met ons, menschen, gelegen: wat wij niet bezitten, schijnt ons een onwaardeerbaar genot, genot, dat eilaas! eene bittere teleurstelling wordt, eens dat onze hoop verwezentlijkt is; en voorwaar! niets is meer in staat een rein hart te bekoren dan wel de zuivere genoegten van het buitenleven. Gelukkig hij die aan die bron weet te putten, die des zomers de enge muren der stad vaarwel zegt om de ontwaakte natuur welkom te groeten, om in den ongekunstelden tempel der natuur, langs gebloemte, geboomte en wouden in volle teugen de frissche lucht in te ademen! Daar spreekt alles aan het hart; elke plant, elk kruid van de prachtigste gewassen tot het nederige madeliefje of het eenvoudig grasbloemtje, alles

spreekt zijne taal en brengt een geluid voort dat verukkend schoon in de ooren klinkt! In de groote steden vooral betimmert men de lucht en het licht, men grendelt er zich van 't land, men mist de onwaardeerbaarste gaaf van den Schepper! Buiten is leven, buiten is gezondheid, buiten is ware vreugd te vinden.... Toen nu onze novitie van in zijn venster Gods vrije natuur aanschouwde, fluisterde de bekoorder hem in d'ooren: ‘Dwaze, als ge zijt! de wereld is zoo schoon! Wilt gij geheel uw leven lang tusschen vier muren opgesloten blijven?.... Zoek vrijheid, buiten is men zoo gelukkig! Daar kunt gij ook den hemel verdienen’.... Doch, toen zijn hart aan 't wankelen ging geraken, dan riep hij zich als versterkingsmiddel de woorden van den Abt te binnen: ‘Door opofferingen, door verzaken alléén zult gij vrede vinden.’

Middelerwijl was het hem toegestaan tot voortzetting zijner studien in de kloosterbibliotheek allerlei boeken te nemen. Dit ging hem wonder wel meê. De bibliothekaris, een grijs monnik van uitgestrekte kennis, kreeg weldra voorden studieminnenden jongeling eene ware genegenheid, sprak geerne met hem over handschriften en stelde hem

volgeerne zijn rijken boekenschat ter hand.

In boeken snuffelen, het rijk der wetenschap bewandelen, was voor broeder Hugo een waar geluk. Hij deed rasse vorderingen op dien weg, zonder daarom zijne kloosterplichten te veronachtzamen.

Op zekeren dag bevond hij zich alleen met den bibliothekaris, in de boekenzaal. Levendiger dan ooit stond hemde schrikkelijke avontuur van Kersnacht voor oogen. Hij vertelde ze aan den Pater, zonder nogtans iets van de spookverschijning te gebaren.

- 'Het boek door u gered,' zeide hem de Pater, 'is het kostelijkste dat wij bezitten, Vroeger had Afflighem een anderen Bijbel veel kostelijker, en geheel en gansch met de hand geschreven. In dit boek waren wetenswaardige aanteekeningen overden oorsprong onzes gestichts geschreven, door wie? Niemand van ons weet dit. De kronijken, daar in de zesde rij, berichten dat dit boek door de medegezellen van Godfried van Bouillon uit Palestina gebracht werd, in handen van een bailli van Aelst kwam en door dezen aan de abtdij geschonken werd. Niemand van ons heeft dit boek ooit gezien. Maar de oude pater Bruno, die al meer dan vijftig jaren in Afflighem leeft en destijds

bibliothecaris was, moet het wel gekend hebben. Waarschijnelijk is 't ons ook ontstolen geweest.'

- 'Pater Bruno!' vroeg de novitie vol nieuwsgierigheid; 'wie is die pater, 't is het eerste woord dat ik van hem hoor zeggen.'

- ''t Is een hoogbejaard man; hij is krankzinnig, verlaat nooit zijne cel en spreekt geen enkel woord meer, zelfs niet met zijn bewaker.'

- 'En pater Bruno was hier vroeger bibliothekaris?' vroeg de novitie meer en meer nieuwsgierig geworden; hij dacht aan het vreeselijk spook van kersnacht.'

- 'Tot dat hij krankzinnig geworden is. Dan was ik nog in de abtdij niet, en eventwel, ik ben na hem de oudste nog levende pater.'

De novitie zweeg, maar zijn oogen bleven op de vervaarlijke stelling gevestigd. Op dit oogenblik werd de eerwaarde pater elders geroepen.

- 'Zoek gij nu zelf wat gij wenscht te lezen,' zeide hij in 't weggaan, 'en schrijf dan op welke boeken gij meêneemt.'

- 'Dus, 't was geen spook,' murmelde broeder Hugo, toen hij alleen was. 'Die

krankzinnige ouderling..... Doch laten wij eens van nabij alles onderzoeken.'

Hij opent de boekenkas op de plaats waar hij het spook had zien een deurken openen, tast overal op den muur, duwt met de hand langs alle kanten.... doch niets beweegt zich.... geen spoor van deurken of verbergplaats.

- 'Zou ik inderdaad gedroomd hebben?' - Dan, zich geweldig uitrekkende, duwt hij toevalliglijk een weinig hooger... het kraakt.... de muur begeeft zich iets of wat... bij verschuift eenige boeken..... daar vertoont zich een koperen knopje.... hij duwt er op met den vinger.... eene veder knakt, een deurken springt open.... en daar binnen ligt het boek. Driftig grijpt hij het vast; 't is buitengewoon zwaar in evenredigheid zijner grootte..... daar hoort nij 't gerucht van voetstappen in den gang.... vol schrik legt hij 't boek in de lade terug en loopt weg, van die plaats.

- 'Hebt gij gevonden wat gij begeert meê te nemen?' roept de terugkeerende bibliothekaris van aan de deur.

Het gekraak der bibliotheeksplank hoort hij niet, de veêr is van zelfs toegesprongen, het geheim kasken gesloten.

- ‘Ja wel! 'k wil ook nog eenige kronijken van Afflighem meêdragen?’ antwoordde de novitie, terwijl hij naar de zesde rij ging, om zijne ontroering te verbergen. Een weinig later verlieten beide de bibliotheek. Broeder Hugo droeg onder den arm een geheel pak oude schriften.

In zijne cel terug gekomen, en grootendeels om de zaak van het geheim kasken uit zijn hoofd te stellen, begon hij die oude handschriften te doorsnuffelen. 't Was de beschrijving van 't bezoek van den H. Bernardus, dat in october 1146 plaats had; dit van Adelheide, oude koningin van Engeland, die er hare laatste dagen kwam overbrengen, van den H. Ludovicus koning van Frankrijk, van het meestendeel der hertogen van Brabant en der graven van Vlaanderen. 't Was het verhaal van de opkomst, bloei, en rampspoedige dagen van Afflghem. Juist had hij een oud perkament in handen waar van voren opstond: *Legende der kapel ten Kluisen*, toen de bel klonk: 't was kwaart voor twaalf ure; dan moesten de paters en novitien het onderzoek van geweten doen en daarna in den refter; broeder Hugo hoorde niets van de lezing die er gedaan werd, hij was bezig met het geheim kasken, met zijne

oude handschriften en vooral met het perkament dat hij voor eenige oogenblikken in handen had. Wachten tot hij weer in zijne cel mocht komen, deed hij niet; nauwelijks was het dankgebed gezegd en de novitien in den hof op wandeling, of hij vroeg aan een zijner medegezellen.

- 'Zeg, broeder Bernardus, gij die hier reeds eenigen tijd woont, kent gij de legende niet van de kapel ten kluisen?'

- 'Ja wel, broeder, die is mij reeds menigmaal verteld, ik kende ze reeds vooraleer ik naar Afflighem kwam; want in het omliggende is er geen kind dat ze u met de minste bijzonderheden niet kan verhalen. Kom, laat ons ginds in dit zomerhuisje gaan zitten en ik zal uwe nieuwsgierigheid voldoen.'

- 'Afflighem was ruim honderd jaren gesticht, en had eene wonderbare faam van heiligheid en deugd verworven; van alle kanten kwamen jongelingen toegevlogen om onder den regel van Sint Benedictus in de strengste boetvaardigheid te leven; hier bloeiden de schitterendste kloosterdeugden, en Sint Bernardus, zelf, die groote heilige, toen hij hier kwam, en alles gezien had, kon zijne bewondering niet bedwingen en riep

uit: ‘Elders heb ik menschen gezien, hier vind ik engelen. Voorwaar, Afflighem bedroeft den mensch, maar verheft de ziel.’ Gij ziet het broeder, 't waren dan andere tijden en ook andere menschen; nu zijn het er slechts geraamten van.... Welnu, in dien tijd leefde hier een heilige monnik; zoo verslonden was hij in de deugd, zoo voorbeeldig van leven dat de prior hem der jonge novitiën te voorbeeld aantoonde. Volmondig sprak die pater van de genoegten des Hemels en 't liefste dat hij deed was op die stof mediteeren. Zekeren morgen wandelde hij in de bosschen welke toen ter tijde, de abtdij gansch omringden. Weêr was hij met zijne lievelingsgedachten aan 't denken, toen hij in gindsche vallei gekomen, een verrukkend vogelengezang hoorde; nooit had er zoo iets in zijne ooren geklonken; dit gezang overtrof al wat Hij ooit in de bosschen gehoord had; hij treedt nader, schooner en schooner wordt die melodij; verrukt, ontroerd, als van de aarde opgenomen, werpt hij zich op de kniën; hij behoort de aarde niet meer toe, weggesleept als hij is door dit wonderschoon en verrukkend gezang; hij ziet niets meer, hoort niets als die melodieuse klanken, welke gedurig afwisselende, hem in eene zee van wellusten

doen baden.... Eindelijk komt de pater tot zich zelven en ziet met verwondering dat de avondschemering het einde van den dag aankondigde. Hij wreef over zijne oogen, niet wetende of hij droomde of wakker was, en besloot toch eindelijk naar de abtdij terug te keeren ‘wat gaat de abt zeggen?’ dacht hij, ‘'t is den eersten keer dat ik onze heilige regels te buiten ga.’ Met die gedachte geraakt hij uit het bosch en krijgt Afflighem in d'oogen. Alles wat hij ziet is veranderd, de kerk heeft nu drie torens. ‘Waar ben ik, goede God,’ zegt de monnik; ‘zijn al die nieuwe gebouwen daar op eenen dag uit den grond getooverd? Ben ik nog bij mijn verstand. ’ Hij gaat verder en belt aan de groote poort. Een leekebroeder opent; 't is dezelfde niet meer; deze, denkende dat de inkomende een vreemde pater is, brengt hem in de spreekkamer. ‘Maar, zegt hij, ik ben hier maar sedert dezen morgen uit liet klooster gegaan, en er zijn versche gebouwen; er is een andere portier! hoe lang zijt gij al hier?’

- ‘De toekomende maand, vijftien jaren, eerwaarde?’
- ‘En ik ken u niet.’
- ‘Ik ook niet, eerwaarde!’

't Scheen den pater dat hij uit de lucht viel. Kortom, broeder Hugo, want de recreatie gaat ten einde en later zal ik u hierover meer vertellen, de Abt werd geroepen, deze deed de oudste paters in de spreekkamer komen; er waren monnikken die zestig, zeventig, tachtig jaren te Afflighem woonden; geen één kende den nieuw gekomene, geen één had ooit zijnen naam gehoord of iemand gekend aan wien hij geleek.... En de monnik verklaarde toch dat hij pas eenige uren de abtdij had verlaten? in de vallei was gaan wandelen en daar, bij een verrukkend schoon vogelengezang, was blijven staan.... Groote ontsteltenis! niemand geraakte hier uit wijs, tot dat de abt den register der monnikken deed halen, het onderzocht en eindelijk vond dater, honderd jaren geleden, een monnik, gekend om zijn heilig leven, zekeren dag gemist was. De portier had hem 's morgens uitgelaten, 's middags had men hem niet in den refter gezien, 's avonds o 's anderendaags was hij niet verschenen; men had overal gezocht, doch te vergeefs! Iedereen dacht dat de monnik door de struikroovers die, in dien tijd rond Afflighem in de bosschen verscholen waren, was vermoord geworden.

- ‘Honderd jaren!’ riep de ontroerde monnik uit. ‘En die meende slechts eenige oogenblikken in het bosch doorgebracht te hebben!.... Wat moet Gods lieve hemel schoon zijn, indien eene schaduwe ervan, het gezang van een vogel, den tijd op zulke verrukkende wijze doet vervliegen!’

Al de paters stonden vol bewondering rondom hem; iedereen wilde zijne hand drukken, het wezen van nabij aanschouwen van den gelukkigen en door God zoo bevoorrechten sterveling. Hij wees de plaats aan waar hij verbleven was; men ging zien, een zijden draad spande die heilige plaats af; juist op den omtrek door den zijden draad afgeteekend verhief zich weldra de prachtige kapel die gij nu Dog bewondert; men noemde ze *Kapel-ten-Kluisen*[1] ter gedachtenis van den heiligen kluizenaar. Deze leefde nog vier dagen; hij at noch dronk, geleek meer aan een engel dan aan een sterveling en bad zonder ophouden om toch iets, al ware 't maar het kleinste gedeelte, van de wellus-

(1) Over dertig jaren bestond die kapel nog, in zeer bouwvalligen toestand, 't is waar; dan heeft men den toren en het grootste gedeelte der kapel afgebroken; hetgeen thans nog bestaat, is alleenlijk het koor der oude kapel. De eigenaar ervan, de heer 't Kint van Brussel, heeft ze onlangs doen herstellen en zeer netjes schitderen. De Kermis der Kapel-ten-Kluisen wordt jaarlijks gevierd den eersten Zondag na Paschen.

ten des hemels te mogen genieten. ‘Broeders, denkt, leeft, werkt voor den hemel, zegde hij aan de monniken die zijn sterfbed omringden, al het overige dient tot niets!’ En zijne reine ziel verliet deze aarde om het geluk, dat zij reeds geproefd had, te gaan genieten.’

De andere novitiën waren al uit den hof, en broeder Hugo zat nog met opene ooren te luisteren naar 't verhaal zijns medegezels. ‘Hoe wonderbaar toch? dacht hij in 't heengaan; ongelooflijk zelfs zou het schijnen, zoo men niet wist hoe teederlijk de alvader zijne getrouwe schepsels behandelt. Moed, Hugo, slachtoffer u zelven, word een volmaakte kloosterling!.... Wat moet het daarboven toch aangenaam zijn!’

Dien dag dacht de novitie aan niets anders dan aan den wonderbaren kluizenaar. Aan tafel, in de kerk, in de studiezaal, in zijn bed, overal was hij ermede verstrooid. Doch, om de waarheid te zeggen, iets anders speelde nog in zijn hoofd en dit iets anders was het geheim kasken in de bibliotheek. Wat mocht dit toch ziju? 't Was dit boek 't welk het spook van kersnacht had doorbladerd! mogelijk eene belangrijke kronijk! een schat van een boek! kost wat kost,

wilde hij dit weten. Maar hoe? Hier lag de knoop! Alléén naar de bibliotheek gaan, het geheim onderzoeken, was door den regel streng verboden; overigens, de bibliothekaris was er met geen stokken uit te slaan.... In dit onrustig zijn vergingen dagen en weken. Zijn geweten vermaande hem alles aan den Abt bekend te maken; doch zijne nieuwsgierigheid blies hem in: ‘daartoe is 't immers nog tijd; wellicht zult gij nog andere zaken ontdekken.’

Eindelijk gebeurde 't dat de novitie meester hem gelastte eenige oudvaders boeken in de bibliotheek te halen. Hij ging bij den bibliothekaris, deze was juist in zijne cel met iets anders bezig, en zegde: ‘Ga zelf de boeken zoeken; gij weet waar de kerkvaders staan.’

Met kloppend hart vloog broeder Hugo de trappen op naar omhoog; gelukkig voor hem, er was niemand in de korridor. In de bibliotheek gekomen, keek hij voorzichtig rond of niemand hem zien kon, ging nog eens 't hoofd buiten de deur steken, en klom dan rap op de stelling.... Eenige stappen.... hij stelt den vinger op het knopje.... het deurken springt open.... er is niets in! Hij wil zijne eigene oogen niet gelooven en tast

met bevende hand overal rond.... niets te vinden.... het boek is verdwenen.

- ‘Waar is dat boek heengegaan?’

Dit gedacht doorwoelt op alle manieren zijn hoofd. ‘Die krankzinnige pater Bruno;... geen anderen kan het weggenomen hebben..... Dan is het voor altijd verloren.’

Ontmoedigd zocht hij tusschen de dikke folianten, vond het boek dat de novitiemeester gevraagd had en ging er al dubbende, meê weg; want zijne gepeizen waren bij het verdwenen boekdeel. ‘Misschien draagt de oude man het weêr op zijne vorige plaats; ik wil dit nazien,’ zoo trachtte hij zich te vertroosten.

Daar hoort hij de kloosterklok. ‘Wat mag dit nu bedieden? vroeg zich broeder Hugo. Iets buitengewoons, want nooit heb ik op dees uur weten luiden!’

Toen hij bij pater Prior gekomen was, zegde deze: ‘Ga seffens beneden in de sakristij; pater Bruno is over een kwartier gestorven.’ - de novitie veranderde van kleur, - ‘gij moet den eerwaarde heer Abt in de vervoering van het lijk gaan assisteren.’

De novitie gaat naar de sakristij; hij is verlegen, half verschrikt.’ Waar mag het

boek gebleven zijn! Niet langer dan morgen vertel ik alles, ja alles aan den heer Abt, murmelde hij angstig:

De Abt en een novitie in koorhemd wachtten naar hem. Hij trok gezwind ook een koorhemd aan, nam het wierookvat in de hand, en ging met den andere novitie, die een wijwaterborstel en eene kom droeg, voor den Abt. Al de monnikken, met brandende kaarsen, kwamen achterna. De stoet klom de trappen op naar de cel des overledenen. Gansch gekleed, de kap over het hoofd, lag de afgestorvene op eene baar. Beide novitiën moesten met den Abt gedurende de inzegening heel dicht bij het lijk komen. Een oogslag en broeder Hugo herkende in pater Bruno het spook dat hem zoo zeer verschrikt had.

- 'Waar is het boek?' dacht hij weêrom en werd daardoor gedurende de plechtigheid zoodanig verstrooid dat de Abt meer dan eenmaal hem met de oogen moest vermanen. Onder het eentonig bidden der boetpsalmen geraakte de stoet in eene kapel der abtdij, waar het lijk, door leekenbroeders gedragen, op een eenvoudig stellaadje voor het altaar geplaatst werd, rondom die baar stonden brandende kaarsen,

eenige stappen van daar twee bidbankjes, op welke twee monnikken aanstonds plaats namen om de doodenwacht te beginnen.

Broeder Hugo had een slechten nacht. Vervaarlijke droomen kwollen hem. De oude Bruno stond voor zijn bed, als een naakt geraamte, met oogen als vuurballen; zijn doodshoofd kwam grijnzend op hem af; hij voelde nu eens den killen schedel zijn hoofd raken en dan weêr zag hij 't spook het verloren boek met zijne ontvleeschde armen in de hoogte zwaaien.... Hij wilde bidden; te vergeefs: de schrikwekkende gedaante verliet zijne cel niet... Hoe blij was broeder Hugo als des portiers houten klopper hem kwam wekken! Op den eersten slag vloog hij 't bed uit, vast besloten zijn hart te ontlasten en zonder dralen alles aan den Abt te gaan verhalen. ‘Ik wil van dit pak af zijn,’ zegde hij; ‘te lang reeds word ik ermeê gefolterd.’ Met dit vast voornemen komt hij uit zijne cel, gaat naar des Abts celle; doch, zie, onderwege roept pater Anselm hem in de cel van pater Bruno om daar den bibliothekaris een hand bij te steken.

‘Goed, best gekomen! riep deze hem vriendelijk toe. ‘Die goede pater Bruno heeft ons leelijk in de kleeren gesteken!

ziet ge daar dien hoop perkamenten! Al de oude handschriften onzer bibliotheek droeg hij hier op zijne cel. Nu moeten we zorgen ze weêr in orde te brengen.'

'Wat deed hij daarmeê toch?' vroeg de novitie.

'Niets, volstrekt niets. Uren lang kon hij voor een zulker handschriften zitten en er onbewegelijk blijven op zien. Vroeger, toen hij nog bij zijn verstand was, had hij zich veel met de taalstudie en oudheidskunde bezig gehouden. Ik herinner mij nog zeer wel, hoe gelukkig hij was als het hem gelukte een nieuw woord, een oud schrift te ontdekken. Dit slag van geleerden, die woordengravers zijn al zonderlinge gasten.'

Een gedacht schoot den novitie in 't hoofd. Waarschijnlijk was het verdwenen boek een zeer oud handschrift dat misschien onder den hoop perkamenten en boeken lag. Met bijzonderen iever hielp hij dus den bibliothekaris, alles opnemen, in orde brengen en wegdragen. De hoop was al veel kleiner geworden en van het verlangde was geen spoor te zien. Bij ieder nieuw schrift dat de novitie opnam, zegde hij bij zich zelven: nu.... nu gaat het komen! Hij had het

laatste stuk in handen, en dit ook was het echter niet.

De pater bibliothekaris vertrok dan, hem belastende de meubelen van het celleken nog eens te doorzoeken, in geval dat er soms 't een of 't ander boekwerk in verborgen zou geweest zijn. Broeder Hugo was hiermeê op zijnen schik, want immers toch bleef hij hopen het boek ergens te vinden. Een onuitlegbaar gevoel dreef hem aan tot te zoeken. Door zijne avontuur van den kersnacht geleerd, onderzocht hij zorgvuldig de boekenkast: wie weet of daar ook geene geheime lade of schuifken bestond. Maar de kas was van grof berd gemaakt; hij duwde overal, doch niets te vinden; zoodat hij die hoop ook moest laten varen.

Dan kwam de ziekenwaker, een oude leekenbroeder en begon de bedkoets uit een te doon. Middelerwijl de broeder hiermede bezig was kwam de novitie met nem in gesprek en vroeg hem vertrouwelijk hoe pater Bruno gestorven was. De broeder was nog al praatachtig. Hij vertelde hem in 't wijd en 't breed hoe de overledene pater, ten gevolge zijner krankzinnigheid, allerlei zonderlinge streken uitrichtte, en moest bewaakt worden, wijl hij *groote schade had*

kunnen toébrengen. Hij dacht de beschermgeest, de bewaker der bibliotheek te zijn en daarom ging hij er dikwijls te middernacht heên, omhangen met zijn beddelaken. Bij dag bleef hij in zijne cel, om voor iedereen onzichtbaar te zijn, gelijk de geesten plegen te doen.

- 'Hoe aardig toch! Wanneer is hij de laatste maal in de bibliotheek gekomen?' vroeg broeder Hugo driftig, al te driftig zelfs, want hij vreesde des broeders achterdocht te verwekken.

- 'Eergisteren, geloof ik - den nacht voor zijne dood.'

- 'Zoo, zoo!' zegde broeder Hugo, schijnende onverschillig te zijn, hoewel hij van nieuwsgierigheid brandde.

- 'In de drie laatste dagen,' vertelde de broeder, 'was hij zeer verslecht en de eerwaarde heer abt gebood mij, hem zooveel mogelijk bij dag zoowel als bij nacht, in het oog te houden. Medecijnen nam hij niet, en van doktor wilde hij niet aangesproken worden. 't Was een eigenzinnig mensch, die pater Bruno; als hij iets in het hoofd had, was 't er met geen paarden uit te trekken. Nu, om voort te vertellen; eergisteren nacht waakte ik bij hem; 't was

twaalf uren; hij was te bed en scheen te sluimeren. Ik moest voor eenige oogenblikken elders gaan; toen ik weêr kwam was de zieke verdwenen en het bedlaken met hem. Ik wachtte een weinig, niet wel wetende wat doen, en zie hem rap, in spook gekleed, terugkeeren. Toen hij mij gewaar werd, verborg hij seffens onder zijn kleed een boek, waarschijnlijk door hem uit de bibliotheek gehaald. Dien nacht was het bitter koud; ik deed hem te bed, hij bleef rustig liggen, dan deed ik mijne gewoonlijke ronde in 't konvent en weêrkomende, vond ik den goeden pater dood in zijn bed. Hij was gansch gekleed. Zelfs de kap had hij zich over 't hoofd geslagen. Men zou zeggen dat hij het voorgevoel zijner dood gehad en zich zelven tot die laatste reis willen kleeden heeft. De goede man mag bij den Heer zijn;.... Hij heeft hier groote dingen gehoord en gezien!'

- 'Zoo dan!' zegde broeder Hugo, nader tredende.

- 'Ja, vriend: Pater Bruno was nog een van het oud Affligemsch geslacht: hij heeft met mannen geleefd die onze abtdij in den grootsten luister gezien hebben; zijn geheugen was als eene levende schilderij waar alles, wat ons konvent betreft, treffend

op afgemaald was. Toen hij nog al zijn verstand had, deed hij dikwijls tranen van spijt en droefheid uit onze oogen rollen. Wat schoone verhalen wist hij niet te doen! Hoe geerne vertelde hij die van Raynoldus-den-Zwijger, een heilige monnik, die onder het hairen kleed, de geesselslagen en de ijzeren ketenen, uit boetvaardigheid gedurende zestien jaren geen enkel woord sprak, het slachtofferend lam willende navolgen. Eens ontstond er een hevige brand in de abtdij: Raynoldus, door God ingegeven, riep uit: *houd op!* en zijn eerste woord sedert zestien jaren schiep een mirakel;..... En toen hij sprak van de koningen en vorsten die hier gekomen, verbleven en gestorven zijn. Gij hebt al dien grooten zerk in onzen grafkelder gezien, niet waar broeder, hewel! daar rust eene koningin van Engeland! zekeren dag kwam zij hier aankloppen, en vroeg eene schuilplaats om hare laatste dagen vruchtbaar voor den hemel te maken; zij wilde in Afflighem sterven en begraven worden![1] Onze abtdij was dan 't toevluchtsoord der grooten en machtigen der aarde. Greep er

(1) Over een tiental jaren heeft men in de puinen eene looden doodkist uitgedolven; waarschijnlijk die welke de overblijfsels van koningin Adelaïde bevatteden.

een geschil plaats, 't was hier in de groote zaal waar nu 't kapittel gehouden wordt, dat hertogen, graven, baronnen te samen kwamen, om elkanderen den broederkus te geven, of met het wapen in de vuist op 't bloedig oorlogsveld hun pleit te gaan vereffenen..[1] Hier werd de oorlogsbannier van Brabant bewaard!..... Doch Afflighem mag op andere, verhevenere zaken roem dragen; hier immers stroomden pelgrims toe uit alle landen om ons mirakuleus beeld te komen vereeren; zoo groot was hun getal dat men genoodzaakt werd verscheidene ruime gebouwen op te richten om de van verre komende pelgrims te herbergen. God liet toe dat vele mirakelen de devotie tot O.L.V. van Afflighem, beloonden! Hier was de zetel der wetenschap!..... Ach! waar is het oude Afflighem, sprak de broeder, zich op den strooizak (want zijn werk was gedaan) neêrzettende! Gelukkige Pater Bruno! hij is in zijn celleken gestorven! hij rust bij zijne broederen! maar wie weet wat er van ons allen zal geworden? Ik heb onze kerk in 1770 zien herbouwen, wie weet, of ik met

(1) Na de vernietiging van Afflighem heeft die zaal tot schuur gediend. De Paters Benediktijners, die nu in hun oud huis terugkomen, zijn van zin die zaal als kapel te gebruiken.

eigene oogen hare puinen niet zal zien!..... Hebt ge bemerkt, broeder Hugo, hoe de eerw. heer Abt sedert eenige dagen mismoedig is? Eergisteren avond moest ik in zijne cel gaan, ik klopte, de Abt antwoordde niet; een tweede, hardere klop; zelfde stilte; ik opende de deur; onze Abt zat op zijn bidbankje, beweegloos met beide handen de oogen bedekkende; ik kwam naderbij: *eerwaarde heer abt!* zeide ik; dan stond hij op; zijn aangezicht was rood van weenen ik zag dat de Abt veel en lang moest tranen gestort hebben; ‘Broeder, zoo sprak hij nadat ik hem de oorzaak mijns bezoek gezegd had, broeder, bid wel voor onze arme abtdij; ge weet, de rampzaligen, die in hun land hunnen koning en koningin vermoord, duizende priesters omgebracht, de kerken en bidplaatsen geplunderd en vernietigd hebben, Zij komen ook op ons af; ze komen af om de volkeren tot straf te dienen; ze zullen ons klooster vernietigen, deze heilige plaatsen ontheiligen!’..... Zie, broeder, moest dit gebeuren, ik zal het niet overleven. Meer dan vijftig jaren verblfjf ik in de abtdij; ik heb er 't geluk, den vrede gevonden; geen boomtje, geen steentje of 't kent mij, 't spreekt mij als eene oude kennis aan. En nu

dat mijn nek gekromd is en ik weldra mijn plaatsken in den grafkelder ging bekomen, nu zal men ons in de wijde wereld komen jagen.....'

Dit gedacht moest den ouderling hevig folteren; dikke tranen vielen op zijnen houten hamer en van wanhoop het hoofd schuddende, verliet hij eensklaps pater Bruno's cel.

Broeder Hugo bleef eene wijl zitten, in diepe gedachten verslonden. Indien het eens gebeurde dat de franschen Afflighem vernietigden en de paters verstrooiden, wat zou er van hem geworden? Doch neen: zoo sprak hij zich bemoedigend toe; zoo verre zal het niet komen; 't is een treurig voorgevoel dat den Abt zoo zeer ontsteld heeft..... Weêr dacht hij op het geheim boek; 'wat mag hier toch onder schuilen?' het bed was losgemaakt, hij overtastte nog eens het wollen deksel, het hoofdkussen, deed zelf den strooizak open; geen spoor van een boek was ergens te zien.

Mismoedig ging hij van daar, wat wil ik mij toch om dat boek bekommeren? Een boek min of meer in 't klooster, wat is dat? Ik ga er maar niets van aan den heer Abt zeggen. De zaak is te dood eenvoudig en ik zal ze niet meer in mijn hoofd steken.'

Met dit voornemen ging hij naar de studiekamer. Hij zat nauwelijks neêr, als een ander novitie bij hem kwam en hem het order der dooden-wacht gaf. Ieder novitie moest een uur voor het dood lichaam van den afgestorven Pater gaan bidden, zijne beurt was van 12 tot 1 uur 's nachts. Hij sidderde van vrees op het gedacht van die vervaarlijke middernachtsuur bij een lijk in de eenzame kapel te moeten gaan doorbrengen. Een oogenblik was hij van zin 't een of 't ander als uitvluchtsel te zoeken; maar een oogslag op de andere novitien wijzigde zijn voornemen. Hij herinnerde zich de woorden van den hem liefgeworden Thomas-à-Kempis: ‘Wie zich de gehoorzaamheid onttrekt, onttrekt zich ook de genade Wie zich niet gewillig aan zijne oversten onderwerpt, toont dat bij hem het vleesch niet volkomen onderworpen is. Leer dus uwe oversten zonder tegenzeggen gehoorzamen, indien gij u zelven wenscht te overwinnen, want de uitwendige vijand wordt lichtelijk overwonnen, als de in wendige mensch onderworpen is.’

Geheel dien dag bleef hij onrustig. 't Was toch voor hem geene gelukvoorspellende zaak, die dooden-wacht ten twaalf ure. ‘Hoe aardig toch,’ sprak hij tot zijn zelven,

meer en meer zijn gemoed verontrustende; ‘die pater Bruno schijnt mij op dit noodlottig uur te vervolgen; de eerste maal bij mijne intrede in 't klooster; eene andere maal hij zijne intrede in 't ander leven. Ik mag wel hopen dat ons samenkomen daarmeê voor altijd zal geeindigd zijn.

V.
Op wacht naar een Lijk.

ROEDER Hugo ging na 't avondgebed in zijn celleken, legde zich gekleed te bed, doch sliep zeer weinig. 't Kwaart voor den twaalven stond hij op, deed over zijn kleed zijnen dikken mantel aan en begaf zich naar de kapel. Plechtige maar akelige en schrikinboezemende stilte in geheel de abtdij; niets hoorde men buiten het geblaf van den wakershond, dezen nacht aan een doodgeschrei gelijk, het kletteren der vensterramen door den wind bewogen, tenzij het gerucht der voetstappen van den novitie op den killen grond. Zijn hart geraakte aan 't kloppen en

bevend en van schrik bijna loopend stond hij eindelijk voor de kloosterkapel; het schemerend licht der wassekaarsen die rondom het lijk brandden, deed hem sidderen; hij nadert, blijft aan den ingang stil, en ziet twee monnikken op de bidbankjes in diep gebed verslonden. Rond zien dat durft hij niet; de klok laat twaalf doffe slagen vallen, deze dreunen door de lange korridors en vergaan eindelijk als klagende doodsgalmen in de verte; de laatste slag, doffer en akeliger nog dan de andere, sterft als een gillend wee tegen de kloosterwanden; de monnikken slaan hunne boeken toe, staan op van het bidbankje, besproeien het lijk met wijwater, zeggen met ruwe stem tot den novitie die hen kwam aflossen: *Benedicite*, en vertrekken; gedurend eenige oogenblikken hoort men het eentonig trappelen hunner voetstappen op de marmersteenen; de deur der kapel valt in 't slot; men hoort niets meer.... de novitie laat zich op het bidbankje vallen; hij is alleen.... gansch alleen, (want zijn medewaker is niet gekomen;) alléén te middernacht voor het lijk van pater Bruno!

Al zijne zielskracht moest hij ter hulp roepen ten einde zijne tegenwoordigheid van geest niet te verliezen. De bidbankjes stonden

derwijze dat de daarop knielende het hoofd naar den autaar dus ook naar het lijk, gekeerd had. In 't begin vermeed hij de oogen erop te slaan en vestigde ze diep op het gebedenboek; hij was juist open aan de jammerklacht van Ezechias:

- ‘In 't midden mijner dagen heb ik gezegd; ik zal dus de doodspoorten zien.
- ‘Te vergeefs zoek ik de rest mijner dagen; ik zal dus den Heer mijnen God op deze aarde der levenden niet meer zien.
- ‘Mijn levensdraad is afgesneden gelijk de war eens wevers; de Heer heeft mij afgesneden toen ik pas opkwam; ik hoopte tot den morgenstond toe; maar sedert heeft hij, als een leeuw, al mijne beenderen vermorzeld.
- ‘Mijne oogen zijn door het aanschouwen der hemelen duister geworden, o Heer ik lijd geweld, antwoord voor mij.....’

Doch zijne oogen begonnen te schemeren, de letters dansten, hij kon geen woord meer duidelijk maken en moest uitscheiden. Duister, meer vonkend dan vlammend, brandden de witte waskaarsen, eenen bloedig, valen schijn op het lijk verspreidende. Dan scheen het hem dat de oogen des overledenen bewogen, zich naar hem richtten; was 't mijme-

ring? tooverij? hij wreef over zijne oogen, zag weêr schuins weg naar het lijk; meer en meer docht hem dat er beweging in kwam. Deduisternis die overal heerschte, het geblaf des wakenden honds, het gezucht des nachtuils, alles betooverde zijne inbeelding, verschrikte zijn benepen hart. Zijne inbeelding dreef den spot met hem. Duidelijk zag hij den dooden opspringen, uit al de hoeken schimmen en spoken verschijnen... Zijn medewaker was nog niet gekomen..... Wat vurige blikken zag hij, wat akelig gejoel en gehuil klonk in zijne oogen!.. Ai mij!. eensklaps komen die schimmen nader bij, op hem af, beginnen rondom hem eenen afgrijselijken doodendans; hunne beenachtige bekkeneelen klapperen tegen elkander; de dans wordt allangs al driftiger; broeder Hugo's beenen waggelen, knikken; de angst perst hem dikke zweetdroppelen uit! hij laat het hoofd op het kniebankje vallen; en toch blijft het akelig tooneel voor zijne oogen, en toch ziet hij de verwaarlijke spoken bliksemsnel door de kapel slingeren, dan weêr dicht bij hem komen, hem omringen, hem bijkans verpletteren en verstikken.....

Half een slaat het op de kerkhorlogie. In 't diepste van zijn hert weerklinkt dit geschal.

Hij staat recht, vaagt de angstige zweetdruppelen van zijn voorhoofd, vouwt de handen biddens gereed, naar den autaar gericht;.... nog een half uur zal mijne foltering duren, denkt hij; weg, verleidende, bedriegelijke inbeelding! Ik ben geen kind meer om aan spokerij geloof te geven!..... hij wordt kalmer, knielt weêrom op het bidbankje, tracht te bidden!... vergeefsche poging! als zijn oogen op het lijk vallen, komt hem het verdwenen boekdeel levendiger dan ooit voor den geest, en bijna halfluid roept hij: ‘Goede pater Bruno! Waar hebt gij dat boek gedaan?’

Krak! 't lijk rolt op den grond bijna voor de voeten des novitie, de helft der lichten omverre werpende. De stellagie licht gebroken.

Een onnoembare schrik verlamt den jongeling. Hij wilt om hulp roepen;..... zijne tong verroert niet. Doch in kritische oogenblikken bezat hij, hoe jong dan ook, de zielskracht eens mans. Voor eenige oogenblikken bleef zijn geest door dit onverhoedsch geval neêrgedrukt, maar gelijk eene stalen veder door de hand des schutters gedrukt des te rapper weêrspringt, zoo ook gaf die indruk aan 's jongelings hart eene goede richting.

- ‘Eene goede straf voor mijne verstrooidheid!’ zegde hij luid op, om zich door den toon zijner eigene stem moed te geven. ‘Overigens, die zaak is heel eenvoudig; die vermolmde planken zijn in stukken gevallen; ik ga ze bijeen rapen en weg doen.’

Wel sloeg zijn pols sneller, wel suisden den hem de ooren, toen hij de stellagie in den hoek van den autaar legde, toen hij, de oogen afkeerende, het lijk opnam, en, al zijne krachten inspannend, het op de trappen van den autaar plaatste! Die lichamelijke beweging had zijnen wankelenden moed weêr opgebeurd; hij stelde de omvergevallene lichten weêr rond het lijk, ontstak weêr de uitgedoofde kaarsen. Dan herneemt hij koelbloedig zijne plaats op het bidbankje. Welhaast zal men hem komen aflossen.

In eens bemerkt hij dat de kleederen des dooden zeer verfrommeld zijn, vooral op de borst; hij gaat er nog een maal naartoe om ze wel te schikken. Daar voelt hij op de borst eenen harden tegenstand. ‘Het boek!’ dit woord gaat bliksemsnel door de ziel. Hij tast langs buiten; waarlijk! hij voelt zoo iets aan een boek gelijk. Bevende van angst en afwachting maakt hij de knoppen des kleeds

aan de borst van 't lijk open, ziet dat er langs binnen eenen zak is, trekt er iets uit, brengt het voor het licht... Goede God! roept hij uit, 't is het boek!

De ontroering deed zijne oogen schemeren, 't bloed gloeide hem in de aderen, zijn hart klopte als onder hamerslagen, om niet te vallen, moest hij tegen den autaar leunen. Een klokslag..... gedruisch van naderende voetstappen; hij gaat afgelost worden. De novitie komt tot zich zelven, verbergt rap het boek onder zijne eigen borst en buigt zich over het lijk. Nog is hij bezig met de kleederen in orde te brengen, als de monnikken binnen treden.

- ‘Wat doet gij daar?’ riep er een angstig uit?
- ‘De stellagie is gebroken,’ antwoordde de novitie, ‘en daarom heb ik 't lijk op den grond gelegd.’
- ‘Maar, zeg eens, zijt ge alleen? Waar is toch uw medewaker?’
- ‘Er is geen gekomen.’
- ‘En gij zijt gansch alleen gebleven.?’
- ‘Zekerlijk. Waarom niet?’

De monnikken bezagen elkander verwonderd over de heldhaftigheid van den jongen

novitie. Deze was echter hartelijk blij de akelige kapel te mogen verlaten.

Hij liep zoo ras dat zijne voeten den grond bijna niet raakten. In zijne cel gekomen, trok hij aanstonds het boek van onder zijn kleed. Het was met twee koperen sloten vast; hij was koortsachtig, huiverde van koude en wilde het daarom niet aanstonds openen. Hij verborg het boek van onder in zijn kleerkasken, ijlde naar zijn bed en wikkelde zich ten beste mogelijk in zijn deksel.

Noch klok noch hamerslag konden hem 's anderendaags wekken. Hij sliep tot hij van zelfs, in 't zweet zwemmende, ontwaakte. Door dit zweeten was de verkoudheid die hij 's nachts opgedaan had weg. Alleenelijk gevoelde hij een lichte vermoeidheid en pijn in 't hoofd.

'Ik moet mij overslapen hebben,' dacht broeder Hugo zich zoo rap mogelijk kleedende. Inderdaad, daar sloeg het half zeven en de klok riep de monnikken naar de kapel om de *Tertiën* te zingen. Wie eenige verzuimenis gedaan had, moest dan openbare boete verrichten, en dit was hem des te verdrietiger, vermits hij tot nu toe altijd en in alles als een der nauwkeurigste te boek stond. Ondertusschen was er niet te dubben,

de klok had haar ambt volbracht en bleef stil, en de novitie liep naar de kapel, waar al de anderen reeds met het getijdenboek in handen stonden. Toen de Tertiën gezongen waren, verliet hij met neergeslagen oogen, een armen zondaar gelijk, zijne plaats in 't gestoelte, knielt te midden der kapel voor den autaar, en legt zich, met een van schaamte gloeiend gezicht, plat op den grond. Neven en achter zich hoort hij gedruisch als of er nog andere boetelingen bijkwamen.

Zoo bleef hij tien minuten liggen. Dan klonk het teeken tot opstaan. Spoedig was hij recht, spoediger dan hij zich neergelegd had; doch! welke verwondering was de zijne! ei; daar neven hem hief den abt zich gelijkerwijze van den grond op, - en verder eene geheele reeks monnikken. Nu werd hij redelijk fier in zoo een goed en talrijk gezelschap te zijn. Onderwege naar den refter, fluisterde hij in de ooren van een der novitien: ‘Ei! Ei! wat is me dat voor een luijaardsnacht geweest?

- ‘Al de schuld van pater Bruno zaliger’ kreeg hij ten antwoord; ‘die doodenwacht 's nachts in de kapel, is geene kleinigheid. - Ik had bijna de dood op 't lijf en ben er ook niet heên geweest.’

- ‘'t Was zeer schoon van uwent wege,’ hernam broeder Hugo, ‘my zoo moederziel alleen te laten. Binnen veertien dagen ben ik daarom nog boos op u.’

Die leugen deed hem bloedrood worden. Immers, hij was blij alleen geweest te zijn, en aldus dien kostelijken vond gedaan te hebben, welkers bezichtiging hij nu angstig afwachtte. Maar, na 't ontbijt moest pater Bruno's begraving plaats hebben en bovendien, 't was dien dag wittendonderdag. Hij ging dan naar de sakristij, hielp den Abt met de priestergewaden bekleeden, en was welhaast weêr in de kapel. Het lijk was gekist en stond op eene eenvoudige lijkbaar. De monnikken zongen op treurigen en statigen toon de gebeden welke de Kerk voor hare overledene geloovigen doet, terwijl de Abt, door broeder Hugo en een anderen novitie bijgestaan, voor de zielerust zijns afgestorven medebroeders het onbloedig Sacrificie opdroeg.....

Het H. Misoffer is ten einde. De abt legt het misgewaad af. Broeder Hugo neemt het wierookvat, zijn medegezel het wijwater en zoo gaat de Abt, in 't midden zijner acolijten en achter hem het gansche konvent met brandende waskaarsen, voor het lijk en

zegent het voor de laatste maal. Dan trekt de treurige stoet uit de kapel, door den gang, komt op den hof en geraakt eindelijk op de plaats waar de afflighemsche broeders den dag der algemeene verrijsenis afwachten.

Allerlei gedachten, troostrijke, droevige en hartgrievende, moesten op dit plechtig oogenblik de zielen der monnikken vervullen. Daar rustten de eerste stichters, de oudvaders der abtdij; nevens hen grooten der wereld, koningen, hertogen, graven en prinsen(1) als wilden die door de aanraken met vrijwillige boetelingen gezuiverd en geheiligd worden; daar lagen de zuivere zielen, die, voor de wereld te kennen, ze reeds ontvlucht hadden, benevens de afgewekene en ongetrouwe aie hier in 't gebed en de boetvaardigheid een tweede doopsel waren komen zoeken. In de oogen van menig

(1) Onder andere beroemde mannen te Afflighem begraven, telt men:
Godefridus met den baard, hertog van Brabant, in 1140.
Hendrik, zijn zoon in 1141.
Baldwinus-de-oude. graaf van Aelst in 1163.
Baldwinus-de-jonge, van Aelst, broeder Ivan van Gent, werd er de laatste jaren zijns levens, monik, en is er begraven in 1127.
Adelaïde, zijne dochter, oud-koningin van Engeland in dezelfde eeuw.
Maria, hertogin van Brabant, dochter des konings van Frankrijk in 1238.
Haren zoon, Godefridus van Leuven, in 1233.
Maria, echtgenote van Godefridus.
Prins Herebrant na 40 jaren in 't klooster geleefd te hebben, zijne vrouw Adela, en hunne vijf kinderen.

grijs monnik perelde een bittere traan; immers, de storm naderde, van dag tot dag kwamen slechtere berichten toe; het goddeloos fransch gespuis was al in ons land, en het klonk zoo droef en zoo jammerlijk in 't hart dier ouderlingen vooral: ‘Hier zal mijn afgeleefd lichaam niet neêrgelegd worden; met mijne broeders zal ik niet rusten; reeds ben ik met den eenen voet in 't graf en zie er mij met geweld uitgerukt; die graven zullen misschien kortelings ontheiligd, verwoest, en vernietigd werden.’

Doch, zie! het lijk door vier monnikken gedragen, blijft voor een versch gedolven graf stil; de paters plaatsten zich rond den put, de Abt zegt met halfluide stem de laatste gebeden, drukt op de doodskist den zegel der abtdij; men laat het lijk zinken; de Abt werpt er drie schuppen aarde op, spreekt den laatsten groet uit voor den langen, zeer langen slaap van den ouden pater Bruno: *Requiescat in pace!*

De ter aarde bestelling is geeindigd; dan houdt de Abt eene indrukwekkende korte redevoering; ‘Voor wie onder ons zal het naaste graf geopend worden?’ vraagt hij onder anderen. ‘Niemand weet het. Daarom, broeders laat ons zoo leven alsof elkeen van

ons de eerste opvolger van onzen zoo even ter aarde bestelden medebroeder wezen moest.'

In plechtige stilte verlieten de monnikken het kerkhof, terwijl twee leekebroeders de laatste woonplaats van pater Bruno's stoffelijke overblijfsels met aarde bedekten...

Na de hoogmis greep de voet wassching plaats. Al de monnikken en de novitien zaten op rij aan het hoogaltaar, langs den kant waar de epistel gezongen wordt. De Abt, met een violetkleurige en met goud doorstikte koorkap omhangen en gevolgd door twee levieten die eene zilveren waskom, eene kan en een linnen doek droegen, naderde tot elkeen der monnikken. De prelaat, eene waarachtige apostelgestalte, wierp zich op de knieën en waschte de voeten van iederen monnik. Broeder Hugo, als jongste novitie was den laatste der rij. Tranen schoten in zijne oogen als de Abt deze oefening van ootmoedigheid bij hem verrichtte.

Dan werd de kerk van al hare versiersels beroofd; de altaarkaarsen werden weggenomen; de kruisbeelden met zwart floers bedekt; orgelspel ert klokkengeluid bleven stom; in 't klooster heerschte drie dagen stilzwijgendheid. Men begon de plechtige

herdenking van 't lijden en sterven van den Heiland der wereld. De monnikken bleven in hunne cel, zich met geestelijke beschouwingen bezig houdende.

Broeder Hugo werd meer dan eens bekoord het gevondene boek te bezichtigen. Doch hij kampte geweldig tegen die uitlokking, en bewaarde zijn hart in de vrome stemming welke de ernstigheid dier dagen in zijn gemoed verwekte. Alles zette hem daartoe aan. Bij het middagmaal vervulde de Abt het ambt van tafeldiender. Was 't een verheven aanblik als de Abt in kostelijk met goud geborduurde kerkgewaden zijne onderhoorigen de voeten wies, zoo was 't ook hartroerend hem te zien toen hij als tafeldiender den blauwen keukenvoorschoot aan had.

Den krachtigsten indruk gevoelde de novitie 's namiddags bij de plechtigheid in de Abtdijkerk. 't Was een droeve, treurige dag. De blauwe hemel zelf scheen te treuren en had zich met de donkerste wolken omgeven. Het doffe daglicht werd nog meer uit de kerk gesloten door het zwarte treurfloers dat de vensters bedekte. Er heerschte eene halve duisternis, waardoor de monnikken in hunne kappen gedoken, in de hooge ge-

stoelten als zwarte standbeelden te voorschijn kwamen. Niet een licht brandde. In eens heft de stem des Abts, klagende en weêmoedige tonen aan; dan vereenigt zich daarmeê een mannenkoor; die droevige melodijen worden sterker en sterker, bonzen tegen de majestatische kerkgewelven, doen sidderen en beven, doen in 't menschelijk hart duizende medeslepende gevoelens van smart ontstaan; 't zijn de jammerklachten van Jeremias.

Met gebroken hart stond de jongste novitie daar. Doch toen het mannenkoor, na Jeremias klachten herhaald te hebben, smeekgebeden aanhief en die stemmen als de schoonste harmonie van verzoeking, gansche stroomen van gebed ten hemel zonden, dan voelde hij zich onvrijwillig tot medegevoel gesleept; zijn hart was op de aarde niet meer, het volgde die tonen in de hoogte, het zwom in hemelsche beschouwingen, en baadde wellustig in den eindeloozen oceaan van Gods grootheid, goedheid en bermhartigheid!.. Welke genuchten waren de zijne niet! welke voornemens schoten als wellende bronnen uit zijn onschuldig en poëtisch hart! neen! werd zelf het zwart voorgevoel des Abts eene waarheid, moest hij van het stille kloosterleven in de onstuimige wereld

geworpen worden, nooit zou hij zijnen God ongetrouw zijn! Altijd zou hij de alles opofferende liefde en goedheid des Heilands indachtig zijn!..... zulke en andere gevoelens ontstonden of verlevendigden zich in 't hart van broeder Hugo. Gedurende die drie dagen, dagen van versterving en strenge lijfskastijding, ondervond hij de waarheid der woorden welke de Abt hem bij zijne kleeding gezegd had: Door opoffering en verzaken geraakt men tot het waar geluk, als 't lichaam onder de boetpleging lijdt en zucht, dan ontstaat in 't hart eene bron van genuchten, van tevredenheid en geluk, die gedurig uitborrelend, een schijnbeeld van het eeuwig geluk aan de stervelingen doet gevoelen.

VI.
't Groot geheim.

ET is Paaschzondag van 't jaar 1796; de lentezon breekt door de kimmen en doet de natuur in al hare pracht schitteren; de bosschen zijn met bladeren gesierd; de maagdeliefdjes en grasbloemtjes steken hunne liefelijke hoofdjes op; alles, vernieuwd, verfrischt en verjongd lacht u toe; de zangers des wouds timmeren hunne woonst terwijl zij een schel gezang als danklied tot den Schepper doen klimmen; alles stort vreugd in hart en zin! Weg is de droevige en eentonige winter! Weg kommernis en lijden! Weg ook voor den christen de treurmoedige vastentijd.

De kerk vereenigt hare stem met die der natuur: *Alleluija!* klinkt het overal! *Alleluija!* De Verlosser is van uit het lijden in de glorie! verheugt u dan, weest vroolijk, want gij ook, zijne discipelen zult eens van den winter in den zomer, van druk en lijden in vreugd en wellust, van dit ellendig leven op aarde in 't eeuwig gelukkig hemelenverblijf gaan. De landbouwers ontwaken met de zon, wenschen elkander geluk; de feestkleederen worden uit de kast gehaald; overal, in de natuur, in den tempel, in de boerenwoningen, op 't veld, overal triomf, vernieuwing, vreugd en geluk. Ook in 't hart van broeder Hugo was 't zonnig; al de akelige dingen welke hem sedert lang martelden had hij afgeworpen; het lang gewenschte boek was in zijn bezit; zijn hart was te vrede, binnen luttel maanden ging hij door de plechtige kloosterbeloften voor eeuwig aan zijn geliefd verblijf gebonden worden; wat kon of zou hij meer wenschen? De hoogmis werd allerplechtigst door den eerwaarden Abt in pontifikale kleeding gecelebreerd; 's middags was de tafel met buitengewone spijzen bezet, en deze deden den jongeling zoo 'n deugd, bijzonderlijk na al de geledene angsten en den strengen en

langdurigen vastentijd. Na den noen, terwijl de anderen in de Tuinen en Boomgaarden gingen wandelen, begaf hij zich naar zijne cel om eindelijk het gevondene boek in oogenschouw te nemen.

Hij zet zich voor zijn tafelken, legt er een doek op, ontsluit de koperen sloten, doet het boek open en eene uitdrukking van vreugd vertoont zich op zijne lippen; op kostelijke purperachtige perkamenten bladers stonden sierlijke gouden en zilveren letters met wonderschoone versiersels. De letters waren gothisch, de tekst in oud-vlaamsch, - zoo als hij op 't eerste gezicht kon zien, want met grooten iever had hij zich op de ontcijfering van oude handschriften toegelegd. Hij las, hij bladerde gedurig voort.

Voor hem lag een der oudste gedenkstukken; eene vertaling der evangeliën; hij zag wel dat het een onschatbaar kleinood was, voor de oudheidskundigen van oneindige waarde. Bij een nader onderzoek zag broeder Hugo dat het boek niet alleen de evangeliën bevattede, maar dat er achter elk hoofdstuk korte gebeden en betrachtingen van den ouden tijd gevoegd waren; dat die gebeden wel christelijke gevoelens, doch ook heidensche begrippen inhielden; hieruit be-

sloot hij dat dit boek een der oudsten moest zijn welke bestaan en van de invoering des christendoms in ons land dagteekenen; dan, immers, waren de Germanen wel bekeerd maar zoovele heidensche gedachten benevelden nog het licht van 't Evangelie; in hunne gebruiken, gebeden mengden zij meermaals het heilige met het onheilige, het christendom met het heidendom. Jaren lang moesten de opvolgers der heiligen Amandus en Livinus, de bisschoppen en priesters werken om den laatsten wortel van 't heidendom uit ons vaderland te rukken..... In dien tijde waren de boeken uiterst zeldzaam, weshalve broeder Hugo met recht dacht dat zijn vond van oneindige geldwaarde was, en het begraven ervan voor 't klooster een onherstelbaar verlies zou geweest zijn.

Nu was 't hem klaar waarom de oude boekenliefhebber, pater Bruno dien schat zoo ieverzuchtig bewaard had en dit zelf na zijnen dood had willen doen.

In de vreugde zijns harten liep broeder Hugo naar den Abt. Seffens wilde hij alles verhalen. Doch hij kon bij hem niet geraken; een ruiter was zoo even in vollen draf uit de stad herwaarts gekomen en bevond zich bij den overste des kloosters. De novitie wachtte.

Hij hoorde eene langdurige fluistering, zag den bode, gansch met stof bedekt, uit de kamer des prelaats komen. En toen hij de cel des Abts binnentrad, bemerkte hij dat deze een geschrift in handen had, er zeer treurmoedig en neêrslachtig uitziende.

- ‘Wat brengt gij daar broeder Hugo?’ vroeg hij met goedheid. De novitie vertelde zijne geschiedenis en stelde hem het gevonden boek ter hand.

- ‘Wonderbaar!’ sprak den Abt tot zichzelven; sloeg het boek open, las erin, beurtelings de oogen op het rondborstige gelaat des novitie en op het kostbaar schriftwerk vestigende.

- ‘'t Kostbaarste dat wij bezaten; de H. Evangeliën, een meesterstuk van kunst en oudheid!’ zegde de eerwaardige man met half luide stem. ‘Wonderbare schikking!’ Hij bracht de hand aan 't voorhoofd, even als iemand die in diepe gepeinzen verslonden ligt. Doch weldra verhief hij zijn eerbied waardig hoofd, waarvan slechts goedheid straalde, liet zijn blik eene lange wijl op den jongeling rusten, met eene onbeschrijfelijke welwillendheid en sprak eindelijk op aanmoedigenden, doch halfdroeven toen, op het boekdeel wijzende: ‘Dat ten minste zal

in handen dier roofgierige plunderaars niet vallen..... Heden heb ik nog de macht en 't recht iets te geven. Dit boek, broeder Hugo, hoort u toe; ik schenk het u uit kracht mijns ambst als laatste overste van het Benediktijner klooster van Afflighem.....'

- 'O! dan blijft het de eigendom der abtdij,' hernam de novitie met vonkelende oogen, 'vermits ik in korten tijd hoop aanvaard te worden om hier mijne beloften af te leggen.'

- 'Gij zult te Afflighem geene beloften afleggen.'

De novitie verbleekte.

- 'Wees gerust, mijn zoon, de schuld hiervan is u niet te verwijten. Onze abtdij gaat vernietigd worden. De fransche commissarissen hebben ons getard, bedreigd, geld met hoopen afgeperst,[1] nu gaan zij hun goddeloos werk voltrekken. In naam der vrijheid worden wij van onzen eigendom

(1) Van den eersten dag af dat de Franschen Belgie overweldigd hadden, werden aan al de kloosters groote belastingen afgeperst. De abtdij van Afflighem moest verscheidene reizen groote sommen betalen, te samen beloopende tot 2,020,000 franken Daarenboven moest zij wekelijks de hospitalen van Brussel van eetwaren, drank en matrassen voorzien. Dat de abtdij daarvoor leeningen moest aangaan, dit spreekt van zelf. De Jacobynen hebben bovendien de schurkerij begaan van de kloostergoederen te verkoopen zonder de belastte goederen in aanmerking te nemen. De geldschieters hebben nooit eenen stuiver getrokken.

beroofd en in de wereld terug geworpen. Daar even is een bodo uit Aelst gekomen. In dit schrift hier, gebiedt men ons de abtdij te verlaten, het kloosterkleed af te leggen en aan alle afgoderij en fanatismus te verzaken. Doch, zoo zal 't niet geschieden; vrijwillig verlaten wij onzen grond, onze woonplaats niet; dat ze komen, de fransche goddeloozen; dat ze hunne bedreiging volvoeren en ons met de bajonnet uit ons klooster verdrijven; dat ze ons zelfs naar het schavot sleuren om ons bloed voor God en kerk te vergieten! voor 't geweld alleen zullen wij wijken! dan zal geheel de wereld zien welke vrijheid die rampzaligen ons brengen!

Broeder Hugo weende als een kind; de Abt stond daar meer eenen engel dan eenen mensch gelijk; zoo moesten de eerste christenen gestaan hebben voor 't beulen rot dat hen tot afval verlokte, te midden van allerlei pijnigings werktuigen, omringd van woedende beulen voorzien van wurgkoorden, geeselroeden, ijzeren trechters oin ziedende kwik op buik of aangezicht te doen druppelen; van spijkers tot verscheuring, haken om nagels en tanden uit te rukken, - te midden van al die foltertuigen, onder de hevigste pijnen zelfs stonden zij daar kalm en vol moed en

onverschrokkenheid, stoutmoedig tegenover de dwingelanden; zoo hadden ook Frankrijks martelaren, die schitterende schaar van bisschoppen en priesters en leeken den dood getrotseerd, liever hebbende vrij en zuiver te sterven dan slaafsch en als geloofsverzakers te leven!

- 'En ik, eerwaarde vader,' vroeg de novitie al weenende, 'wat zal er van mij geworden?'

- 'Gij, mijn zoon!' antwoordde de Abt met ontroering. 'Gij zult uwe studiën in eene universiteit gaan voortzetten, Gij zijt nu tegen de gevaren der jonkheid gewapend, gij moet eens als man waardiglijk de plaats bekleeden welke Gods Voorzienigheid u beschikken zal. De tijd dien gij in Afflighem doorgebracht hebt, zal u tot zegen strekken. Hier was 't u eene strenge school, uit welke gij nu als een ander mensch in de wereld terugkeert. Wie sterkte genoeg heeft om den wereld te verzaken, zal ook geene kracht missen om hare ijdelheden en gevaren te trotseren!..... Ga nu, mijn zoon, ik moet onze broeders het treurig nieuws gaan verkonden; bereid u dezer dagen dit gesticht te verlaten, als de laatste novitie van Afflighem: Ga en betrouw op Gods vaderlijke Voor-

zienigheid. Geen vogel doorklieft de lucht, geen vischje roeit in 't water, geen blaartje valt van den boom, geen graspijltje beweegt zich zonder Zijne toestemming; hoe kan Hij dus ons, Zijne geliefde kinderen die alles vor Hem slachtofferden, verlaten? Wees vol betrouwen voor uwe toekomst; u verwachten nog kwellingen en lijden; de weg dien gij zult bewandelen zal wellicht bezaeid zijn met distelen en doornen, doch wees altijd uwen God getrouw, volbreng uwe plichten met nauwkeurigheid, vergeet de lessen niet welke u hier gegeven zijn, en gij zult eens gelukkig zijn.....'

Reeds had de ontroerde jongeling op de kniën 's priesters zegen ontvangen, toen deze, hem vriendelijk op den schouder tokkende, zegde: bewaar dit kostbaar stuk als gedenkenis uws verblijfs alhier; u zij 't hartelijk gegund, laatste novitie van Afflighem, lees dikwijls in dit gewijde boek; vertrouw het nooit aan andere handen..... Eene laatste aanbeveling moet ik u doen; eenige vertrouwelingen zullen mij dag en uur doen kennen op welke de Jacobijnen ons zullen komen verjagen. Wees gij vooral op uwe hoede; want ge weet het, men zal u als achterblijver vervolgen en u in 't fransch

leger doen inlijven. Vertrek dus eenige dagen van te voren in 't geheim; uwe kleederen zal pater Prior u weêr bestellen; blijf eenige dagen t'Aelst bij d'een of d'ander kennis en tracht de grenzen over te geraken.... Nu, mijn zoon, nog eens, hoop en betrouwen, ga moedig voort op Gods hoede.

Antwoorden, dat kon de jongeling niet, maar tranen had hij in overvloed; dikke en heete tranen van aandoening en medegevoel rolden over zijne wangen.

Als hij des Abts celleken verliet, hoorde hij een ander klokgeluid dan naar gewoonte. Die klanken weêrgalmden toch zoo weemoedig in 's jongelings benepen hart. 't Was het klokje dat geluid werd, als een kloosterbewoner stierf en door 't welk de Abt de paters nu in 't kapittel riep. Die schelle klank moest nu de monnikken in de kapittel-zaal vereenigen vermits de Abt hun de afschaffing der Abtdij wilde aankondigen; nu luidde dit klokje voor de dood van gansch het gesticht.

De novitie ging in zijn celletje, - zijn novitiaat was ten einde. Hij schreef een langen brief naar eene oude tante die hij te Aelst wonen had, kondigde haar de afschaffing en nabijzijnde ontruiming der abtdij aan, en tevens zijn voornemen te kennen geven-

de in haar huis eenige dagen te komen veiligheid zoeken. Dit schrijven maakte hem nog treuriger. Toen hij geeindigd had, nam hij zijn Evangelieboek in handen, opende het, en las toevallig de woorden die hem bij zijne kloosterintrede zoo'n grooten troost verschaft hadden:

‘ - Ik ben het licht der wereld. Wie mij navolgt, wandelt niet in de duisternis...’

Hij las geheel die plaats op welke de Goddelijke Zaligmaker zijnen kinderen tegen duisternissen, dwalingen, vervolgingen en bespottingen der menschen, versterkt. Voor die troostwoorden verging de treurigheid zijns herten, gelijk de donkere aschgrauwe nevelvlekken voor de gulden stralen der zon vluchten. Aan 't venster tredende zag hij in 't heerlijke panorama hoe de koninginne van den dag stroomen van glans over bergen en dalen liet neêrstorten. Daar riepen de vroolijke klokken de geloovigen naar de plechtige vespers; hij ging er ook heên en zong misschien nooit uit voller borst als heden: ‘*Magnificat anima mea Dominum*.....’

In zijne cel teruggekeerd, zag hij het boek op zijn tafelken in de zon liggen. Door de hitte waren op den buitenkant blazen getrokken, dewijl het perkament dat als overtrek

diende van den eigentlijken band door 't springen van den stijfselpap afgeraakt was. Bevreesd voor eene beschadiging, onderzocht hij den band van nabij en vond dat het perkament maar als deksel diende en zeer gemakkelijk geheel en gansch kon losgemaakt worden. De novitie probeerde dit voorzichtig, maakte de omslagen los, en weldra was er een heele kant van bloot gemaakt. Ei! zijn eigen oogen kon hij bijna niet gelooven..... verschrikt bleef hij stil.... wreef eens wel over zijn oogen, niet geloovende dat hij gansch wakker was;.... voelde met zijne vingers op het deksel; dit was koud en glad, fonkelde als zilver. Inderdaad, 't was zilver? gedreven zilver, omzet met schitterende groene, blauwe en purpere steenen.

- ‘Leef ik in 't rijk van duizend-en-eene-nacht?’ riep hij uit; ‘of wel, ben ik krankzinnig, zinneloos?’

Hij sprong op, en trad voor het venster.

- ‘lk zie nog immer de verrukkende schoonheid dezer landstreek,’ voer hij voort, ‘mijne gedachten zijn zoo klaar als over eenige stonden, ik ben heer en meester mijner rede, en toch.....’ Hij liep naar het boek dat op tafel lag en in den zonne schijn vonkelde.

- ‘'t Is geen zinnen begoocheling,’ zegde hij het boek in handen nemende,’ ik ben wel bij den mijnen, dit boek is met zilveren platen en kostelijke gesteenten daarop gebonden... Welk een schat... Ha! 't is daarvan dat het zoo zwaar woog.’

Ei, toch! daar valt iets uit het boek; twee, drie vier perkamenten vellen!.... wat mag dit zijn?’ driftig raapt broeder Hugo het gevallene van den grond; zijn hart klopte; hij verwachtte zich aan alles; want wat wonderlijke dingen had hij niet al tegengekomen?

Bevend van angst ging hij met de perkamenten aan zijn tafelken zitten. ‘O, die slimme pater Bruno! wat hij al meê naar 't graf wilde dragen! niet al te schoon van zijnent wege,’ sprak broeder Hugo in zich zelven. ‘zie eens wat kostelijk handschrift dit is! waarlijk! de zegel van Sinte Bernardus! eene charte als ontegensprekelijk bewijs dat die groote man hier te Afflighem is geweest en er een geschil, opgerezen tusschen de abten van Ninove en Dillighem, vereffend heeft! van 't jaar 1146;.... en dit hier, de geschiedenis van 't mirakuleus beeld van Afflighem, misschien uit oude schriften bijeenverzameld door pater Bruno zelf;....

Ja.. zie, want 't gaat tot 1790..... o, nu word ik eens te meer kwaad op dien koppigen geleerden die de vrucht zijns arbeids meê woû ten oordeel dragen!' En broeder Hugo was zoo verheugd, zoo blij over zijnen kostelijken vond, dat hij wandelingsuur en avondmaal liet voorbij gaan, zoo zeer was hijin de lezing zijner gevondene schriften verslonden. Den lezer onzes verhaal zal het eveneens, hopen wij, aanstaan, hier het trouw en historiek verhaal van eene der grootste beroemdheden van Afflighem te vinden. Kom, zetten wij ons met broeder Hugo aan het tafelken, nemen wij na hem de perkamenten in handen en lezen wij pater Bruno's opzoekingen over

O.-L.-V. van Afflighem.

In 't jaar 1146, rond half october, was de groote Heilige Bernardus in ons land. Reeds was de faam van 't heldhaftig leven en strijden van dien man de wereld door verspreid; hij was overal gekend als de hersteller der kloosterordes in 't Westen, als de heiligste man zijner eeuw; de Pauzen zelfs weigerden niet hem als raadsman te nemen. Geen wonder dus dat de komst van Sinte-Bernardus hier

als eene groote zaak aanzien werd. Belgie had toen ter tijd al groote en vermaarde abtdijen, te Ninove, te Dillighem, te Drongen, enz., doch Afflighem was de perel van al die gestichten; de monnikken dier abtdij waren wijd en zijd vermaard om hunne strenge regeltucht, hun boetvaardig en heilig leven en ook om de groote gunst in welke zij bij hertogen, graven en edele heeren stonden. Na dus vele plaatsen op zijnen doortocht bezocht te hebben, was het te Afflighem dat Sinte Bernardus eenige dagen wilde verblijven om daar 't geschil der abtdijen van Ninove en van Dillighem in 't welk men hem als scheidsrechter gekozen had, te vereffenen. De heilige kwam te Afflighem toe vergezelschapt van Goswinus, abt van Drongen, van Gerardus, abt van Ninove en van Waltherus abt van Dillighem, en van verscheidene anderen. Het geschil was weldra in der minne vereffend; er werden vier aanwezigen als getuigen benoemd; als vredeteeken, wisselden de partijen onder elkaâr een stroohalm volgens de gewoonte dier tijden en al het gebeurde werd op perkament geschreven, om met Bernardus zegel bekleed in de archieven van beide abtdijen bewaard te worden.

De heilige man had er genoegen bij eenige

dagen in Afflighem te verblijven. Hij smaakte er met volle monden het, genot van er met broeders te wonen, die zoo heilig een leven onder den regel van Sir te Benedictus leidden. ‘Elders heb ik menschen gezien, hier engelen,’ zeide hij. Bernardus had geheel en gansch met die monnikken willen gelijk zijn; hij stelde hen dus voor hun zwart kleed tegen zijn wit te verwisselen; doch dit aanbod werd niet aangenomen. Eindelijk nadat de heilige reeds tweemaal in de Kerk gepredikt had, was de tijd van scheiden gekomen. Dringend vroeg men 's mans tegenwoordigheid in andere streken; de dag van 't vertrek was bepaald en alde monnikken vergezelden Bernardus naar de Kerk om daar in eene broederlijke bede voor gunstige reis en verder welvaren, van elkander afscheid te nemen. Elks oogen zijn naar den wonderbaren man gericht; en ziet! op den hoek van 't konvent, dicht bij de kerk stond een steenen beeld van Onze Lieve Vrouw. Be heilige blijft er voor stil staan, en groet haar met de woorden welke van honderdduizende lippen reeds tot de Moeder-Maagd geklommen zijn. *Ave Maria; Wees gegroet Maria*; onder ieders oogen beweegt het beeld zich, buigt en antwoordt: *Salve Bernarde*; *Wees gegroet Bernardus*.

Zulke gunst was te uitstekend opdat de heilige hier voor geen blijk van erkentenis zou achterlaten; hij nam zijn gouden herderlijken staf, schonk dien aan den abt van Afflighem, willende dat dit kostbaar stuk ten eeuwigen dage in Afflighem zou blijven en er een bewijs zijn van 't mirakel dat kwam te gebeuren.

De religieuzen vereerden godvruchtiglijk het wonderdoende beeld; elken morgen moesten allen, van hunne cel naar de kerk gaande, voor dit beeld driemaal het hoofd buigen en telkens de groetenis van Sint-Bernardus herhalen; in den korridor waar het beeld stond, was de grootste stilzwijgendheid bevolen, willende hierdoor te kennen geven, dat, op de plaats waar Maria gesproken had, dezelfde woorden en geene andere, eeuwig zouden weêrklinken. Weldra gebeurden er wonderbare, mirakuleuze genezingen.

Zes jaren na Bernardus doortocht, heerschte de pest in ons land, en maakte er veel slachtoffers; bij dien eersten geesel kwam een tweede, een hardnekkige oorlog; geschillen rezen tusschen hertogen, graven of kasteelheeren op; de wapens werden gescherpt en de van de pest bevrijde in woners brachten elkander op 't slagveld den dood toe.

Oogsten werden vernield, boerenwoningen verbrand, weérlooze vrouwen en ouderlingen mishandeld en vermoord. Te Neder-Waver bestond toen ter tijd eene benediktijner abtdij, welke met die van Afflighem één uitmaakte; beide hadden denzelfden overste, dezelfde regels, dezelfde Moeder. De paters van Afflighem mochten het mirakuleus beeld uit hun konvent niet brengen en besloten dus op eene andere wijze de koninginne des Hemels te vereeren, te aanroepen en door haar 's Hemels toorn te verbidden. Geheel de abtdij, de abt aan het hoofd, ging blootvoets, biddende en lofzangen zingende, naar Brussel. Daar deden de priesters koorkappen en roketten aan, en hernamen niet zonder de grootste vermoeienis, hunne bede- en smeektocht naar de kerk van Waver, gevolgd van eene ontelbare menigte volks. Getuigen beweren dat meer dan 30,000 personen die processie vergezelden; de baan werd als bezaaid met mirakelen; ‘doch, zegt de kronijk, de grootste en merkwaardigste weldaad bestond hierin, dat de vernielende woede der pest ophield, dat de in oorlog zijnde heeren in elkanders armen vielen, vrede zwoeren, en gedurend vele jaren hunne verzoening getrouw bleven.’ De bewoners herleefden, en

tot eeuwigdurende geheugenis dier weldaden, welke allen aan het mirakuleus beeld van Afflighem toeschreven, vereerde men het sedert dien tijd onder den naam van *O.L. Vrouw van Vrede*.

Van alle kanten stroomden pelgrims naar Afflighem; die wonderbare plaats werd het toevluchtsoord van al wie Maria's voorspraak voor d'eene of d'andere oorzaak moest afsmeeken. Maria werd als bijzondere beschermster der abtdij uitgeroepen; de monarken en edellieden, die ten kruistocht trokken, de hertogen van Brabant die in de abtdij hunne krijgsbannier kwamen afhalen, de bewoners van uren en uren in 't rond die in nood of druk waren, de paters in moeielijke omstandigheden, - kortom al wie gunsten, af te smeeken, raad te ontvangen, straffen te verbidden had, kwam het wonderdoende beeld vereeren.

In 1160 kwam uit Engeland een persoon bekend om zijne vervolgingen tegen de abtdijen. Te Afflighem gekomen viel hij erg ziek, werd in de abtdij opgenomen, en zoo liefderijk was zijne verzorging, dat die kloostervijand, hersteld zijnde, naar Engeland weêrkeerde, er zijne goederen verkocht en terugkwam naar Afflighem om er 't leeken-

broeders habijt aan te trekken. Van dien pelgrim bewaart men nog schoone gedichten ter eere van O.L.-V. van Afflighem.

In 1578 werd de abtdij door de geuzen gedeeltelijk vernietigd en de monnikken moesten elders eene schuilplaats gaan zoeken. Het beeld was aan de woede der beeldstormers ontsnapt en op zijne vorige plaats gebleven. Gedurend geruimen tijd liet men het recht geblevene deel der abtdij over aan de zorg van dienstknechten. Nu, 't gebeurde dat er zich onder deze een beeldstormer bevond. Eens moest die knecht vuur aansteken, en nergens droog hout vindende, riep hij grammoedig: ‘ik zal wel aan brandhout geraken en dit nutteloos ding daar afhalen.’ In de meening dat het beeld van hout was, wierp hij het van zijn voetstuk op den grond. Men vond het in verscheidene stukken verbrijzeld. Van die stukken, zorgvuldig bijeengeraapt, deden de paters twee Lieve-Vrouwen-Beelden maken, waarvan 't een na de herstelling der abtdij, in 1605, op zijne oude plaats gesteld werd, en 't ander in de kerk der Jesuieten te Brussel. Den staf van Sint-Bernardus bracht men insgelijks in 1606 weêr naar Afflighem.

In 1618, onder de bestiering van den ge-

leerden en godvruchtigen abt Haeften, werden op de vensters van den korridor waar 't beeld stond, het leven der H. Maagd en het mirakel van Afflighem geschilderd.

In 1621 verplaatste men 't beeld in den linkervleugel der abtdijkerk. Dan begon ook de jaarlijksche processie op O.H. Hemelvaart, in welke processie 't beeld door vier paters kapucienen rond de abtdij gedragen werd. De vereering der geloovigen groeide gedurig aan; door de mirakuleuze ontsnapping was het der in woners nog duurbaarder geworden. Schilderkunst en Beeldhouw werken, talrijke gouden en zilveren ex-voto's, getuigden van de wondere gunsten van *O.-L.-V. van Vrede*. Rubens en Craeyer, die twee groote meesters der vlaamsche Schilderschool, stelden hunne tooverende penseelen ter eere van Maria en brachten op het doek meesterstukken, die als eeuwige proef dienen dat talenten, door godsvrucht en geloof geleid, veredeld worden en beelden scheppen kunnen die aan 't bovennatuurlijk grenzen; Jan Du Coyen en andere befaamde beeldhouwers, beitelden meesterlijk de gevoelens van 't volk in steen of hout; de geleerdste professors der Leuvensche Universiteit verlieten hunne leerstoelen en kwamen zich op de

groote plechtigheden met het volk vermengen, om met eene kinderlijke eenvoudigheid, den rozenkrans in de hand, aan Maria de groetenis van Bernardus te komen herzeggen; de geleerdste benediktijners van Afflighem, Le Mire, Sanderus, de schrijver van Vlaanderens beroemdheden, en een oneindig getal anderen spanden hunne hersenen om in sierlijke taal Maria te vereeren, boekten de weldaden door 't volk verkregen of bezongen geestdriftig de glorie der Hemel-Koninginne; vele Pauzen, de aartsbisschoppen en bisschoppen van 't land verrijkten de devotie tot O.-L.-V. van Afflighem met gunsten en aflaten; 't was daar een gedurige toeloop van edellieden en van stad- of veldbewoners, van rijken en van armen, van geleerden en van ongeleerden, van gelukkigen en van ongelukkigen; - kortom, van Bernardus tijden tot heden toe was er geene eeuw, geen jaar? geen dag, geen oogenblik op welken O.-L.-V. van Afflighem niet bezocht, gegroet en ver eerd werd.'

Hier eindigde het handschrift; doch wij zullen ons verhaal een weinig vooruitstappen om onze lezeren met de verdere verplaatsingen van het mirakuleus beeld bekend te maken. Toen de religieuzen in 1796 uit hunne

abtdij gejaagd werden, is dit beeld gered geworden door den eerw abt, Don Beda Regaus, een der geleerdste mannen van zijnen tijd. Dezen stierf in 1807, na het beeld ter hand gesteld te hebben aan een zijner nog levende medebroeders pater Veremondus;[1] 't was deze pater die in 1841 te Dendermonde eenige zelfsopofferende mannen bijeenriep om zoo niet Afflighem uit zijne puinen te doen opstaan, ten minste diens naam te doen herleven. De eerbiedwaardige man die onder de jaren maar nog meer onder zijn verdrietig ballingschap, gebukt ging, leefde luttel jaren te midden zijner nieuwe broeders. Den 25 Augusti 1846 stierf hij zich gelukkig achtende den kostelijksten schat van Afflighem aan godvruchtige benediktijners handen te kunnen overlaten. Het mirakuleus beeld wordt nu in de kerk der benediktijners van Dendermonde vereerd en door vele, zelf van verre komende pelgrims bezocht.[2]

(1) Pater Veremondus, in de wereld Ignatius Bernardus Maria Daens, was geboren te Dendermonde en had te Afflighem, den 23 juni 1793, de beloften afgelegd.

(2) De paters van Dendermonde bewaren nog eerbiedig den staf van Sinte-Bernardus en den kelk met welken de groote man in Afflighem het H. Misoffer opgedragen heeft. De oorspronkelijke charte, bekleed met den eigen zegel van Bernardus, is onder de archieven van Oost-Vlaanderen, in het gouvernementshotel, te Gent. Ziehier de letterlijke vertaling van dit merkwaardig stuk:
In name der Aller heiligste en Onverdeelbare Drievuldigheid.
'Ik Bernardus, door de gratie Gods, abt van Clairvaux genoemd, aan al de kinderen der H. Kerk, heil voor altijd, in Onzen Heer-Jesus Christus. Wij willen dal aan allen, zoo wel toekomende als tegenwoordige, bekend gemaakt zij dat eene oneenigheid ontstaan tusschen den abt van Ninove en dien van Jette, uit oorzaak der kerk van Liedekerke, voor ons en andere geestelijke personen op deze wijze is vereffend geweest. De abt van Jette heeft toegestemd voorzijn deel te ontvangen den autaar en de kerk van Leeuw, met al zijne afhankelijkheden in gronden, tienden, cynsen, dienstbare van beide geslachten, en al zijne andere bezittingen, en gelijk de Dender de gienzen tusschen de parochiën Leeuw en Liedekerke afteekent; daarenboven, eene tiende gelegen op de parochie Erembodeghem, en toebehoorende aan die van Leeuw, welke tiende de Abt van Jette zal bezitten met de andere goederen derzelfde kerk; de abt van Ninove krijgende al de andere goederen aan de kerk van Liedekerke toebehoorende.
En opdat dit akkoord, volgens onze meening en raad gedaan, voor eeuwig bekrachtigd blijve, hebben wij bevolen dil geschrift te maken, en wij hebben er onzen zegel op gedrukt, in 't bijzijn van geloofswaardige getuigen, er de hunne bijvoegende, en van de broeders der beide kerken van Jette en van Ninove, er hunne toestemming in gevende en van weêrkanten den stroohalm brekende.
Zegel van den heer Pieter, abt van Afflighem. Zegel van Rotbertus, abt van Duinen. Zegel van Baldwinus, abt van Chatillon. Zegel van Goswinus, abt van Drongen. Zegel van Evrardus, monik; van Gerardus, monik; van Gualfridus, monik.

Weldra zal 't naar Afflighem, op de heilige plaats waar het 't huis hoort, overgebracht worden; daar zal weêr Bernardus groetenis op de wonderplaats zelf weêrgalmen; daar zal Maria tot luister der heropkomende abtdij, tot troost, hulp en zegen van gansch 't omliggende dienen! Daar zal die *Vrouw van Vrede* eene almachtige voorsprekeres zijn om den storm van haat, tweedracht en goddeloosheid die brullend en woedend op ons afkomt, onhinderlijk te maken! Daar zal het Wonderbeeld den Vlamingen dienen tot eeuwige gedachtenis van 't geloof hunner

voorouders, van dit eenvoudig en kinderlijk geloof dat hen groot, edel, vrij en gelukkig maakte! het zal er ook dienen tot eeuwige beschaming der uitzinnige verdwaalden die dit roemvol en heerlijk geloof als onzin, als dwaasheid, als onweerdig eener verlichte eeuw durven uitkreten!

VII.
De Paters worden verjaagd.

OG eenige maanden zijn vervlogen! maanden van knevelarijen, van afpersingen, van bitteren angst en grievend lijden voor de monnikken van Afflighem, maanden op welke de vurigste verzuchtingen dier godminnende zielen ten Hemel klommen, er om troost en verzachting in dit harde leed roepende. De eertijds zoo vroolijke processie van O.L.V. Hemelvaart hadden de monnikken nu eenzaam en stil in het inwendige hunner Kerk gedaan; dan kwam de winter; velden en boomen werden van hun laatste sieraad beroofd; de zon scheen achter ijskoude wolken

verborgen te zijn; de natuur trok weêr voor eenige maanden haar doodskleed aan om des te glansender met de lente te verrijzen.

Een der laatste dagen van November vinden wij broeder Hugo terug in de bibliotheek aan 't rangschikken van eenige boeken. Al het gebeurde kwam hem weêr in 't geheugen: het schrikkelijk verschijnsel van Kersmisnacht, de lotgevallen zijner eerste doodenwacht, het geheimzinnig boek; 't ging dan een jaar zijn dat hij, moedelooze student met ongerust hart en knagend geweten, aan de poort van Afflighem was komen kloppen, om er vrede en rust te vinden. Dat had hij er gevonden, ja! Zijn hart getuigde hem dat hij nu waarlijk gelukkig was; de harde strijd tegen den aardschen mensch was doorgestaan; zijn vurigste wensch was voor altijd in die eenzame plaats te mogen verblijven, en nu eilaas! ging die streelende hoop teleurgesteld worden; nu moest hij weêr de wereld in, misschien het monnikskleed tegen de soldatenploenje, den zachten Schapulier van Sint Benediktus tegen den harden krijgsmaasransel gaan verwisselen!... Welke grievende gedachten waren de zijne! Nu zag hij zich tusschen woeste krijgslieden vermengd; een moordtuig wordt hem in de

handen geduwd; hij trekt van stad tot stad, overal tranen, vernieling en ellende ziende; de krijgsklaroenen blazen, 't kommando klinkt: *Voorwaarts! Marsch!* Zij komen in 't zicht van den vijand; de geweeren worden geladen, en weldra vliegt een hagel van lood door de ruimte! Ei! wat schrikkelijk tooneel! hij, de oude novitie van Afflighem, een woest krijgsman; zijne handen die enkel het vlekkelooze lam moesten slachtofferen, vergieten nu het bloed zijner medemenschen, zijner broeders!.... Dit gedacht alleen deed hem schrikken en beven; o! waarom moest hij aan zulke harde beproeving blootgesteld worden! Slechts een plekje gronds vroeg hij om in vrede te leven, en dat kon hij van die onmenschen niet krijgen!.... Terwijl hem die gedachten folterden, was een oude Pater binnengetreden; hij ook zag er treurig en weemoedig uit; doch zijn gelaat scheen nog treuriger toen hij bemerkte dat Broeder Hugo tranen gestort had.

- ‘Ik moet u niet vragen, sprak de ouderling, waarom gij geweend hebt. Gij ook, gij zucht en weent over onze Abtdij, gij ook zijt ter dood bedroefd omdat wij weldra als booswichten uit onze woning zullen verdreven worden! Doch, schep moed,

de wil Gods is een heilig gebod; in zijne handen zijn wij als de aarde in die van den potbakker; Hij kneedt en bewerkt ons als het zijne, Hij bereidt ons door een tijdelijk lijden tot een eeuwig verblijden!'

- 'Is 't dan toch zeker,' vroeg Broeder Hugo, 'dat de Abtdij zal vernietigd worden?'

- 'Niemand is zeker van de toekomst; maar alles voorspelt dat onze vrees zal verwezentlijkt worden; de donkere wolken die boven ons hoofd hangen verdikken gedurig! Gisteren nog heeft de Eerwaarde Overste eenen brief ontvangen, waarin men hem nog eens beveelt Afflighem te ontruimen; onze kostelijkste stukken zijn al in veiligheid gebracht en een dezer dagen zal het godvergeten fransch gespuis op deze plaatsen Gods woning komen ontheiligen en zijnen aanbiddelijken naam vervloeken!... 't Is hun nog niet genoeg dat zij in hun eigen land gruweldaad op gruweldaad plegen, wij ook, geheel de wereld moet die ijselijkheden met hen deelen.....'

- 'Schrikkelijk!' onderbrak Broeder Hugo; 'hoe kan God zulks toelaten! Wat gaat er van de wereld geworden?'

- ''t Is de dag der zuivering die begint; te lang reeds worden Gods wetten overal

overtreden, te lang worden de zuivere zeden geschonden; het onkruid is te hoog gewassen, 't dreigt het goede graan te verstikken; eene algemeene kuisching moet en zal geschieden. Hoe en wanneer zal dit alles eindigen? Zullen de menschen voortgaan elkander om te brengen, of zal er onder hen een tiran ontstaan die op eenen troon van bloed zijne bevelen zal geven?.... Dit alles weten wij niet; maar zeker is het dat de wereld noodig heeft beproefd, gekastijd, gezuiverd te worden. 't Geen wij nu zien, is de donder in de natuur; soms is ook de lucht vervuld met vuile dampen, die zich uitbreidende en altijd voortteelende als eene wolk van bederf en stank over de wereld hangen; maar dan komt de donder door de lucht rollen, die vuile dampen met al het ongedierte dat er uit voortkomt vernietigen den als een nieuwe schepping in de natuur verwekkend; 't zelfde gebeurd van tijd tot tijd in de wereld; als 't kwaad ten hoogste gekomen is, als de booswichten dreigen alles omverre te werpen, als een brommend ongediert' de lucht verpest, dan komt een geweldige storm, een onweder; dan rolt de donder verschrikkelijk door de ruimte; iedereen is verschrikt, beeft, is vol angst en afwachting! maar toch ein-

delijk komt het tot bedaren; de menschen zijn door de beproeving gezuiverd gelijk de natuur door een onweder; zij buigen en knielen voor de machtige hand van het Opperwezen; zij is eene algemeene zedelijke herschepping!.... Moed dus, Broeder Hugo, moed, voor ons nadert ook de storm, de nacht; maar even als de zon weldra de ijskoude wolken zal doorbreken om met meer glans dan ooit te schitteren, zoo ook zal voor ons allen de dag van herleving verschijnen. Onze Paters zullen uit Afflighem verdreven worden, doch, ik ben er van verzekerd, eens zullen zij er weêrkeeren!.... Doch, hoor! wat mag er weêr te doen zijn; de klok roept ons in de Kapel! op dit ongewoon uur!.... Misschien is de ongelukkige dag nabij!!

Inderdaad, 't was zoo; het noodklokje klepte; de monnikken liepen over en weêr, vol angst en afwachting, niet wetende wat denken. Broeder Hugo liep naar zijn celleken zijnen brevier halen, en eenige minuten nadien was hij al in de Kapel op zijne plaats. Al de monnikken waren reeds daar.

Indrukwekkend was dit tooneel; eenige lampen verspreidden een vaal licht op het Altaar; 't was een duister stilzwijgen; niets hoorde men tenzij de ademhaling der aan-

wezenden of een pijnlijken zucht die van tijd tot tijd hunne borst ontviel. Zoo duurde het eenige stonden. Broeder Hugo sloeg de oogen nu op de monnikken, dan op de Sakristijdeur, langs waar de Abt gewonelijk in de Kapel kwam. Die deur ging eindelijk open. Langzaam, statig, met bleek gelaat trad de Abt naar het Altaar; aller oogen waren naar den grijzen prelaat gericht. Hij knielde op de trappen neêr, boog het hoofd, bracht de handen aan zijne oogen en de naastbij zittende konden bemerken dat er tranen op de trappen neêrvielen. Zoo bleef hij eenige oogenblikken in 't gebed.... Eindelijk stond hij op en sprak met bewogene stem:

- ‘Broeders!.... onze Abtdij gaat vernietigd worden; morgen zullen wij door de zendelingen der Fransche Republiek uit onze woning verdreven worden; daareven is mij de droeve tijding overgebracht. Reeds vijf honderd jaar heeft dit gesticht bestaan; van al onze Vorsten hebben wij blijken van genegenheid en liefde ontvangen; 't geen wij bezitten is onze wettige eigendom; en hier wil men ons nu uit verdrijven. Al onze protestatiën zijn nutteloos geweest; te vergeefs schreven en zegden wij aan onze vervolgers: ‘In uwe wetboeken hebt gij

de hardste straffen tegen roof en diefstal uitgesproken; hoe komt het dan dat gij zelf de handen op vreemd goed durft leggen? Welke goddelijke of politieke wetten geven u den eigendom van dit Klooster. Waarom worden wij alléén uit de wetten der gerechtigheid gesloten?'

' Maar onze stem werd niet gehoord. Onze woning verlatende zullen wij God en de H. Kerk tot verdedigers onzer gekrenkte rechten aanstellen. Wij zullen dan de plaats verlaten waar wij hoopten te sterven om in vreemde gewesten eene schuilplaats te gaan zoeken. Zoo worden wij terug en tegen onzen dank de wereld in gesleurd. Kunnen wij voortaan niet meer als gemeente onder den regel van onzen H. Vader Benedictus leven, geene macht der wereld kan ons beletten dit in 't bijzonder te doen. Dat elkeen van ons dien regel als richtsnoer volge; laat ons zonder morren den wil van God, hoe pijnlijk ook, aannemen; misschien zal onze scheiding maar van korten duur zijn! Hoe het ook zij, in d'eeuwigheid zullen wij elkander wederzien; in d'eeuwigheid zullen wij de beloning van al 't geledene vinden!'

De Abt zweeg. Nog eenmaal klonk het klokje. Sedert honderde jaren had het de

bewoners van Afflighem tot het gebed vermaand, den dag zoowel als den nacht; nu klonk het voor de laatste maal; de monnikken zonken op de kniën.

Ave Maria, sprak de Abt en geheel de broederenrij herhaalde driemaal de groetenis van de troosteres der bedrukten.

De Abt stond recht.

Benedicite! riepen de monnikken in koor. Zegenend breidt de Abt de handen over de knielenden en een ziltige traan rolt uit zijn oog en hangt vonkelend, als een perel, op zijn zwart kleed.

Na den ontvangen zegen staan allen recht. Allen weenen. En toch waren het mannenharten!

Met wankelende schreden treedt de Prior voor den Abt, die hem met de woorden '*Pax tecum*' omarmt, waarna hij diep bewogen de zaal verlaat.

Bij den Prior nadert de Onderprior, om de laatste omhelzing, den laatsten vredewensch te ontvangen en beide insgelijks met den naastbijstaanden monnik mede te deelen.

Zoo duurt het eene lange wijl. Bijna allen hebben de Kapel verlaten; eindelijk ook werd Broeder Hugo van zijn buurman omhelst; deze vertrok; Broeder Hugo was al-

leen, hij had met niemand den vredewensch te deelen, dewijl hij de laatste novitie van Afflighem was.

In 't klooster heerschte doodsche stilte. Een zamer dan ooit schenen de lange korridors, en toen de novitie in zijne cel teruggekeerd was beving hem eene huivering, eene schrikkelijke benauwdheid. Pas was hij daar, toen er geklopt werd. 't Was een zijner medebroeders:

- 'De eerwaarde Abt wenscht u dezen avond nog te spreken.'
- 'Ik ga aanstonds komen.'

Eenige oogenblikken nadien zat Broeder Hugo voor den Abt geknield:

- '*Pax tecum!* mijn zoon,' sprak de eerwaarde man; 'vrede zij met u!' deze woorden zegde ik u bij uwe intrede, nu herhaal ik ze ook bij 't scheiden; nog eens, treed moedvol de wereld in; u verwachten rampspoedige maar ook gelukkige dagen; gedenk steeds dat gij een kind van den H. Benedictus zijt; sticht uwe medegezellen; tracht overal goed te doen, kruisigd uw vleesch en gij zult den vrede vinden.... en keeren wij hier eens terug, kom dan ook weêr, gij zult hier altijd broedrenharten vinden..... Uwe kleederen heb ik op uwe

cel doen brengen; trek ze aanstonds aan, verlaat het klooster langs den hof; want er loopen bespieders rond; wees voorzichtig; is de baan niet al te veilig schuil voor eenige dagen in d'een of d'andere woning; de brave menschen van de nabuurt zullen gelukkig zijn u dienst te bewijzen; daar is wat geld voor uw onderhoud..... Nog eens, mijn lief kind.... tot wederziens, hoop ik.... hier, of in een ander leven, bij den goeden God!'

Van overkropte droefheid kon Broeder Hugo geen woord uitbrengen; de klanken verstirven op zijne lippen; snikkend en in tranen smeltend verliet hij de Cel van den Abt en was weldra weêr in de zijne, alwaar hij zijne kleederen vond liggen; hij legde zijnen schapulier af na hem eerbiedig gekust te hebben; insgelijks zijnen toog, trok zijne oude ploenje weêr aan, knielde nog eenige oogenblikken op zijn bidbankje, den Hemel om een voorspoedig afreizen biddende, kustte den steenen vloer zijner Cel, nam het kostelijk boek onder den arm en weldra was hij op den korridor. Nog eens keek hij om naar de plaats waar hij zoo gelukkig een jaar van zijn leven had doorgebracht; was 't niet een eeuwig vaarwel dat hij gezegd had? Zou hij ooit kunnen terugkeeren?...

Op den korridor vond hij eenige zijner medebroeders, die hem stilzwijgend de hand drukten, en eenige stonden nadien was Broeder Hugo weêr op den weg langs waar hij een jaar vroeger naar de Abtdy gekomen was.

't Was pikdonker; in de verte zag men eenige kleine lichtjes als sterretjes flikkeren; niets hoorde men tenzij het, getik der horlogie van den kerktoren van Afflighem, en soms van verre het geblaf eens getrouwen wakershond. Wat werd het toch donker in het hart des jongelings! welke bevreezende gedachten werden de zijne. De boomptjes schenen hem allen bespieders te zijn; elken oogenblik docht het hem dat deze op de baan gingen springen om hem gevangen meê te te voeren; op den steenweg werd het hem nog akeliger; het geruisch der boomen klonk in zijne ooren als een wapengekletter; 't gerucht zijner eigene voetstappen joeg hem schrik in; voortgaan dat dierf hij niet meer!..... Ei! daar, aan het begin van den berg ziet hij iets zwarts naderen; onderscheiden kon hij niet; vol angst blijft hij staan; de naderende donkerheid wordt allangs om grooter..... zij is maar eenige honderde stappen meer van hem! mijn God! 't zijn

krijgslieden; hij hoort hunne wapens rammelen; eenige minuten nog en zij zijn bij hem.... Volschrik springt Hugo van den steen weg af in den hof die aan den weg paalt, en verbergt zich zoo veel mogelijk achter de boomstruiken..... Men hoort reeds den gelijken tred der naderende lieden; zij spreken onder elkander in 't fransch; zij gaan voorbij de verbergplaats van Hugo, en deze bemerkt nu hunne groote hairen mutsen; hemel, sta mij bij! dacht hij, 't zijn fransche gendarmen; misschien komen ze nog van den avond onze Broeders wegjagen; hoe gelukkig ben ik ontsnapt..... Maar, wat nu gedaan! misschien is deze eerste bende door eene tweede gevolgd; wie weet of er geen bespieders achterna gaan komen; naar Aalst gaan durf ik toch niet; kom aan, moed geschept, laat ons ergens eene schuilplaats zoeken.

De jongeling luisterde nog eens wel of de krijgslieden verdwenen waren; in de verte hoorde hij hunne voetstappen; deze verflauwden, vergingen; hij hoorde niets meer ten zij 't hevig kloppen van zijn eigen hart; bevend kwam hij terug, op den steenweg, keek zooveel hij kon voor en achter zich en waagde het eindelijk stadwaarts Bouchout berg af te dalen. Zoo ging hij eenige oo-

genblikken, niet wetende wat doen en door duizend gedachten te gelijk bestormd.... Eindelijk, was zijn besluit genomen: 't eerste huis 't gereedste zou hij aankloppen, zijne gelegenheid vertellen en eene bergplaats voor den nacht en den volgenden dag afsmeeken; was er onraad, of werd hij slecht ontvangen, hewel! hij zou zich dan ook weten uit den slag te trekken.

Hoe wisselvallig is toch s'menschen leven hier op aarde! Nu zijn wij in vreugd dan in droefheid; heden geschokt door dezen, morgen door genen hartstocht, den eenen dag in rust en vrede, den anderen in onrust en vervolging! waarlijk! 't leven is hier als eene ontstuimige zee; nu klimmen de baren tot in de wolken dan dalen zij in de diepste afgronden; nu vertoont de onmeetbare waterplas een bekoorlijk, een lief schouwspel, dan verschrikt hij door zijne bulderende tempeesten!... Ta! Ta! hoor ik eene lezeres zeggen, schrijver, laat toch eenige oogenblikken uwe wijsgeerige bemerkingen daar, en volgen wij liever de stappen van Broeder Hugo; wie weet, zullen wij hem nog terugvinden.... Inderdaad Hugo heeft reeds den steenweg verlaten, een zijbaantje ingeslagen en is niet meer te zien.... Kom, lezer, voor

ons immers zijn geene deuren gesloten, wij kennen geen afstand; gaan wij in dit huisje dat ginds op eenige stappen van de groote baan ligt... Treden wij stoutelijk binnen... Ha! onze vriend zit er reeds aan den haard terwijl een meisje bezig is de tafel in orde te brengen; in de kamer bevinden zich nog twee andere personen: een oude grijsaard en eene vrouw die, op 't uitwendig te oordeelen, reeds de vijftig moet bereikt hebben. 't Geen broeder Hugo vertelde moest die brave menschen fel ontroerd hebben, want op 't oogenblik dat wij binnentreden zijn de oogen van den grijsaard ten gronde gericht, terwijl de vrouw en het meisje medelijdend de hare op den jongeling gevestigd houden.

Gedurend eenige oogenblikken bleven allen stilzwijgend.

- 'En gij zegt,' onderbrak de grijsaard, ' dat de gendarmen daar even naar Afflighem getrokken zijn. Goede God! wat zal er van die arme Paters, van onze weldoeners geworden? Waren onze jongelingen hier nog! Maar bijna allen zijn, gelijk onze Jan, moeten soldaat worden en de anderen zwerven als dieren in de bosschen.'

- 'Maar, zou er geen middel zijn de

Paters te gaan verwittigen?' vroeg de vrouw.

- 'Zij zijn al lang verwittigd,' antwoordde Hugo; 'de eerwaarde Abt zelf heeft mij gisteren gezegd dat hij enkel voor de gewapende macht zijn gesticht zal verlaten; hij wil voor iedereen doen zien het geweld dat gepleegd wordt.'

- 'Wat hebben wij toch al van die monsters moeten verdragen,' ging de grijsaard voort; 'onze kerken zijn gesloten, willen wij mis hooren, wij moeten het in d'een of d'ander woning doen, en zoo heimelijk alsof wij daardoor eene misdaad bedreven; onze kinderen zijn ons ontrukt, wie weet of wij ze ooit zullen wederzien: de Franschen vervullen onze ooren met Godslasteringen; en ze durven dan nog zeggen dat zij ons de vrijheid brengen; maar, wie vroeg hun de vrijheid? Wilt gij weten welke vrijheid zij ons brengen: zie, jongeling, daar, op den wand, het beeld van onzen Verlosser; hewel, zooverre gaat het dat wij dit beeld in den dag moeten verbergen; het zicht ervan alleen ware genoeg om ons allerlei kwellingen op den hals te trekken; den zondag mogen wij niet meer vieren, wij mogen niet meer onzen God bidden!... En nu gaan ze nog onze wel-

doeners verjagen; maar wat gaan de arme menschen hier doen? Wie zal de kinderen leeren, de zieken bezoeken, de ongelukkigen helpen en vertroosten? Wat zullen zij ons in hunne plaats weêrgeven?... Ach! wat moet ik in mijne oude dagen nog zien?'

- 'Grootvader, 't is gereed,' sprak het meisje.

- 'Goed, kind, jonge heer 't spijt ons dat wij u niet beter kunnen ontvangen; doch wees er zeker van, 't is u van harte gejond; dezen nacht blijft gij hier op ons zolderkamerken slapen en morgen zal onze Trien eens den steenweg op en af gaan om te zien of gij in veiligheid in de stad zoudt kunnen geraken.'

Hugo zette zich aan tafel, de grootvader nam zijne slaapmuts af, maakte het heilig kruisteeken en bad luidop de gebeden voor het eten; volgens de gewoonte der buitenlieden bestond het avondmaal uit gestoofde aardappelen en botermelkpap. Trien had de beste tellooren, lepels en vorken uit de kas gehaald; dit alles pronkte op een van netheid krakend ammelaken; en middelerwijl de anderen aan 't eten waren, bereidde het goede kind een lekkeren eierkoek. Zij had toch zoo'n compassie met den armen jonge-

ling die uit zijn klooster was moeten vluchten en misschien gelijk haar broeder in handen van onmeêdoogende gendarmen ging vallen. Hugo liet zich alles goed smaken; de geleden angst had hem uittermate afgemat en weldra kreeg hij zijne opgeruimdheid van geest terug.

- ‘Woont gij hier al lang? Vroeg hij aan den grijsaard, toe zij na geëten te hebben bij 't vuur gezeten waren.

- ‘In deze woning ben ik geboren en opgebracht, jonge heer; 't is de eigendom der Abtdijheeren; 't is dank aan hen dat ik hier nog woon en niet tot den bedelzak gekomen ben; toen mijns dochters man over tien jaren gestorven was en wij met twee kinderen zaten, zonder te weten van wat hout pijlen maken, toen heeft de heer Abt ons voor niet laten wonen en daarenboven door zijne werklieden ons land laten beploegen. En zoo zijn er hier honderde personen door de Abtdij gered en geholpen geworden; niet langer dan verleden jaar brandde de schuur van den pachter hierneven af; de heeren hebben hem eene nieuwe, veel grootere dan de eerste, doen opbouwen. Verscheidene boeren zou ik u kunnen noemen die door eene sterfte in hunnen stal ten gronde zouden geweest zijn

zonder den bijstand dier goede paters.'[1]

- 'Ja,' onderbrak de vrouw, een menschenhart zou ervan breken als men denkt dat die brave mannen nu gaan bestolen en van hier verjaagd worden. Wien hebben zij toch ooit iets misdaan? Wat gaat er van ons allen geworden als zulke schrikkelijke dingen onder de zon gepleegd worden? En watgaan de arme menschen nu doen?'

- 'Dat trekken die mannen zich niet aan,' sprak de ouderling. 'Hebben zij u

(1) Hier zullen de verlichte blaffers wellicht tegen uitvallen en herhalen wat zij in dezen of geenen slechten roman nopens de kloosters gelezen hebben. De kloosters verarmen een land! ziedaar de thema dien de liberalen en vrijdenkers sedert meer dan eene halve eeuw bewerken. Hoe komt het dan dat de ouderlingen uit de omstreken van Afflighem juist spreken gelijk de oude grootvader hier? Hoe komt het dat de tranen hun in d'oogen komen als zij van dien gelukkigen ouden tijd hooren spreken! Wat geluk dat de paters weerkomen roepen zij uit! Nog eene pil welke de kloosterhaters moeielijk zullen doorzwelgen, is deze: Engeland had in de 16e eeuw 800 kloosters: weg met dien papenwinkel, riep de vuile boef Hendrik VIII, en al die kloosters werden afgeschaft, en hel geld en goed gestolen of verdeeld. Weet gij wat er gebeurde? De kloosters waren weg, maar de gevangenissen vermeerderden, en korten tijd nadien had Engeland 11,000 gevangenissen en een eiland waar men jaarlijks duizende schurken en dieven moest heên sturen. En 't zijn daar geen kleine kerkers! een onder den hoop, die van Milbank, is groot genoeg om al de gevangenen van Europa te bevatten.
In Italië heeft men onlangs ook de kloosterlingen verjaagd. En wat gebeurt er? De kloosters zijn in prisons of casernen veranderd en in plaats van paters die 't arme volk onderwezen, hielpen en troostten, zijn er nu tienmaal meer andere paters moeten komen, paters met groole hairen mutsen, met sabels en geweren om 't volk te bedwingen, naar 't gevang te sleuren of omverre te schieten.

gevraagd wie voor u den kost zou gewonnen hebben, als zij uwen zoon hier kwamen halen om soldaat te worden? Hebben zij dit gevraagd aan de menige stokoude vaders en moeders die zij allen steun ontnomen hebben? Ach! 't is eene straf des hemels, en zij zeker, kinderen, de wereld kan zoo niet lang meer staan. Als de beul Robespierre of Marat, die zich dagelijks in menschenbloed baadt, als een dier beide monsters den Antechrist niet is, dan versta ik mij er niet aan.'

- 'Maar, zei Hugo, goede man, als allen hier die Paters zoo geern zien, hoe komt het dan dat de Franschen ze kunnen verjagen?'

- 'Wat kunnen wij toch tegen de overmacht, tegen het geweld doen? Hebt gij niet gehoord hoe zij langs de kanten van Antwerpen, de lotelingen die zich durfden verzetten, behandeld hebben. Met honderde huizen zijn daar verbrand, met duizende jongelingen onder 't kanon gevallen, gelijk de koornaren onder het zeissen. Wat kunnen wij doen, tenzij die beulen verwenschen en vervloeken, tenzij God bidden en smeeken dat die geesels spoedig van ons mogen verwijderd worden. 't Zal eene goede les zijn voor de dwazerikken die zich aan 't lokaas der vrijheid hebben laten vangen? Over korten tijd

waren er hier ook zulken; menigmaal heb ik met hen in *Bourgonje* in twist gelegen: O! de vrijheid ging hier komen! wij gingen leven gelijk visschen in 't water; deze en gene misbruiken gingen verdwijnen; de Pastoors en Paters waren dit en dat; in een woord, veel was niet genoeg; en nu dat zij die vrijheid beproefd hebben, nu beklagen zij zich bitterlijk hunne verblindheid; nu dat onze dorpskerk gesloten is en dat wij niet meer vrij zijn te samen onzen God te bidden; nu dat onze oude pastoor is moeten gaan vluchten, nu zouden zij de hairen van spijt en berouw uit hun hoofd rukken. Geloof mij, vriend, wij hebben vrijheid genoeg; wij leefden gelukkig onder onze Paters en wie weet hoe de heeren, die hunne goederen zullen overnemen, ons gaan behandelen, of ze ons 't laatste stuiverken niet zullen afpersen!.... Maar kom, jonge heer, waarschijnlijk zult gij veel vermoeid zijn; wij gaan ons avondgebed lezen en dan zullen wij ons ter rust begeven; wees zonder vrees; niemand kan weten dat gij hier zijt; morgen al heel vroeg zal onze Trien naar d'Abtdij gaan zien hoe er alles gesteld is; gij blijft hier tot 's avonds en dan kunt gij langs de groote baan of langs eenen binnenweg veilig in de stad geraken.'

Allen zetteden zich voor het kruisbeeld op de kniën en de grootvader begon de dagelijksche gebeden welke zijne stem reeds bijna eene eeuw, Gode ten dank, op die plaats had doen weêrgalmen. Vuriger als heden was er misschien in dit huisje nooit gebeden. Wat moest de stem dier zuivere en Godminnende landlieden aangenaam voor den troon des Almachtigen ruisschen; wat moest het als eene geurige wolk, als eene zoete harmonij ten hemel klimmen! Helaas! op veel andere plaatsen ging het heel anders; in stede van dankzeggingen klonken er vermaledijdingen en godslasteringen, in stede van het liefdevolle vader ons, gingen er dampen van haat, verdrukking, van helsch gejubel naar omhoog!.... Terwijl dit nederig gezin, die menschen gemarteld en vervolgd voor de rechtvaardigheid, in ware broederlijkheid vereenigd waren, hadden er andere vergaderingen plaats in welke plannen gesmeed werden om deugd en eer te verdrukken, om moordaanslagen te doen gelukken. 't Was het uur der duisternis, het uur der bekoring, het uur van den kwade.

Lezer, hebt ge ooit in een dier patriarkale boerenwoningen gelijk er, God dank, nog vele in ons Vlaanderen zijn, het avondgebed

bijgewoond? Heeft u niet een traan van ontroering het oog bepereld toen gij een ouden grootvader of eene teedere en zoetluidende kinderstem den algoede hoordet smeeken voor overledenen en voor levenden, voor Kerk en voor Vaderland, voor dieren en vruchten, voor aanwezigen en voor reizigers! De vrijgeest of de stadsche muskadin moge over die gedurige herhaling van gebeden grimlachen, hij immers kent de ware genuchten der ziel niet meer; ongeloof en wellust hebben hem de zoete vreugden des familielevens ontzegd; wij vinden dit gebruik overschoon, wjj treffen er eene dichterlijkheid, eene broederlijkheid aan die elders te vergeefs gezocht wordt; eene herdenking, eene veree niging met eenen door de dood weggerukten vader of moeder, met afgestorvene broeders en zusters, eene gedurige versmelting met de bewoners van hierboven!.....

Voor onzen Jan opdat Ons Heer hem in den oorlog spare en gezond t'huis weêrbrenge; ging de bevende stem des ouden mans;.....

Voor onze weldoeners de goede Paters van Afflighem, opdat hunne beproeving van korten duer zou wezen en zij welhaast hier mogen weêrkomen.....

Voor onzen jongeling, opdat hij aan zijne

vervolgers moge ontsnappen;.... voor al de vijanden en vervolgers der H. Kerk..... werden ook eenige Onze Vaders gezegd, daarna stond de grootvader recht, gaf allen met wijwater de benediktie, drukte met een welgemeenden *goeden nacht* Hugo's hand; de moeder leidde hem op het zolderkamertje en eenige minuten nadien was de oude novitie van Afflighem ontkleed en te bed.

Welk verschil tusschen gisteren en nu!... Gisteren was hij nog kloosterling, sliep hij nog in het zoo lief geworden celleken, nu was hij de wijde wereld in, en ging er den eersten nacht doorbrengen. Wat stond er hem nog te wachten? Zou hij overal zulke vriendelijke wezens ontmoeten en zoowel ontvangen worden? Zou hij morgen in de handen der Franschen niet vallen, naar de caserne gesleurd en er, niet door gezamentlijke gebeden maar door gevloek en getier, in slaap gewiegd worden? Zoo peilde Hugo de toekomst, zoo martelde hij zich zelven af, schiep zich schrikverwekkende tooneelen, verpletterende stormen, gelijk de moeder van den zeevaarder die terwijl haar zoon op zee is, hem met de oogen volgt, hem nu door de bruisschende golven heên en weêr geslingerd, dan tegen rotsen gestoten en verpletterd

ziet of in onmeetbare diepten begraven. Na vele uren van pijnlijk denkens, kwam de slaap Hugo's oogen dicht sluiten.

Keeren wij terug naar Afflighem ten einde er ooggetuige te zijn van de vrome daden der Jacobijnen.

's Avonds was de eerweerde Abt reeds verwittigd van de aankomst der gendarmen; geheel dien nacht was hij met zijne medebroeders ieverig aan 't werk geweest om geschriften in orde te brengen, 't geen er nog kostelijk in de abtdij overbleef te verbergen en alle verdere maatregels voor 't vertrekken te nemen. ‘En nu in Gods handen, zegde de eerwaarde man; broeders, rusten wij eenige uren, 't zijn de laatste welke wij hier zullen overbrengen.’

Inderdaad, 't was zoo: 's anderendaags al heel vroeg trok de bende gendarmen, die in 't dorp vernacht had, naar Afflighem; bijna geen levende ziel was er op 't veld te vinden, dewijl de buitenlieden toen tertijds enkel door 't zien dier gewapende mannen vol schrik en angst geslagen waren; hier en daar bemerkte men er een die langs binnen wegen kloosterwaarts trok om van verre te zien wat ging gebeuren.

Aan de groote poort bleef de bende staan:

‘Blijft gij hier, zegde de brigade-overste in de fransche taal, mijne zending gebiedt mij zooveel mogelijk 't geweld te vermijden; ik ga dus eerst den overste spreken.’

- ‘Verwittig den burger-overste dat wij hier zijn om de bevelen der Fransche republiek uit te voeren,’ riep hij den broeder portier barsch toe.

- ‘Zorg dat niemand hier buiten gerake, riep de brutale franschman aan zijne mannen; want hier zijn nog eenige lafhartigen die weigeren de republiek te dienen; dezen vooral moeten wij krijgen. Als 't nood doet, zal ik u roepen.’

Daarmeê volgde hij den portier; deze, hoewel van de aankomst der gendarmen verwittigd, was heel onthust; van tijd tot tijd bekeek hij schuins weg den aardigen gast welke hij nu naar 't konvent bracht; beiden bleven stilzwijgend, men hoorde niets tenzij 't gerucht van 's krijgsmans slependen degen op de marmersteenen van de lange corridors en diens harde voetstappen.

De portier opende eene deur, die der spreekkamer.

- ‘Ik ga den eerwaarden Abt kennis uwer komst geven.’ Daarmeê vertrok hij.

De gendarm nam eerst de kamer in oogen-

schouw; zij was een voudig maar net versierd; een zetel, vier of vijf stoelen, op de schouw een wit marmeren kruisbeeld, waaronder eene O.L. Vrouw; op de muren spreuken der oudvaders.

- ‘Afgoderij en fanatismus! overblijfsel der domme tijden! sprak hij bij zich zelven naar hetbeeld des Zaligmakers en dit zijner heilige Moeder ziende, en zich in den zetel neerwerpende; ‘dit alles gaan wij hier doen verdwijnen en door de zinnebeelden der vrijheid en der broederlijkheid vervangen. Hoe hebben de menschen toch zoolang in de slavernij kunnen wroetelen?’

Hij nam zijne ledere tesch, haalde er eenige papieren uit, en legde die op de tafel open:

- ‘Alles in orde; bevel om de voormalige abtdij van Afflighen te doen ontruimen, de bewoners ervan aan de deur te zetten en deze die de republiek met de wapens kunnen dienen naar Aelst over te brengen. Verders, eenige mannen hier te laten tot de komst der fransche commissarissen die heel den boel zullen te koop stellen..... Drommels waar blijft de burger? zij houden zeker den spot met ons! Wat! in plaats van mij hier iets aan te bieden, laten zij mij hier alleen zitten

schilderen! Goed nog dat ik opgepast heb en mijne mannen aan de poort gelaten; zij zitten als eene muis in de val..... Ik zal toch trachten alles zonder geweld gedaan te krijgen, want men zegt dat die mannen hier nog al geerne gezien worden! Die Belgen willen toch van de vrijheid niet! De fransche republiek wil hen veredelen, uit de slavernij trekken, als broeders omhelzen en die onnoozelen blijven koppig, bieden tegenstand, of vluchten voor ons alsof wij duivels waren. Met de meeste moeite der wereld hebben wij in dit vervloekt dorp kunnen vernachten; en wie weet wat ons al te wachten staat!.... Maar wij zullen alles kort en goed gaan maken, het nest zuiveren en daarmeê marsch!

- 'Ten drommel! sprak de brigadier, na eenige oogenblikken wachtens voort. Ten drommel! waar mogen die gasten blijven?... Zouden zij mij wel eene pert durven bakken aan mij, afgezant der republiek!..... kom, zien wij of er buiten geene ziel te zien is.'

De franschman maakt zich gereed de deur te openen, toen bij in de verte een gerucht voetstappen hoorde, hij wierp zich terug in den zetel, legde zijn degen opde kniën, wreef eenige keeren overzijne knevels en wachtte dan in trotsche houding de aankomenden af.

De Abt trad binnen gevolgd van den prior en een anderen monnik.

Zonder opstaan wees de franschman naar de op tafel liggende papieren, en zegde barsch weg.

- ‘Burger, gij ziet hier voor u den gezant der fransche Republiek; gelief kennis te nemen van deze stukken.’

De Abt nam de stukken in de handen en las ze met halfluide stem de andere monnikken voor. 't Was eene laatste uitnoodiging waarin de commissarissen der Republiek hem andermaal uitnoodigden de abtdij van Afflighem te ontruimen; in geval van weigering zou hij ertoe door de gewapende magt gedwongen worden..

- ‘Gods wil geschiede!’ zegde de Abt met bevende stem; dan zich tot den brigade-overste wendende:

- ‘Neen, heer overste, sprak hij plechtig, neen! ik kan of wil mij niet medeplichtig maken aan de schandaad welke gij gaat uitvoeren. Deze abtdij hoort ons toe; zij is onze wettige eigendom en geene menschelijke macht kan ons verplichten ze te verlaten!’

- ‘Gij vergeet dat ik hier met eene brigade gendarmen gekomen ben, sprak de

franschman; gij vergeet dat het maar eenen oogwenk werk ware om u uwe koppigheid te doen uitboeten! Geene redeneeringen kunnen u baten! En wat vermoogt gij toch tegen de Almachtige Republiek!'

- 'Wat wij vermogen! riep de Abt plechtig de hand ten hemel richtende. Wat wij vermogen! Alles, mijnheer, ja alles! ons lichaam is in uwe handen, maar onze ziel zal vrij blijven! Wij zullen protesteeren tegen de eigendomschending welke gij hier durft komen plegen! Wij zullen u en uwe Republiek voor eeuwig aan den schandpaal nagelen. 't Is u niet genoeg geweest ons geld en goed af te persen, ons met knevelarijen te overladen, ons van alles te berooven, gij durft ons nog dwingen den grond op welken wij leven te verlaten!... Ja, de Republiek is almachtig; ja, zij troont overal door geweld en bloedstorting; maar hierboven is nog iemand, machtiger dan al de Republieken der wereld.'

- 'Bah! bromde de brigadier, den man van hierboven hebben wij afgeschaft.'

- 'Ja, ging de Abt voort, er is nog eene operste rechtvaardigheid, er leeft nog een wreker der verdrukte en vervolgde onschuld, en aan dezen vermogen wij u aan

te klagen! onthoud het wel: uwe Republiek zal verdwijnen gelijk het brommend ongediert in de lucht; met schande zullen uwe vuige daden voor eeuwig geboekt staan en onze Abtdij zal u allen overleven; gij kunt hier alles omverre werpen en vernietigen; dit zal u tot meerdere schande strekken. Eens zullen wij hier terugkeenren en wanneer men de door u tot puinen gebrachte Abtdij zal herstellen, dan zal iedereen zeggen: Hier leefden eenige zelfsopofferende personen; zij dienden God, hielpen hunnen evenmensch overal waar het in hunne macht was; en er zijn ellendelingen gekomen, die met de woorden *vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid* op de lippen, slechts haat, verdrukking en geweld in het hart hadden; en deze hebben die personen met het wapen als booswichten uit hunne huizen verdreven en van hunnen wettigen eigendom beroofd....'

De krijgsman was ongeduldig geworden; toen de Abt in de bedreigingen tegen de Republiek uitviel, had hij reeds de hand aan 't gevest van zijnen degen; maar iets goddelijks uit de oogen van den eerbied waardigen grijsaard stralende, hield hem op zijne plaats als verlamd.

- ‘Genoeg van die sermonen! viel hij eensklaps den Abt in de rede; wij hebben hier waarachtig geenen tijd te verliezen. Wilt gij ja of neen aan dees bevel gehoorzamen of moeten mijne mannen u dwingen?’

- ‘Neen, antwoordde de ouderling met kalmte, neen! 't geweld alleen kan ons hier doen weggaan.’

- ‘Dan zal ik mij gedwongen vinden andere middelen te gebruiken!’ riep de franschman in gramschap uit. ‘Binnen vijf minuten ben ik terug; denk nog eens wel na of 't geraadzaam is de bevelen der Republiek te trotseeren.’

Hiermede verliet hij de kamer.

- ‘De laatste dag is dan voor onze Abtdij gekomen,’ zuchtte de eerwaarde Abt; ‘komt, verwittigen wij onze medebroeders en bereiden wij hen tot hetgeen gaat gebeuren.’

Eenige oogenblikken nadien bevonden zich al de monnikken van d'Abtdij, ten getalle van 29, in de kapel; stilzwijgend en roerloos stonden al die mannen daar de gewapende macht af te wachten; eenigen weenden, anderen waren in stomme gepeinzen verslonden; eensklaps vlogen de kerkdeuren open; de brigade gendarmen trad binnen, en even als de ergste booswichten werden de monnikken

bij de schouders gevat, en tot buiten de poort van hun klooster gesleurd.

Buiten was alles kaal en naakt; de boomen waren ontbladerd, de velden ledig, de zon was achter dikke, koude wolken verborgen; een gure wind verkondigde de landlieden dat de herfstzon hare laatste stralen geschoten had en dat de droevige winter ging aankomen; droeviger nog was 't hart dier monnikken! Velen onder hen wisten niet waarheên de schreden te wenden! En dan nog zouden zij ergens de rust, den zielvrede vinden welke zij zoo ruimschoots in Afflighem genoten hadden? Neen, al de schatten der wereld konden niet opwegen tegen 't geen hun kwam ontnomen te worden! En daarom schoot hun gemoed vol toen zij de kloosterpoort achter hen zagen sluiten, daarom stortten zij wanhopige tranen en konden hun gejammer en geklag niet inhouden.

Vooraleer heen te trekken bleef de Abt eenige oogenblikken stil staan; hij bedankte den brigadier die hem uit zijne woning had verdreven, zeide nogmaals dat hij hoopte binnen korten tijd met al zijne broeders naar Afflighem terug te keeren en ging dan in het kasteel van Overham eene schuilplaats zoeken. Met opene armen werden de vervolgde

Paters daar ontvangen; gedurend verscheidene weken huisden zij er en lazen dagelijks Mis in de kapel van dit kasteel; doch daar ook waren zij weldra niet meer veilig en dan begon de bitterste scheiding. De Abt verschuilde zich te Hekelghem, bij den greffier, alwaar hij vriendelijk ontvangen en gehuisd werd. Hij bleef daar wonen tot aan zijne dood; hij zag zijne schoone Abtdij geheel en gansch vernietigen en werd aldus in zijne schoonste hoop te leurgesteld; de zoo geleerde als brave man hield zich onledig met de geschiedenis zijns kloosters, 't welk hij *zijne bedroefde moeder Afflighem noemde*, te beschrijven; dit werk beslaat 14 boekdeelen; de Abt stierf te Hekelghem in 't jaar 1807. De overige monnikken zochten ook eene schuilplaats, eenigen verborgen zich bij hunne familie of in vrienden huizen, anderen werden gevangen genomen en naar de eilanden in ballingschap gestuurd, zoodanig dat geheel het personeel der Abtdij kort nadien langs alle kanten verstrooid was.

Te nauwernood waren de Paters uit hunne woning verdreven, als verscheidene fransche commissarissen er toe kwamen. 't Waren meestal mannen met dikke buiken en wijnroode neuzen, fransche ratten naar hier

afgezakt om zich op de kosten der inboorlingen zat te eten. Met misprijzen op 't gelaat doorliepen die gasten de abtdij, namen nota van 't kostelijkste dat er overgebleven was, hielden er eenige dagen goede cier en lieten bij hun vertrek de abtdij ter bewaring aan eene bende fransche soldaten; wat feest die kerels hier hielden, dat hoeft niet gezegd; de franschen waren hier gekomen met de broederlijkheid op de lippen; maar eens meester, dan keerde de kaert; wij werden behandeld als overwonnenen; onze vrijheden werden verbeurd, onze duurbaarste rechten gekrenkt; wij bezweken onder de belastingen; en stoutelijk mag gezegd worden dat de eenige jaren, welke België als fransche provintie beleefde, de droefste waren die in ons land ooit gezien heeft.

't Ging hier gelijk in alle revolutien, gelijk het nu in Italië gaat, eenige stoutmoedige franschmans, eenige inlanders die eer en geweten slachtofferden en vuige landverraders werden, troonden en zwierden hier als in een luilekkerland, terwijl de brave burgers; onder 't geweld bukkende, zuchtten en beelden; de soldaterij stak fier het hoofd omhoog en al wie een degen of eene sabelhoos aan de zijde droeg, dacht hier-

door alleen den burger vlak in de oogen te mogen zien, te plunderen en te bestelen. Zoo was het ook te Afflighem; de franschmans hadden er zooveel noten op hunnen zang, zij persten de naastbijwonende in woners zoo geweldig af, dat deze hun geduld verloren, en aangeleid door den heer van Moorsel het garnizoen aanrandden, overwonnen en in de zaal der abtdij opgesloten.

Ja maar, het spel was daarmeê niet uit; de franschen kwamen in grooter getal af, namen de abtdij weêr, en leidden den heer van Moorsel gevangen mede. Als weder wraak hielden zij eenige dagen in de abtdij schandelijk huis, plunderden wat plunderenswaardig was, ontheiligden of braken af wat met hunne goddeloosheid strookte; de altaren werden verbrijzeld of voor eeuwig geschonden, de biechtstoelen vernield, de kostelijke beeldsnijwerken beschadigd; de geheiligste plaatsen der kerk en van 't klooster ontheiligd; kortom zoo schandig was 't gedrag van dit gespuis dat na eenige uren de schoone abtdij van Afflighem niet meer kennelijk was.

Nadat een woest krijgsvolk zijne razernij door godslasteringen, door plunderingen

door ontheiliging bot gevierd had, vertrok het, tot groote vreugd der in woners, die niets zoo zeer wenschten dan van dit geboef ontslagen te zijn. De fransche ratten en belgische verraders keerden dan nog eens weêr om de goederen der abtdij, landen, hovingen, en gebouwen te verkoopen. Tot eer der bewoners dient gezegd te worden dat bijna niemand iets koopen wilde van 't geen de paters kwam ontstolen te worden. 't Volk begreep hier zeer wel dat eene wet der fransche republiek niet in staat was de opperwet der rechtvaardigheid te vernietigen; dat degenen die gestolene goederen koopen zoowel plichtig zijn als die ze gestolen hebben.

Wat de verkoop dier goederen opgebracht heeft, daar zal wel niemand ooit het fijn van geweten hebben. Waarschijnlijk zal 't gegaan zijn zooals nu in Italie; 't liberaal gouvernement doet er ook de kerkelijke goederen verkoopen, en hoewel 't beloep ervan op 600 millioen mag berekend worden heeft de Staat er weinig of niets van genoten. Die verbazende som is gesmolten gelijk sneeuw voor de zon, en is ook gedeeltelijk blijven steken in handen van roofachtige en bedriegelijke agenten der domeingoederen. Een lid der

Kamêrs van Italië, d'heer Reggio, vroeg onlangs den heer minister rekening over die verkooping van kerkgoederen: ‘Wat heeft de Staat erbij gewonnen? vroeg hij. Niets, integendeel, hij zal er veel, zeer veel bij verliezen. Wat heeft men gedaan met de gouden en zilveren voorwerpen, met de juweelen, met de geheiligde vaten, met de schatten waarvan men de kerken beroofde? Ja, ik vraag hem eene opgave van al de voorwerpen van kunst, van de schatten in goud en zilver, dat hij ons zegge wat hij ermede gedaan heeft, wat hij ermede doet? De agenten der domeingoederen zijn met ongeloofelijken iever op de altaren geklommen, en hebben de kostbaarste sieraden er afgerukt. Ja, zij hebben alles medegenomen en nu bevinden wij ons in een deerniswaardigen toestand.’

Op onze beurt vragen wij insgelijks: Wat heeft het volk toch gewonnen, onder zedelijk en stoffelijk opzicht, bij die vernietiging der kloosters en abtdijen? Wat hebben de pachters erbij gewonnen dat de landerijen, van geestelijke in wereldlijke handen overgingen? Wat bracht het volk meer voordeel bij, de gedurige, nooit geweigerde hulp der paters, of de knevelarijen van een woest soldatenkorps,

en eene in puin gebrachte woning?

Ja, eene in puin gebrachte woning! Want welhaast kwamen de koopers der goederen met noodige werklieden af; dezen om den kerktoren van hout en zink te ontrooven, de klokken in dikke stuivers te vergieten; genen om de kunstig gesnedene poorten, de kostelijke marmersteenen weg te voeren; anderen om de graven te ontheiligen, de zinken kisten uit den grond te halen en de eerbiedwaardige asch van vrome vorsten en heilige kloosterlingen in den wind te werpen. Een recht vernielings werk begon te Afflighem; kunst, oudheid en heiligheid, niets werd gespaard, niets vond genade voor de roofgierige koopers; datgene wat de kloosterlingen door eeuwen van noeste vlijt en moeite opgerecht hadden, wat de bewondering van allen gaan de hield, werd onmeedoogend vernietigd; en de vreemdeling die eenige jaren nadien ter plaats kwam, zou in stede der prachtige abt dij een ongeregelden hoop steenen gevonden hebben; hier stond nog eene praalpoort recht, daar verhieven zich eenige treurige en naakte kerkmuren; ginds reusachtige brokken marmersteenen; mettertijd verdwenen die ook, dewijl de grond beploegd en tot land gemaakt werd.

Jaren en jaren verliepen, het bisschoppelijk huis, door de Vandalen gespaard, werd door een landbouwer bewoond; de kapittelzaal, in welke vorsten en graven van Vlaanderen, bisschoppen en kloosteroversten vergaderd geweest waren, diende nu eens als schuur, dan als koei- of verkenstal; de grond, door Sinte Bernardus en na hem door zooveel heilige en roemwaardige mannen betreden, diende nu tot de laagste gebruiken. Eenzaam en doodsch was 't op die plaats; meermaals ging het gerucht onder de naburige landbouwers op dat de geesten der overledene paters, dergene wiens overblijfsels in den wind gestrooid waren, weêrkeerden om den bewoners schrik, angst en beternis in te boezemen; wanneer de boer er voorbij moest om zijn land te bewerken, dan teekende hij zich met het kruis, dan vertelde hij aan zijn zoontje, dat voor hem schup en spade droeg, hoe in vroegeren tijd daar een groot schelmstuk gepleegd was, hoe eene bende slecht volk herwaarts gekomen was, de gezalfden des Heeren verjaagd, hunne kerk vernietigd en al hunne goederen gestolen had; en hoe nu alle nachten op diezelfde plaats de geesten der verjaagden en bestolenen kwamen spoken; lust het u dien landbouwer te volgen,

gij zult hem 's avonds, bij vrouw, kinderen en kennissen gezeten, de schrikverwekkenste historiën over die spokerijen hooren vertellen; gij zult hem de ongelukken dier koopers van zwarte goederen hooren opsommen; gij zult hooren hoe allen wenschen dat het onrecht toch eens hersteld worde, dat die goede paters de plaats die op hen wacht wêer komen beslaan.

Eindelijk, na zeventig jaren wachtens, nadat de puinen van Afflighem door den tijd met een dik most bedekt zijn geweest, weêrklonk op eens eene blijde mare in die eenzame plaats: Afflighem ging hersteld worden; de benediktijners gingen terugkeeren naar de plaats die op hen sedert zoo langen tijd wachtte; de dag van herstelling was dan eindelijk gekomen. Van alle kanten ontvingen de paters blijken van liefde en van erkentenis. Z.H. de Paus gewaardigde den wensch uit te drukken van de Abtdij zoo spoedig mogelijk hersteld te zien; onze eerbied waardige bisschoppen plaatsten hunne namen vooraan op den inschrijvingslijst; en toen voor de eerste maal sedert zooveel jaren het eenvoudig en arm benediktijnershabijt zich in Afflighem vertoonde, waren de bewoners vol geestdrift en bewondering. Dit

habijt, o zij herkenden het zoo wel! Van hunne ouders hadden zij geleerd welke edelmoedige zelfsopofferende harten onder dit boetvaardig kleed kloppen; en hoe dit kleed altijd te zien was waar eene wreede ziekte woedde of waar de duizende andere schichten des tegenspoeds de arme ongelukkigen in nood en in ellende gedompeld hadden. De luttel overgeblevene grijsaards weenden van zielsontroering terwijl de kinderen huppelend van vreugd de goede paters volgden.

Weldra wordt de hand aan 't werk geslagen; met bloedende harten zagen de abdijheeren hoezeer hun vorig verblijf door den tijd en door de razernij der booswichten verwoest en vernield was. Terwijl zij zelven spade en houweel in handen namen om hun gesticht ten minste bewonelijk te maken, en tevens op deszelfs vroegeren luister dachten, moest hun hart van droefheid geprangd worden en hunne oogen de aarde met bittere tranen bevochtigen. Maar die droefheid werd gelenigd, die tranen werden grootendeels afgedroogd door de edelmoedige bewoners van Afflighem en Hekelghem. Armen en rijken, grooten en kleinen, iedereen wedieverde om de paters behulpzaam te zijn; de kloeke landlieden vereenigden zich om op de abtdij te gaan

arbeiden; nu waren het twintig, dertig landbouwers van dees gehucht die den grond der abtdij beploegden; morgen waren er vijftig anderen die ook hunne beurt op dien eerepost hebben wilden. Edelmoedige, groothartige lieden! gij verstaat wat de abtdij van Afflighem voor u eertijds geweest is en nog zijn zal. Vroeger brachten de benediktijners u de beschaving, de vrijheid, den voorspoed, 't geluk, nu zullen zij, hoewel arm van goederen, u met geestelijke giften verrijken. O.-L.-V. van Afflighem zal de troosteres, de beschermster, de machtige weldoenster uwer landstreek wezen; de pelgrims zullen van alle kanten toesnellen om dit mirakuleus beeld te vereeren!

Zoo word de voorzegging van den laatsten abt van Afflighem eindelijk volbracht. De benediktijners, door de revolutionnairen verstrooid, maar op eene wonderbare wijze van de vernietiging bewaard, gaan weêr in bezit treden van hunne vermaarde abtdij; zij keeren er weêr, doch omringd van liefde en bewondering; duizende nieuwsgierigen hebben reeds de herstellingswerken bezocht en men bereidt zich eerstdaags de Paters op de luisterlijkste wijze te ontvangen.

Zoo zal het altijd gaan. Steekt de boosheid

voor eenigen tijd haren afgrijselijken kop omhoog, het recht, de waarheid hebben ook hunnen tijd, en die zegepraal zal des te luisterlijker, des te duurzamer zijn als de vervolging grievend, langdurig en onrechtvaardig geweest is.

Einde van het eerste deel.